No. ५५८२ - घ

Title सोमशम्भुतन्त्रम्

Author

Extent ६४

Subject तन्त्रम् । संपूर्णम्

नं० सोमशंभुस्तंत्र

५५८

सोमशंभुस्तंत्रम् (तन्त्रम्)

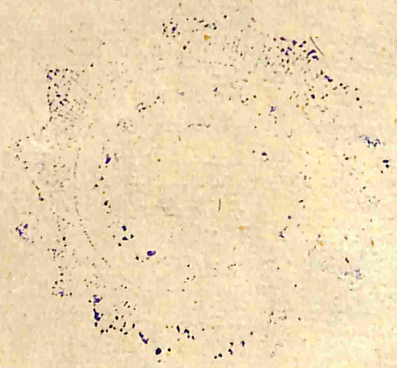
पत्राणि ६४ (सम्पूर्णम्)

Complete

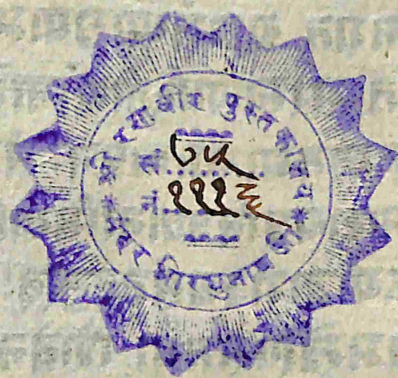
Sharma

सोमशम्भु तन्त्रम् (तन्त्रम्)

पत्राणि ६४ (सम्पूर्णम्)

सोमशंभो

सो॰ शा॰ १

॥ॐ श्रीविघ्नहर्त्रे नमः अथ बाह्यस्व संशुद्धिदं स्नानं
धावनेविना गण्डूषैर्मन्त्रसंपूतैर्विधाय स्नानमार
भेत् सिन्धुसागरकासारनद्यां गेषु महाह्रदे पल्वले
स्रवने चैव स्नानमत्यर्थमुत्तमम् स्वोत्मासिनवसु
हृत्समुद्रमध्येऽवलंनतः वापीकूपह्रदोदपानेषु हृदे
स्नानमनुत्तमम् सर्वात्मना समाश्रय पुनस्तेनैव सं
स्पृशेत् मनसा तां नदीं प्राप्य निधायास्त्रेण शोधयेत्
तस्मात् दिशि स्वयोर्हृत्स्ववर्मणा विभजेत्त्रिधा एकया
नाभिपर्यन्तं प्रक्षाल्य पुनरन्यया अस्त्रेणालब्धया
लभ्यदीप्तया सर्वविग्रहम् निलभ्या तानि पाणिभ्यां
प्राणं संयम्य वारिणि निमज्यासीत हृद्यास्त्रं स्मर
न्कालानलप्रभम् मलस्नाने विधायेत्थं समुत्थाय
जलान्तरात् अथ संध्यामुपास्याथ विधिस्नानं स
माचरेत् सरस्वत्यादितीर्थानामेकमंकुशमुद्रया
हृदाकृष्य नयास्याप्य पुनः संहारमुद्रया शेषम
ङ्गागमादाय प्रविश्य नाभिवारिणि वामपाणि
तले कुर्यात् ङ्गागत्रयमुदङ्मुखः अग्नेर्दक्षिणतश्चै
व पश्चिमस्याममथ शिवेन दशधा सौम्यं जपे
द्भागत्रयं क्रमात् सर्वदिक्षु क्षिपेत्सर्वं ह्लां फडन्ता

शिवाग्निना ऊर्ध्वाभिमुखेन सौम्येन शिवतीर्थेन भुज
ङ्गमात् सर्वांगमेगजमेन मूर्धादिचरणावधि र
क्षिणेन समालभ्य पञ्चाङ्गं चतुरङ्गम् पिधाय
त्वानि सर्वाणि सम्मुखीकरणेन च निमज्यान्त
र्जले तिष्ठन् शिवतीर्थे शिवं स्मरेत् चन्द्रार्ककाग्नि
रूपेन कृतया ॐ भस्मरूपया वौषडन्तषडङ्गेन केऽ
र्घ्यादिभिषेचनम् स्नातार्थमविच्छिन्नविघ्नविधं
सनाय च अस्मान्निमन्त्रितेनाथेदीक्षितः परि
तपेत् चक्रवर्त्म्युपचारेण स्वगन्धामलकादिभिः
स्नात्वा वनार्थेन तीर्थे संहारिणा पाश संहरेत् क
णेत ऊर्ध्वं रात्रौ विकाककङ्कखराश्वाभिः ग्राम
सूकरशूद्रौ हैस्तुरङ्गैः गवैकृतैः श्मशानपति
ताः प्रेताः सूतिकामात्यभोजनैः तथाम्बालि
गिभिः स्पर्शे वा कृते स्नानमाचरेत् शुक्लविण्मू
त्रसंपर्केनाभेरूर्ध्वं करोतिना विपनेव सनेनाथ
मवगाहेत शुद्धये अथातो विधिसिद्धेन संहिता
मन्त्रितेन च निहृत्यादिविशुद्धेन भस्मना स्नानमा
चरेत् शिरसः पादपर्यन्तं हूं फडन्त शराणुना ते
न कृत्वामलस्नानं विधिस्नानं समाचरेत् ईशान
तत्पुरुषाघोरगुह्यकाजातशम्बरैः क्रमेणैव
तये मूर्धवक्त्रहृद्गुह्यकादिविग्रहान् सन्ध्यात्रये नि

स्तो. शा. २

2

शीघ्रे च चर्याभ्यावसानयोः स्वप्नाभुक्त्वा पयः
पीत्वा कृत्वा चावश्यकादिकम् स्त्रियेन पुंसकं
शुद्धे विशालतकम् अषकम् स्पृष्ट्वा तथा विधांश्च
मानाग्रेयं स्नानमाचरेत् देवाग्निगुरुभक्तानां
समेपेन्त्यजदर्शने अशुद्धे भूतले मानेकुर्यात्स्ना
नं तु नेत्रनी सूर्यांशुवर्षसंपर्के प्राङ्मुखे नोर्ध्व
वाहना मा हूं हं स्नानमीशेन कार्यं समपरावधि
गोसङ्ग मध्यगः कुर्यान्नन्तवरोन्वातरश्मिभिः ।
पावनेन रमेत्रेण संस्पर्शद्रुमेणाथवा सद्योजाता
दिभिर्मन्त्रैरंभोभिरभिषेचनम् मंत्रस्नानं भवेद्देवे
वाहणाग्नेयवायोरपि स्नाने समूलमंत्रेण प्राणाया
मपूरःसरम् कुर्वीत मानसं स्नानं सर्वत्र विहितं
चरेत् संप्रताल्पविशुद्धेन हस्तौपादौ च वारिणा
संवेस्यादिः पिबेदम्बु ब्रह्मतीर्थेन शाम्भवैः रत्न
हेमस्फालिंगेषु चलेषु चिन्मोपदर्शितेण गुरुषु पिच
निर्माल्यं व्याख्यात्मप्रतिमासु च श्लायामत्र
पाषेगेन्यदीपप्रभासु च नदीप्रवाहे निर्माल्यं न दु
ष्यति कदाचन सद्यः प्रतिष्ठिते लिंगे चले वा यदि
वाचले चतुर्थीकर्मपर्यन्तं निर्माल्यं च न दुष्यति
पत्रपुष्पफलं तोयमन्नपानाद्यमौषधम् प्रति

वेद्यनं भुंजीत यद्दाहातायकल्पितम् अनिवेदित
भुंजानः प्रायश्चित्ती भवेन्नरः शिवाष्टशतजाप्ये
न मूलजपाच्च विशुध्यति देवतानां प्रतिष्ठास्वतजा
कारामपर्वसु तत्पंचशतीजप्यात्पंचमस्य विशु
ध्यति पुंसवनं चान्नप्राशनं चक्रावामपाने जपेत्
द्वादशैकादशाहे षड्दातिणस्यपानत्रयम् गणा
न्नं गणकान्नं च सूत्रस्यान्नं तथैव च धक्रान्नं भो
जकानां च व्रतबन्धोद्यापने चरेत् पाकादियज्ञगो
दाने चौलोद्वाहद्व्रतेषु च तथा माचारकर्णानां भु
जानोन्नं न दुष्यति योन्नं नामेविनो भुंक्ते यस्य वर्ण
स्यादीक्षितः तज्ज्ञानीशस्वजानीशौ जप्यैकत्र सशु
ध्यति एको द्वौ वा त्रयश्चैव दिवसौ तस्य शुद्धये त
त्रविद्दत्तद्दजातीनां जपस्यानुक्रमेण तु स्नाने मू
लं जपं होमे मज्जीर्णं परिवर्जयेत् जीर्णं स्नात्वा
शतं साष्टं गायत्र्याः परिवर्जयेत् दीक्षितेन सवर्णे
न संस्पृष्टे न दीक्षितः उच्छिष्टस्पृष्ट आचम्य स्व
जातीशशतं जपेत् तस्मिन्नदीक्षिते स्पृष्टे स्नात्वा
चम्य शतद्वयम् सामीप्यादीक्षितेन तदुपवासो
पवित्रिते वैश्य शूद्रौ द्विजः स्पृष्ट्वा सप्तकोट्यष्ट
शतम् तज्जानीशस्तज्जानीशावेकीकृत्य जपेत्

मात् तथैव शूद्रसंपर्कात्स्नात्वा जपेद्द्विरुपोषितः एता
नदीतितान्स्पृष्ट्वा पूर्वोक्तं द्विगुणं चरेत् पादहीनं त्व
त्रियस्तु वैश्येऽर्धं न विवर्जितम् पादद्वयोज्झितं शू
द्रे द्विजस्पर्शान्न दैवहि शूद्रस्तु त्रियस्पर्शे तु शो
धं न शुध्यति अन्त्यजान्येवमालोक्य प्रायश्चित्तं
वदेद्बुधः स्वजातीयाशुचेर्जस्पादि नत्रयमुपोषितः
अन्त्यजेन सह स्पर्शे विशुद्धो जायते नरः जाते चैव
तसंपर्के दतिणस्याशु तं त्रयम् जप्त्वा कृच्छ्रमु
पायश्चान्ते निसकलं मलम् पुरुषा घोरवामाजा
जातीशा ब्राह्मणादिषु साधारणोऽपरस्त्वीशः
साधारणः परः उपवासं प्रकुर्वीत स्वजात्युच्छि
ष्टभोजने सामीप्योच्छिष्टभोक्ता वा जपेदयुत स
हस्रकम् भुक्त्वा वैश्यस्य शूद्रस्य समुच्छिष्टं त्र्यहं
अहम् क्रमेणोपवसेद् विप्रस्तथा बोराशुतं जपे
त् द्विधापि सूतके भुक्त्वा समुपोष्य विशुध्यति
वामस्य तु सहस्रेण कामात् द्विगुणं चरेत् भुक्त्वा
न तत्स्वकीय तत्सहस्रं दशकं जपेत् उपवासस
मोपेतं कामात्तु द्विगुणं विभिः कारुदासी नरेन्द्रा
णां सूतकं नैव विद्यते निर्वाणदीक्षितानां नष्ट
भाग्याग भञ्जोनतत् मत्स्य कादक शाक्य कान्ते

कानविकमसमेकान् पीत्वानवाम्बुचोपोष्य
पंचगव्येन शुध्यति पीतशेषं तु यत्तोयं पश्चा
दाचरितमपिबेत् उपोष्य रजनीमेकां पंचग
व्यं पिबेद्द्विजः पीयमानं यत्तोयं जुष्टमन्नमद
न्नाः सहसंस्पृष्टपाणिजस्त्वा पंचगव्येन शुध्यति
श्वजन्तुदैर्द्विपसत्वावेशाञ्चे स्नाने यापि द्विजा श्वा
नामसमाचरन्नेवोच्छसहसंवचजपेदशुकं ग्रना
चौतः पिबेत्तोयं भक्ष्यपेदथ मूत्रयेत् जप्त्वा गो
रेनिराहारः पंचगव्येन शुध्यति विनायत्तोय
वीतेन पिबेद्भुञ्जीत वा यदि जप्त्वा गोरेनिराहा
रः पंचगव्यं पिबेत्तदा स्वधान्वैरात्मतत्वाद्यै
र्द्विः प्रमृज्याधरोष्ठं द्वा दक्षिणांगुष्ठमूलेन स
पाणिभिस्त्रिसृभिः स्पृशेत् अंगुष्ठतर्जनीभ्यां
स्पृशेन्नासापुटद्वयम् अंगुष्ठानामिकाग्रेण
चक्षुः श्रोत्रे वह्नेजैः कनिष्ठांगुष्ठयुग्मेन ना
भिवत्तः स्यतेनत अंगुलीभिः समस्ताभिः
शिरोंसौ च हृदा स्पृशेत् सकलीकरणं कृ
त्वा प्राणायामेन संस्थितः त्रिः समावर्तये
न्मन्त्रीं मनसा शिवसंहिताम् प्रणवं त्र्यम्बकं गा
वमपतिपाय श्रोत्रवाम्नत्रम् कृत्वा करांग

सं॰
पू॰
४
५

विन्यासो मे कथितो व्यवस्थितः ब्रह्माणीं वै
ष्णवीं रौद्रीं रक्तां शुक्लां सितेतराम् ध्यातव्या
ह्रस्याया ह्रस्मन्ध्यां ध्यायेदनुक्रमात् रक्तवर्णा
म्बरां रक्तां सर्पयज्ञोपवीतिनीम् हंसपद्मास
नां बालां चतुर्वक्त्रां चतुर्भुजाम् स्रुगक्षमालि
नीं दक्षे वामे दण्डकमण्डलम् ब्राह्मीमेवं ध्या
ध्यायेन्मानसस्नानकेतस्मरे शुक्लाम्बरधरां
शुक्लां वनमालोपवीतिनीम् तार्क्ष्यपद्मा
सनासीनां शुद्धभिन्नवयौवनाम् शंखच
क्रधरां वामे दक्षिणे गदाभयाम् ध्यायेत्स
ध्यान्दिने देवीं वैष्णवीं सर्वभूषणाम् नीलो
त्पलदलाभासां किंचिच्चलितयौवनाम् व
नभुजां त्रिनेत्रां च जटाखण्डेन्दुमण्डिताम् त्रि
शूलाक्षधरां दक्षे वामे साभयशक्तिकाम्
रौद्रीं ध्यायेद्बुधः सायंकाले वा समिते रूणी
कृष्णाजिनधराः सर्वाः सावित्र्यः सर्वक
र्मणाम् तत्प्रभामण्डलाभोगानिविष्टां स्वत
नुं स्मरेत् तासां तां परमाः सन्ध्याश्च न स्वो
स्मिन्रूपेषु ता एकैकान्तीकृतां यानि शिवशा
क्तिरूपापितः सन्ध्यालग्नवतीन्नीरक्तांशु।

क्रांसितेनरामम् तयोस्त्वरूपंकृष्णांवाय
तिशीर्षेविभाव्यते हृदिंदुब्रह्मरन्ध्रेषुपरेचैताः
स्थिताः क्रमात् तिस्रः सत्त्वादिसंयुक्ताश्चतु
र्थीगुणवर्जिता सूर्याचंद्रमसोरंतेहंसन्ध्येषा
ग्रायोगिनाम् शिवभावः परोयस्तुसासंध्या
परमोच्यते मेढ्रंमूलेप्रदेशिन्याः कनिष्ठायाः
प्रजापते ब्राह्ममंगुष्ठमूलस्थंतीर्थंदैवंकरा
ग्रतः सव्यपाणितलेवह्नेस्तीर्थंसौम्यंतुवाम
तः ऋषीणांतुसमग्रेषुग्रेगुलीपर्वसंधिषु
ततः शिवात्मकैर्मंत्रैः कृत्वातीर्थंशिवात्मक
म् मार्जनंसंहितामंत्रैस्तत्तोयेनसमाचरेत्
वामपाणिपतत्तोययोजनेसव्यपाणिना उ
त्तमांगेक्रमान्मंत्रैर्भाजनेसमुदाहृतम् नीत्वा
तेडयानासाग्रंदक्षपाणिपुटेस्थितम् बोध
रूपंसितंतोयंवामेनाहृत्यकृष्णयेत् तमाव
कज्जलाभासंपिंगयारेच्यमुष्टिना क्षिपेद्वज्र
शिलायांतद्वेदवमर्षणम् स्वाहान्तशि
वमंत्रेणऊर्ध्वपुष्पांजलान्वितम् शिवाया
र्घंजलंदत्वागायत्रींशक्तितोजपेत् ओं
तन्महेशायविद्महेवाग्विशुद्धायधीमहि

स्तो॰
प्रा॰
५

तन्नः शिवः प्रचोदयात् ॐ हूं शिखाय स्वाहा ॐ
ह्रां हृदयाय स्वाहा ॐ ह्रीं शिरसे स्वाहा ॐ ह्रूं शि
खाय स्वाहा ॐ ह्रैं कवचाय स्वाहा ॐ ह्रौं नेत्रेभ्यः
स्वाहा ॐ ह्रः अस्त्राय स्वाहा इति मंत्रान्देवती
र्थेन तर्पयेत् ॐ ह्रां मादित्येभ्यः स्वाहा ॐ ह्रां व
सुभ्यः स्वाहा ॐ ह्रां नेत्रेभ्यः स्वाहा ॐ ह्रां शिवे
भ्यः स्वाहा ॐ ह्रां साध्येभ्यः स्वाहा ॐ ह्रां मरुद्भ्यः
स्वाहा ॐ ह्रां भृगुभ्यः स्वाहा ॐ ह्रां अंगिरसेभ्यः
स्वाहा इत्यष्टौ देवगणान्तर्पयेत् देवतीर्थे न
नः कंठोपवीती ॐ ह्रां अत्रयेनमः ॐ ह्रां वसि
ष्ठायनमः ॐ ह्रां पुलस्त्यायेनमः ॐ ह्रां क्रतवेन
मः ॐ ह्रां भारद्वाजायनमः ॐ ह्रां विश्वामित्रा
यनमः ॐ ह्रां प्रचेतसेनमः ॐ ह्रां मरीचयेन
मः इत्यार्षतीर्थेन ऋषीन् ॐ ह्रां सनकाय वौ
षट् ॐ सनंदनाय वौषट् ॐ सनातनाय वौष
ट् ॐ सनत्कुमाराय वौषट् ॐ ह्रां कपिलाय वौ
षट् ॐ ह्रां पंचशिखाय वौषट् ॐ ह्रां ऋभवे वौ
षट् इति मानवतीर्थेन सप्त मनुष्यान् ॐ स
र्वेभ्यो भूतेभ्यो वौषट् संलग्नकरकमलमूलेन
भूतानि अपसव्यस्कंधोपवीती ऊर्ध्वमूला

त्रेणसमित्तिलवारिणा ॐ ह्रां कव्यवाहनाय
स्वधा ॐ ह्रां यमाय स्वधा ॐ ह्रां अर्यमणे स्व-
धा ॐ ह्रां अग्निष्वात्तेभ्यः स्वधा ॐ ह्रां बर्हिषद्यः
स्वधा ॐ ह्रां आज्यपेभ्यः स्वधा ॐ ह्रां सोमपेभ्यः
स्वधा इति देवपितॄन् ॐ पितृभ्यः स्वधा ॐ
ह्रां पितामहेभ्यः स्वधा ॐ ह्रां प्रपितामहेभ्यः
स्वधा एवं ह्रां मातृभ्यः स्वधा ह्रां मातामहेभ्यः
स्वधा ॐ ह्रां वृद्धमातामहेभ्यः स्वधा ॐ ह्रां सर्वे-
भ्यः स्वधेति प्रेतपितॄन् तर्पयेत् ॐ ह्रां सर्वेभ्यो
ज्ञातिभ्यः स्वाहा ॐ ह्रां सर्वेभ्यः आचार्येभ्यः
स्वाहा दिक्षां दिकारि सिद्धानां मातृणां ग्रहरु
तसाम् यथाविधि विधानं तर्पणं विधिपू-
र्वकम् इति ज्ञात्वाचार्यो न पितॄन् तर्पयेत् इति
सर्वतर्पणविधिः प्रातः पूर्वमुखो भूत्वा म-
ध्याह्ने दक्षिणामुखैः पश्चिमाभिमुखैः साय-
मवोदय इति स्थितिः स्नाने देवार्चने होमेषु
पवने पितृतर्पणे अष्टम्यंतकरे कुर्यात् सुवर्ण-
रत्नैः कुशैः समाचम्य विधानेन अंजली
नार्धं प्रहरेत् एकाक्ष्मादितो यत्नमुत्तमं वै
णभानवे यदाय यदा समाचामे त्वं चक्मा से

सो.
पू.
६
6

तदानतदा ऊर्ध्वीनकरकार्ये शुभं श्रीमं त्रार्थसिद्ध
ये प्रथमात्तौ उरेवस्य सांगमर्वं नमुच्यते कृत्वा
करांगविन्यासं ततस्त्वं हृदयादिभिः आत्मान
विरूपेण संचिन्त्यार्घस्य भाजनम् प्रपूरयेद्गन्ध
र्णोनललाटाकृष्टबिंदुना तत्त्वप्रभुत्यरवेरंगैः कृ
त्वारक्षावगुण्ठनम् संप्रोक्ष्यांजले दत्वं पूर्वा
स्याभाग्नमर्चयेत् ओं अं दंडिने नमः ओं पिंग
लाय नमः इति दक्षिणवामयोर्द्वारपालद्वय
म् ओं अं गणपतये नमः ऐशान्यां ओं अं गुरु
भ्यो नमः आग्नेय्यां ओं अं शक्त्यासनाय नमः इ
ति पीठमध्ये आग्नेयादीशपर्यन्तं कोणेषु च
यथाक्रमम् ओं अं विमलाय नमः ओं साराय
नमः ओं अं आराध्याय नमः ओं अं परमसुखा
य नमः इति सितरक्तपीतहरितासितरूपाणि
विचिन्त्यार्चयेत् तदुपरि ओं अं पद्मासनाय न
मः इति सितपद्ममध्ये तदुपरि ओं रं दीप्तायै
नमः ओं रीं सूक्ष्माय नमः ओं रूं जयाय नमः
ओं रैं भद्राय नमः ओं रैं विभूतये नमः ओं रं वि
मलाय नमः ओं रों अमोघायै नमः ओं रौं विद्यु
ताय नमः ओं रं सर्वतोमुख्यै नमः इति दीप्ता

नपश्चांन्नागुह्येशाक्तीषु पूजयेत् नवमीकर्णि
कामध्ये विस्फूरामास्य योजयेत् ॐ रः विस्फू
रायै नमः ॐ अर्कासनाय नमः इत्यर्कासनं
समभ्यर्च्य ॐ धवलाम्भोरुहारूढं दाडिमीकुस
मप्रभम् स्फुरद्रत्नमहातेजोभूतमण्डलमध्य
गम् ग्रंथासक्तस्फुरन्मेनसमानाब्जकरद्वयम्
एकास्यं चिंतयेद्भानुं द्विभुजं रक्तवाससम् ॐ
त्विषोल्काय सूर्यमूर्तये नमः इत्यनेनासनो
परि मूर्तिं विन्यस्य ललाटाकृष्टस्फुरद्रश्मिवि
न्दुसंजलोविचिंत्य ॐ ह्रां ह्रीं सः सूर्याय नमः
इत्यनेन मूलमंत्रेणानत्स्थापकमारोपयेत् आ
वाहनादिमुद्राभिर्विधायावाहनादिकम् धे
नयेद्गरुडराजस्य बिंबमुद्रां प्रदर्शयेत् सक
लीकरणं कृत्वा कायेन ज्वलच्छोल्किना पा
द्यमाचमनीयं वार्घ्यं शिरोहृद्गात्रपूजनम् संह
त्यांगेषु पुष्पाद्यैर्मूलमंत्रेणाभास्करम् पद्मा
त्वां बिंबमुद्रां च भक्त्यानस्मै प्रदर्शयेत् सोमा
नि रक्तवर्णानि वरदाब्जकराणि च भूषिता
नि हृद्गलानि भानोरंगानि भावयेत् देशा

सो॰
शू॰
८

करालममग्रेप्रज्वलत्पावकप्रभम् तर्जयन्वि
श्वसेनार्थमित्यमन्त्रं विचिन्तयेत् ॐ ग्रं हः रवाय
नमः आग्निदले ॐ अंकावाशिरसे नमः इत्येशा
नदले ॐ भूर्भुवः स्वः ज्वालिन्यै शिखायै नमः
नैरृतदले ॐ हुं कवचाय नमः वायव्यदले
ॐ भां नेत्रेभ्यो नमः इति मध्ये ॐ रः अस्त्राय फडि
ति पूर्वादिमुनरां नं च तदिग्दलेषु ध्येनुसुग्राह्लादा
हीनां गोविषाणां च नेत्रयोः अस्त्रस्य चासनी
येव ग्रहाणां च नमस्क्रिया ॐ सं सोमाय नमः
इति पूर्वदलाग्रे ॐ अं अङ्गारकाय नमः इति द
क्षिणदले ॐ बुं बुधाय नमः इति पश्चिमदला
ग्रे ॐ बृं बृहस्पतये नमः इत्युत्तरदलाग्रे ॐ भां
भार्गवाय नमः इत्याग्नेयदले ॐ शं शनैश्चरा
य नमः इति नैरृतदलाग्रे ॐ रां राहवे नमः इ
ति वायव्यदलाग्रे सोमं कुमुदकुन्दाभं तुषंवा
मीकरप्रभम् गुहं गोरोचनाभासं शुक्रं गोक्षी
रसन्निभम् रक्तमङ्गारकं ध्यायेद्राजवर्तनिभं
शनिम् कृष्णां कृतां जलिं राहुं केतुं धूमादि
सन्निभम् कामरूपधरः सर्वे दिव्याम्बरवि

भूषणः वामोरुन्यस्तहस्ताग्रदत्तहस्ताभयप्र
दः ध्यानपूर्वं पद्मात्रैवं पूजयित्वा यथाक्रमम् धू
पदीपादिनैवेद्यं देयं सर्वं विशेषोक्तिना मूलमंत्र
जपं कृत्वा यथाशक्ति समाहितः अर्घ्यपात्राम्बु
ना भक्त्या भास्कराय निवेदयेत् स्तुत्वा प्रणम्य सं
पूज्य निवेद्यार्घ्यं पराङ्मुखम् अभिधाय नमस्ते
ति फडन्तेन शराणां समाहृत्याणसंह्यातं सं
हारिण्याख्यसंहृतम् हृत्पुंडरीकमध्यस्थे शिवस्
यैनिवेशयेत् ततः ॐ अः तेजश्चण्डाय नमः अ
नेनाद्यनिर्माल्यं चण्डाय विनिवेदयेत् ईशका
यप्रतिष्ठायरवेर्दिवस्वतेनेविधिः इत्यादित्यपूज
नविधिः अथाचम्यविधानेनप्रणवार्घकराम्बु
जः द्वारमस्त्राम्बुनाप्रोक्ष्य द्वारपालान्प्रपूजयेत्
ॐ ह्रां गणपतये नमः ॐ ह्रां सरस्वत्यै नमः ॐ ह्रां
लक्ष्म्यै नमः इत्युदुम्बरके ॐ ह्रां नन्दिने नमः
ॐ ह्रां गंगायै नमः इति दक्षिणशाखायां ॐ ह्रां
महाकालाय नमः ॐ ह्रां यमुनायै नमः इति वा
मशाखायां दिव्यदृष्टिनिपातेन दिव्यान्परिव
र्जिना ज्वलन्नाराचप्रहारेणोच्छ्रितान्तरिक्ष
गान् दक्षपार्ष्णिघातैस्त्रिभिर्भौमान्विघ्नांस्त्रिविधा

सो॰ शा॰ ८

8

नेति विघ्नानुत्सारयेन्मंत्री पातालगा मेदिनीमध्यगाः दे
हलीलंघयेत्किंचिद्वामशाखां समाश्रयन् प्रवि
श्य दक्षपादेन विन्यस्यास्त्रमुदुम्बरे ॐ ह्रां वास्त्व
धिपतये ब्रह्मणे नमः इति ब्रह्मस्थाने पुष्पं दद्या
त् निरीक्षणादिभिः सास्त्रैः शुद्धानादाय गाडु
कान् सम्पातुत्तः शिवाम्भोभिर्गंगादिकमनु
स्मरेत् पवित्रांगमार्जनेन वै स्वपूतेन वारिणा प्र
रयेदस्त्रधौतान् गायत्र्या हृदयेन वा गन्धका
नपुष्पादि सर्वं द्रव्यसमुच्चयम् सन्निधीकृत्य पू
जार्थं भूतशुद्ध्यादिमाचरेत् देवदक्षिणादिग्भागे
सन्निविष्टः सुखासने उत्तरास्यो विनीतात्मा स्व
लमंत्रकरहृदयः संहारमुद्रयादाय मूलमंत्रेण
विघ्नहान् भोग्यकर्मोपभोगार्थं विधानतो हृ
दम्बुजे पाणिकच्छपिकायां च हृद्दर्शनपद्येन
वा नियोज्य निजमात्मानं पंचभूतानि शोधयेत्
चरणाग्रहृद्गुह्याधः सेविंभ्य विमलद्युतिम् स
विशेन वह्निः शक्तिव्यापिनीं चिंतयेदधः हूंका
रे ब्रह्मरन्ध्रस्थे प्रज्वलत्पावकप्रभे विधाय प्राण
मेरोर्धवित्तैमनन्तीनिवेशयेत् रेचकान्ते फडन्ते
नानेन हृत्कंठतालुभ्रूमध्यब्रह्मरन्ध्रं च भित्वा

ग्रन्थिनिवन्धं च हंकारं मूर्ध्नि विन्यस्य जीवं हृद
यसंपुटे पूरकाहृतचैतन्यं कुंभं शिखोपरि विन्य
सेत् संपुटं विंदुभूतं तं ध्यात्वा कृत्वा च कुंभकम्
रेचकेन शिवे विद्धा नेको ह्यानेन योजयेत् बीज
हृत्वा शिवे लीनं प्रतिलोमं महन्मुष नत्वा निविं
डुपथं तेनयं नीत्वा विशोधयेत् पृथ्वी वातोप
योर्वह्नी हौ हौ शोध्यौ परस्परम् आकाशं चावि
रोधेन यथा शोध्यं तथा शृणु पार्थिवं मंडलं पी
तं कठिनं वज्रलांछितम् क्लामित्यात्मकबीजे
नैतत्रिवृत्तिकलामयम् पादादारभ्य मूर्धान्तं वि
चिन्त्य चतुरश्रकम् उद्घातपंचकेनैव वायुभूतं
विचिंतयेत् अर्धचंद्रं धरं सौम्यं पद्मसम्भोजलां
छितम् क्लीमित्यनेन बीजेन प्रतिष्ठारूपतां ग
तम् संपुटं वाममंत्रेण पूरणेन मकारणम्
आद्यं चतुर्भिर्न यत्नैर्वह्निभूतं विशोधयेत् आ
ग्नेयं मंडलं त्र्यस्रं रक्तं स्वस्तिकलांछितम् ह्रूमि
त्यनेन मंत्रेण विद्यारूपं विभावयेत् घोरेण त्रि
भिरुद्घातैर्जलभूतं विशोधयेत् षडश्रं मण्डलं
वायोर्विन्दुभिः षड्भिरंकितम् कृष्णं हैमिति बी
जेन जातं शान्तिकलामयम् संचिन्त्योद्घातयुग्मे

सो॰ शं॰ ९

9

नष्टबीजत्वविशोधयेत् नभोबिन्दुमयं हृन्ने विदु
शक्तिविभूषितम् व्योमाकारां सदृशं च शुद्धस्फ
टिकनिर्मलम् हूंकारेण फडन्तेन शोधयन्नीताक
लामयम् ध्यात्वैकोद्घातयोगेन सर्वशुद्धं वि
भावयेत् आप्याययेत्ततः सर्वं मूलेनामृतवर्षि
णा आधाराद्यमनन्तं च धर्मं ज्ञानादिपंकजम् हृ
दासनमिदं दत्त्वा मूर्तिमावाहयेत्ततः दृष्ट्या शि
वमयं तस्यामात्मानं द्वादशान्ततः अथ तां शक्ति
मेघेण बोधरूपेण सर्वतः हृदा मूलेन संस्थाप्य
बीजं सकलीकृतिम् हृदयादिकरांतेषु कनिष्ठा
द्यंगुलीषु च हृदादिमंत्रविन्यासः सकलीकरणं मत
म् लिपेत्सर्वांसकाष्ठासु तालत्रयपुरःसरम् छो
टिकाभिः शिवस्यास्त्रं दत्वार्घ्यं विघ्ननाशनम् प्रा
कारेण ततस्तेन बहिः परिवेष्टितम् शक्ति
जालमतश्चोर्ध्वं तनुत्रवितानयेत् दर्शयित्वा
महामुद्रामथ पाद्यं ततस्तु सकाम् भावोपनीतपुष्पा
द्यैर्हृदंभोजे शिवं यजेत् शराकाकृष्टपीयूषहवि
पाचशिवाग्नाभिः नाभिकुण्डे स्वतः सिद्धे नमये
त शिवानलम् निर्भर्त्सितशिरश्चन्द्रविंदुरूपम
देश्वरम् ललाटपद्ममध्यस्थं चिंतयेच्छुभविग्रह

म् एकं स्वर्णादिपात्राणां पात्रमस्त्रांबुशोधितम्
विन्दुप्रस्रुतपीयूषगन्धतोयादिनादिना हृत्पू
यं षडंगेन पूजयित्वाभिमंत्रयेत् संरक्ष्य हेतिमंत्रे
ण कवचेनावगुण्ठयेत् रेचयित्वाछमष्टांगं रेच
येदेत्तमस्त्रया अभिषिंचेद्यथात्मानं मूर्ध्नितत्तोयवि
दुत्वा तत्रस्थं यागसंभारं प्रोक्षयेदस्त्रवारिणा अभि
मंत्र्य हृदा पिंडं सूत्रेण चावेष्टयेत् दर्शयित्वामृतां
मुद्रां मुष्टिं दत्वा निजासने विधाय तिलकं मूर्ध्नि पु
ष्पं मूलेन योजयेत् स्नाने देवार्चने होमे भोजने
यागयोगयोः आवश्यके जपे धीरः सदा वाच
यमो भवेत् नादांतोच्चारणान्मंत्रं शोधयित्वा पु
राकृतम् स्रजामभ्युक्ष्य गायत्र्याः सामान्यार्घमु
पाहरेत् अलिपंचकमावर्त्य मालामादाय लिंगतः
ऐशान्यां दिशि गण्ड्वय हृदयेन निवेशयेत् शता
स्त्रपिंडिकां लिंगे अस्त्रेणायेस्त्रतो हृदा अर्घपात्रा
म्बुनासिंचेदिति लिंगविशोधनम् इत्थमात्माश्र
यद्रव्यमंत्रलिंगविशुद्धिषु कृतासु देवदेवस्य पू
जनं नान्यथा भवेत् तत्र पीठस्य वायव्यादिदिशि ॐ
ह्रां गणपतये नमः ऐशाने ॐ ह्रां गुरुभ्यो नमः
ततः कूर्मशिलासीनां गोह्नीरसिनविग्रहाम् य

स्तो॰
शा॰
९
10

ॐ ह्रीं बीजांकुराकारां शक्तिमाधाररूपिणीम् ॐ ह्रां
माधारशक्त्यै नमः ॐ दंष्ट्रधवलोद्दंष्ट्रसरोजसृक्
लाकृतिम् यजेद्ब्रह्मशिलारूढां शिवस्यानन्तमा
सनम् ॐ ह्रां अनन्तासनाय नमः विविधाकेसरि
श्वाननमोनं दंष्ट्रदर्शिनः कृतत्रेतादिरूपेण
शिवस्यानन्तमासनम् ॐ ह्रां अनन्तासनाय नमः
विविधाकेसरिश्वाननमोनं दंष्ट्रदर्शिनः कृत
त्रेतादिरूपेण शिवस्यासनपादुकान् धर्मं ज्ञानं
वैराग्यमैश्वर्यं च यथाक्रमम् कर्पूरकुंकुमस्व
र्णकज्जलाभानि पूजयेत् ॐ ह्रां धर्माय नमः
आग्नेये ॐ ह्रां ज्ञानाय नमः नैरृते ॐ ह्रां वै
राग्याय नमः वायव्ये ॐ ह्रां ऐश्वर्याय नमः ऐ
शाने ॐ अधः च्छादनाय नमः ऊर्ध्वः ॐ ह्रां ऊ
र्ध्वच्छादनाय नमः ऊर्ध्वे अस्याष्टदलं पद्मन्तदे
वानन्तपंकजम् सहस्रसिंहवर्णीधं पद्ममुद्रां
प्रदर्शयेत् ॐ पद्मासनाय नमः तप्तचामीक
रच्छायां पंचाशद्बीजगर्भिताम् केसराणि चलः
पद्माकर्णिकां पूजयेद्हृदा ॐ ह्रां कर्णिकायै नमः
उपरिनकरामासास्थिनेत्राश्चचतुर्भुजाः जटाम
कुटवैडूर्यमंडिताः पद्मचामराः वरदाभयहस्ताश्च

शिवस्यकृदगम्बुजाः पूर्वादीशानपर्यन्ताः
केसराग्रेष्वनुक्रमात् शक्तीः संपूजयेद्धीमान्
मोमुखं प्रदक्षिणेन गौरीरधवलां शक्तिं काली
कायां मनोन्मनीम् ॐ ह्रां वामायै नमः ॐ ह्रां
ज्येष्ठायै नमः ॐ ह्रां रौद्र्यै नमः ॐ ह्रां काल्यै
नमः ॐ ह्रां कालविकरिण्यै नमः ॐ ह्रां बल
विकरिण्यै नमः ॐ ह्रां बलप्रमथन्यै नमः ॐ
ह्रां सर्वभूतदमन्यै नमः ॐ ह्रां मनोन्मन्यै नमः
तिस्मादिक्षुद्रविद्यान्तं तत्त्वव्यापकमासनम्
संचिन्त्य देवदेवस्य पूजयेत्तदनन्तरम् ॐ ह्रां शि
वासनाय नमः ध्यानमन्त्रम् नवसिंहास
ने देवं शुद्धस्फटिकनिर्मलम् पंचास्यं दशदो
र्दण्डं प्रतिवक्त्रं त्रिलोचनम् जटामुकुटशोभा
ढ्यं स्फुरच्चन्द्रार्धशेखरम् शक्त्यधीश्वरविग्रहं
गवरहृदकराम्बुजम् दक्षिणाधोपवाम
स्पंदमरूं बीजमरकम् नागातसूत्रलीला
त्रविभ्राणं पंचभिः करैः द्वात्रिंशल्लक्षणो
पेतं वरपद्मासनास्थितम् सदाशिवं समास
न्नृत्तिं शैवीं शास्त्रान्तगोचराम् ॐ ह्रां ? शि

वक्त्रे येनमः सज्जयेद्ध्यानेनैव सर्वज्ञं सर्वक
र्तारं बोधानन्दमयं विभुम् निष्कलं स्वप्रकाशं
च सच्चिद्रूपं परमं शिवम् ब्रह्मादिकारणात्मा
नमं चेन्नीत्वा शिवास्पदम् ततो ललाटमध्य
स्थं स्फुरत्तारापतिप्रभम् षडङ्गेन समाकीर्णं
बिन्दुरूपं परं शिवम् षड्भ्यां ज लिङ्गले ध्यात्वात्
स्मृतौ नियोजयेत् ऐं ह्रीं ह्रूं शिवाय नमः आवा
हन्याहृदा वाहस्थापनास्थाप्यशंकरम् सान्नि
ध्यादिकं कृत्वा विघ्नराशान्निरोधयेत् काल
कस्मादं उत्तेन विज्ञातुं नमोयति स्थिता लिंगमुद्रां
नमस्कारं हृदा वक्त्रावगुण्ठयेत् साष्टांगमस्तुति
भावमावाहनमिहोच्यते भक्त्या निवेशितेस्था
पनं कथितं बुधैः त्रिगत्राबंधनं वास्मीति यत्स्वी
कारोपदर्शनम् विभक्तेपि तदेशस्य संविधा
नेन चाप्यथा आकर्मकालं यद्यंते सान्निध्यमीप
रितयः सर्वाभोगोपकल्पपिनिरोधः परोगी
यते शिवस्यानंदबोधस्य बोधानन्दमयस्य च
ग्रभके स्वप्रकाशोपलब्धेरवगुण्ठनम् सक
लीकरणं कृत्वा मं चैः षाड्भिः रघ्येकताम् अं
गनामंगिनासार्धं विदधाद म्ननीकृतिम् य

यादृशाः समर्थस्त्रमानेनोद्धृतं रश्मिभिः न
ददंगैर्निजैर्देवो ध्यानक्रमः परमेश्वरः हृद
यंनस्यचिद्धिकिशिरश्चैश्वर्यमहिमा नाम
धीशे वशित्वं यस्माच्छिखोपरिवर्तिनी अभ
ये परमेशस्यैतेजः कवचमुच्यते अस्त्रापोद्भुः
सहः शास्त्रमनन्तराचापहारकम् नमः स्वधा
च स्वाहा च वौषट् हूति यथाक्रमम् हृन्मरः स
र्वश्चार्घपाद्यादीनि निवेदयेत् पाद्यपात्रा
स्तत्र देवक्त्रे चाचमनीयकम् अर्घ्यं शिरसि
देवस्य पुष्पहस्तेन तानि च एवं संस्कृत्य संस्का
रैर्दशभिः परमेश्वरम् यजेत् संचोपचारेणाभि
षिनाक्रमसमाहितैः अप्पंजलोद्भवसंनिभन्नरा
जिकालवणादिभिः प्रसादविन्दुपुष्पाद्यैर्ग
न्धैः स्नापयेच्छिवम् पयोदधिघृतक्षौद्रश
र्कराद्यैरनुक्रमात् ईशादिमेदिनेपुष्पैः पुष्पै
नैवेद्यपर्ययः सोपपुष्पान्तरैः सर्वैर्मूलेन
स्नापयेच्छिवम् विभूत्याथवचूर्णेन यथोदे
शीतलेनाम्भसा स्वशक्त्या गन्धतोयेन सम्ना
प्य जगदीश्वरम् परिशुद्धेन वस्त्रेणाविस
ष्टाङ्गं निवेदयेत् अथानेनाव्ययेनानुसारेण

से॰
पू॰
१२

12

परिभ्रामयेत्क्रमम् सर्वदाऊसमैः कार्यत्तिं
गास्य पूजनमस्तकम् चंद्रचंदनकाश्मीरैः म
माल्यधूपसुगन्धिभिः धूपैराभरणैर्वस्त्रैः स
मभ्यर्च्य शिवाणुना धूपभाजनमस्त्रेणप्रोक्षा
भ्यर्च्य हृदाणुना अस्त्रेणहृज्जितांचण्डेवाद
यन्गुग्गुलंदद्देन दयादाचमनंपश्चात्तथान
हृदयाणुना दीपभाजनमस्त्रेणप्रोक्ष्याभ्यर्च्य
हृदाणुना आरात्रिकांसमुत्तार्यतथैवाचम
नंपुनः प्रणम्य हृदयेदेवात्तांभोगांगानिप्र
जयेत् अग्नीषोमात्मकापुनोदिव्यचलायंत्र॰
क्रमात् हृदयंचेन्द्रमेकाशंशिरस्थामीकर
प्रभम् शिखांसिंदूरवर्णांज्वालांकवचंभृंगा
भास्वरम् नेत्रमग्निप्रतीकाशमस्त्रंस्यात्कृ
ष्णपिंगलम् पद्मासनस्थानध्यायेत्चतुर्भुजा
नस्त्रधारिणः त्रिलोचनाश्चतुर्बाहून्सर्वा
भरणभूषितान् शिवस्याभिमुखान्शक्तिश्च
लाभयवरान्वितान् चतुर्वक्त्रांस्त्रिनेत्रैः ए
जयेद्दलसंस्थितान् दंष्ट्राकरालमस्त्रम
स्त्रेणशानिसप्रभम् लिंगमुद्रांप्रदीप्यंते
चतुर्दलगतंयजेत् ॐ हृं शिवायनमः ॐ

हें हृदयाय नमः ओं ह्रीं शिरसे स्वाहा हूं शि
खायै नमः हैं कवचाय नमः ओं ह्रौं नेत्रेभ्यो
नमः हः अस्त्राय नमः पाद्याचमनमर्घ्यं च
स्नानादीनां निवेदयेत् धूपदीपादिनैवेद्यं तो
यमाचमनीयकम् करोद्वर्तनतांबूलं मुख
वासं च दर्पणम् दद्यात्सपरिवाराय मूलम
न्त्रेण शंभवे शिरस्यारोप्य देवस्य दूर्वाक्षतनप
वित्रकम् धूपमानैर्विविधैः स्तोत्रैः संतुष्टं भा
वयेच्छिवम् मानसोपांशुभाष्याणां ऊर्ध्वा
देकेन मे जपम् मूलस्योपांशुना जप्यानद्रुत
नविलम्बितम् हृदाभिसंधितं वर्मवेष्टितं रु
द्ररक्षितम् ऊर्ध्वपुष्पान्ततोपेतं सम्यगोद्भ
वं सततया गुह्यातिगुह्यगोप्ता त्वं गृहाणास्म
त्कृतं जपम् सिद्धिर्भवतु मे देव त्वत्प्रसादान्म
यि स्थितम् भोगीश्लोकं पठित्वामुं दत्त हस्ते
न शंभवे मूलाग्रेणार्घ्यं तोयेन वरहस्ते नि
वेदयेत् यत्किंचित्कुर्महे कर्म सदा सुकृत
दुष्कृतम् तन्मे शिवपदस्थस्य हूंतः क्षपय
शंकर शिवो दाता शिवो भोक्ता शिवः सर्वमि
दं जगत् शिवो जयति सर्वत्र यः शिवः सोऽह

सो॰
प्रा॰
१३

13

मेवहि श्लोकद्वयमधीत्यैवं शिवार्पितमना
मुनिः जपं प्रपूज्य देवायतनेष्वेव विनिवेदये
त् दशांशेन शिवांगानां जपं कृत्वा निवेदये
त् अर्घ्यं धूपादिकं दत्वा स्तुत्या च विविधैः स्त
वैः शिवं प्रदक्षिणीकृत्य संहृष्टः शिवविग्रह
म् भक्त्या प्रणाममष्टांगं विदध्याद्दण्डवन्नये
त्समाधिना तपो ध्यान धारणा भावनां जपैः
निजमूर्तौ गुरोर्मूर्तौ पुस्तके सलिलेऽनले वि
प्रदेहे स्थण्डिले वापि लिंगे त्वर्चनमुत्तमम् यज
नेवद्वृथा शंभोर्ध्येयाद्दृढमुदाहृतम् अथैषा
देशमासाद्य पायाद्दीक्षितिकेतनम् प्रदक्षि
णं समं भारमत्वपारकरो मुनिः यागोपक
रणं सर्वं दिव्यदृष्ट्यावलोकनम् कृत्वा नाभि
पुरस्कृत्वेत्युपविश्याननः निरीक्षणा
दिकं सम्प्रोक्षणं ताडनं कुशैः विदध्याद्रक्ष
मन्त्रेण वर्मणाभ्युक्षणमनम् ध्येहेन ध्यान
मुद्राभिरणेस्समतामपि कृत्वानवर्मणामे
केकृहूर्ने च शरानेना सम्मार्जने समालेपं
कृत्वान्तं स्वप्नकल्पनम् विस्तीर्णपरिधानेन
वर्मणाभ्यर्चनेहरा रेखात्रयमुद्धकृत्यारेखा

सुवीननामधः ऊर्ध्वेन शिवमस्त्रेण यत्नता
मोविपर्ययः वन्हीकरणमस्त्रेण हृदा दैव
श्रतध्यायम् श्रतवार्यानन्तरेणाविन्यसेद्धि
हरेहृदा श्रतसीपुष्पसंकाशं तत्र देवी स्वल
तणम् नटरागीश्वरी देवी हृदा विन्यस्य पू
जयेत वह्निं श्रहृदा श्रयानीतं शुद्धपात्रोपरि
स्थितम् क्रव्यादांशं परित्यज्य रक्षणादिवि
शोधितम् ओं रघेवैनरवं भोतमकी कृत्वात
तत्रयम् विन्यसेहूर्ह्रिचैतन्यं वह्निबीजोनदे
शिकः ओं हूं वह्निचैतन्याय नमः संहितामं
त्रितं वह्निं धेनुमुद्रामृतीकृतम् रक्षितं हेतिम
त्रेण कवचेनावगुण्ठितम् हस्तितं त्रिः परिभ्र
म्य क्रव्यादं स्थालं प्रदत्तिणम् शिवबीजमिति
तात्वा वागीशीगर्भगोचरे वागीश्वरेणादेव
नात्मिमाते विभावयेत् शमिस्यजानको
मेवी हृदान्तसंपुटं विक्षिपेत तत्तोऽन्तःस्थित
वीजस्यनाभिदेशे समूहनम् संहृत्ति परि
धानस्पर्शोवमाचमने हृदा गर्भाग्नेः पुज
ने कृत्वा तनत्रैतार्थं शरारणना वध्नीयाद्दः
भजेदेवाः कंकणाणि पहवे गर्भाधान

पंसूत्रजनयोजातो नेनपावकम् ततो हृदयमं
त्रेणानेन स्यादात्तहृत्तिचयम् पुंसवनायवासेन
तृतीये मासि पूजयेत् गाहुतित्रितये दयाः
त्विकरमानुकणात्तिनम् सीमन्तोन्नयनं ष
ष्ठे मासि संपूज्य हूयिता जुहुयाद्राक्षोस्ति
तः शिवो यः शिवयेवत वह्नौ तु कल्प
ने कुर्यात् दक्षो हाटननिष्क्रतो जातकर्म नव
मेप्यांतदशमे मासि पूजयेत वह्निमभ्युदय
भोगैः स्नात्वा गर्भमलापहम् स्नवणिवन्यने
दृष्ट्वाः कृतेध्यात्वा हृदार्चयेत सद्यः सूतक
नाशाय पोतयेत् स्नवारिणा ॐ इंतवरिव
स्नुणानाइयेदमेणतयेत् श्रस्नेणेनरपूर्वो
ग्रान्मेवलासवरिः कुशान् ग्रासोयेथ्याप
येन्नेन हृदापाणिपितेवपुरान् वह्नावाग्मसह्नेम
श्रेणानेनालालापञ्जनय समिधः पंचहोनयः
प्रोनमूलेचूतस्नुताः उत्तणेशंकरं विघणम
नेनेन हृदर्चयेत् एवापुन रापर्धनैपारित्मस्मा
नन्तक्रमात ग्रहेरभिपूतिभूत्वात्रिजदित्ता
हृदार्चयेत निकायविज्ञसेयानेवालके पाः
तयिष्यय प्रोद्गीमात्तामिमोनेषांप्रावयेत

दनन्तरम् हृल्लोत्वा स्कन्धकन्धरां वामूर्ध्वं वरं नाथो
षड्वोक्रमात् शताष्टाग्रौत्रिधा दैर्घ्ये मूलम्
ध्यात्वाग्रगे स्पर्शेन ऊर्ध्वषट्पद्मदेशेषु आत्मावि
द्याशिवात्मकम् क्रमात्तत्त्वत्रयं न्यस्य देहे हृद्
शास्त्रैः क्रमात् स्रुचि शक्तिं स्रुवे शम्भुं वि
न्यस्य हृदयाणुना त्रिसूत्रीवेष्टितग्रीवौ प्रति
तौ कुसुमादिभिः कुशानामुपरिष्टात्तौ स्थाप
यित्वा स्वदक्षिणे गव्यमाज्यं समादाय वीत
णादिविशोधितम् स्वकाग्रतलमध्ये मूर्तिं से
चित्वा दापयन्हृतम् ऊर्ध्वेधान्त्रिधावर्त्मना
पायित्वाग्निगोचरे शिवविष्णुमयीं ध्यात्वा
घृतमीशानगोचरे दत्वादाय कुशाग्रेण
स्वाहान्तेन शिरसाणुना जुहुयाद्धृदि बिन्दुरु
द्रूपमनन्तरम् भावयेत्रिजमात्मानं नमो
धृत्वा स्रुवेणैव ततः प्रादेशमात्रदर्भाभ्यां सं
ष्ठानामिकाग्रयोः धृत्वाभ्यां स्रुक्स्रुवौ वह्नेर
ग्नेर्गात्रमाचरेत् हृदात्म संस्रुवं कृत्वा
कुर्यात्संस्रवेनेततः स्वदालक्ष्यदक्षिणाभ सम
स्वदेहपात्रान्तरिम्भमेत् हीमेनपादिरम्भमाणी गा
ध्यानेन दीपयेत् श्रस्त्रमन्त्रेणारिग्वलंव

सो॰
पा॰
१५
15

क्रोडमध्यं परिलिखेत निष्क्रान्तेनैव तेन तु प्रोक्षि
शं प्राग्देशसमन्वितम् पश्चाद्याम्यादीनां चतु
र्णां विभागयेत क्रमाद्भागत्रयादूर्ध्वं स्रुक्व
णादाय होमयेत स्वमन्त्रैरेतैर्नवभागे शेष
माज्यं निक्षिपेत्क्रमात ॐ हां मध्ये स्वाहा ॐ हां
अग्नीषोमाभ्यां स्वाहा उद्धारेनाथ नेत्राणां मन्त्र
नेत्रत्रये श्रुते स्रुवेणाहुतपूर्णेन चतुर्थीमा
हुतिं यजेत ॐ हां अग्नये स्विष्टकृते स्वाहा अ
भिमन्त्र्य षडङ्गेन रेचयेदनुमुद्रया अथ गर्भ
नन्तु भागात्वेदान्येशरावाणाना तन्नाड्यादितु
प्रक्षेपात्कर्मादन्यान्यशोधनम् वक्त्राभिधा
रेतन्तं पिविङ्कीकरणे ततः ॐ हां सद्योजा
ताय स्वाहा ॐ हां वामदेवाय स्वाहा ॐ हां
अघोराय स्वाहा ॐ हां तत्पुरुषाय स्वाहा ॐ
हां ईशानाय स्वाहा एकैकया हुताहुत्याप्न
द्वक्त्राभिधारणम् ॐ हां सद्योजातवामदे
वाभ्यां स्वाहा ॐ हां वामदेवाघोराभ्यां स्वाहा
ॐ हां अघोरतत्पुरुषाभ्यां स्वाहा ॐ हां तत्पु
रुषेशानाभ्यां स्वाहा इति वक्त्रानुसंधानं त
थैव परिकीर्तितम् अग्निभागतया वा तु

नैनन्त्यादिशिवान्तेया वक्त्राणामेकमोंऊ
र्ध्वान्स्तु वैणवृतधारया शौं श्रं सद्योजातवा
मदेवाघोरतत्पुरुषेशानेभ्यः स्वाहा इतीषु
वक्त्र वक्त्रान्तर्भाववमेकवक्त्रकल्पनम् अथवा
क्त्रं उमानन्तेयदीक्षे वदने स्मरेत् श्वेतमोव्या
नि वक्त्राणि तदेकीकरणे मननम् ईशानव
क्त्रमध्यच्चं दत्त्वा स्वेणाहुतित्रयम् ऊर्ध्वास्त्र
कोन्मनानामशिवाग्निन्वे हुताशने हृदावि
नेति स्तस्याग्नेः पितरौ निधिपूर्वकम् मूलेन
वौषडन्तेन दद्यात्पूर्णां घृत्याविधि ततो हृदस्तु
जेसोंगें मासनेभास्वरं परम् यजेत्सर्ववदा
नाहाप्राप्यर्णं त्वतनयें पच्छिवम् यागाग्निशि
वयोः कृत्वा नाडीसंधानमात्मना पाक्रामं
लात्मना होमं ऊर्ध्वा दंगैर्हदेशेशानः हुतस्पृक
षिकोहोमे त्रीरस्य मधुनसल्पया शुक्तिमाग्ना
हुतिरेधः प्रसृतिः पापसप्तश्च पक्ष्यावस
वमेत्ताणां लाजानां शुद्धिमार्गितम् एवं उच
पेचमूलानां फलानां स्वप्रमाणतः ग्रास
धमात्रमन्नानां पच सत्स्यामित्राणि होमयेत् इतो
रापविकेमानेलतानामंगुलद्वयम् मुखे

सो॰
शृ॰
१८
16

पद्मं स्वमानेन समिपरत्नदशांगुलः चंदनं
दनकाश्मीरकस्तूरीयक्षकर्दमान् कला
यंमिलितानेतान् उग्गुलेवधिगास्थिवत
केदानामष्टमंभागं जह्नुयाद्विधिनापरम
हांमनिवर्तयेदेवं ब्रह्मबीजपदैः ततः ह
तेनस्कंधि पृष्ठांपीनिपायाधोमुखं स्कंवम
स्कंगाग्रेपुष्पमारोप्यध्यायेद्धामेनपाणिना
पुनः सव्येनतोपूरत्नाशं वेसन्निमम्भुद्रया स
मन्त्रनोधिकायमन्त्रसमपाटः संपुटितः ता
भोनन्मूलमादायस्कंगाग्रध्यग्रलोचनः ध्य
र्यादिकारणात्मानादितिसूत्रमसपुष्पमाया
वामस्तोनांतमानीयतयामूलमतेरितः
मूलमेवमतिस्पष्टंवोपदेतंसमुच्चरन् तद
ग्रंजहुयात्संपवमेमिनधारया ग्राचाम
वेदनंदत्वातान्मूलपूर्णीनापि भक्त्यानइ
तिमात्वर्त्वविद्ध्यात्मान्नितिपराम वर्णेमि
वमध्यात्मचोफडनाहोणशाम्बरान् सेदा
रमुद्रयात्मन्नतमस्तेनाभिधायच धामा
न्यादिधिस्थांस्यपूरकेनहृदालना अरुपा
परयात्मीयेस्यापयेद्धृदयाम्बुजे सर्वेषा

काष्ठमानीय कृत्वा मण्डलकद्वयम् ग्रंन
वेदिर्बलिं दद्यात्तदाग्नेय्यां ऊं३सन्निधौ ॐ ह्रां
रुद्रेभ्यः स्वाहा सर्वे ॐ ह्रां मातृभ्यः स्वाहा द
ते ॐ ह्रां गणेभ्यः स्वाहा पश्चिमे ॐ ह्रां यक्षे
भ्यः स्वाहा उत्तरे ॐ ह्रां ग्रहेभ्यः स्वाहा ऐशाने
ॐ ह्रां असुरेभ्यः स्वाहा आग्नेये ह्रां रक्षेभ्यः
स्वाहा नैरृते ॐ ह्रां नागेभ्यः स्वाहा वायव्ये
ॐ ह्रां नक्षत्रेभ्यः स्वाहा मण्डलमध्ये ऐशाने
ॐ ह्रां राशिभ्यः स्वाहा आग्नेये ह्रां विश्वेभ्यः
स्वाहा नैरृते ॐ ह्रां क्षेत्रपालेभ्यः स्वाहा वरु
णानिलयोर्मध्ये इत्यन्तबलिविधानम् अथ
द्वितीयमण्डले ॐ ह्रां इन्द्राय स्वाहा ॐ ह्रां अग्न
ये स्वाहा ॐ ह्रां यमाय स्वाहा ॐ ह्रां निरृतये
स्वाहा ॐ ह्रां वरुणाय स्वाहा ॐ ह्रां वायवे
स्वाहा ॐ ह्रां कुबेराय स्वाहा ॐ ह्रां ईशाना
य स्वाहा इतीशानानैरृत्य ॐ ह्रां ब्रह्मणे
स्वाहा ऊर्ध्वभागमुद्दिश्य ऐशाने ॐ ह्रां विष्ण
वे स्वाहा अधोभागमुद्दिश्य नैरृतदिशि ॐ ह्रां
क्षेत्रपालाय स्वाहा तयोर्मध्ये ततो मण्ड
लाद्बहिः वायसादिभ्यः समयमेहिभ्यः

सो
शा· १८

17

स्वाहा इतिबहिर्बलिविधानम् यागमे
ड्लाद्बहिर्वा बलिर्देयः ततोबलिद्वयमेवा
न्संहारमुद्रया आत्मनिवेशयेत् ॐ अथयमे
तेपलाटष्ठं लीलावत्यो शिवागमे ॐ देवास्थंडि
लेवापिवह्निकार्यं तदुच्यते चतुष्पात्समले
नवीस्पष्टोस्पशस्त्राणना हूंफडनेन मंत्राभ्यु
क्ष्या दांशं परिमजेत् अभ्युक्ष्यसमेणातत्र ॐ ह्रो
ह्रां ह्रां वह्निमूर्तये नमः संहारमुद्रयानेन विंदे
वह्निं निवेशयेत् पूरकेन ततो नाभौ विश्राम्यो
द्भवमुद्रया रेचकेन प्रयोगेन ॐ ह्रां हूं वह्न्ये
नमः इत्यनेनाणना बीजं प्रदीपकणिकोपम
म् ॐ इत्येपावके न्यस्य पंचब्रह्माणि पूजयेत्
आहुतीः पंचमूलेन जुहुयात्तदनंतरम् क्रवा
येन हृदानाम शिवाग्निरिति न्यसेत् ब्रह्मा
णीशांकरे विष्णुमनंतं च हृदार्चयेत् पूर्वाद्युत्तर
पर्यंतं दिक्षु ॐ ड्राद्वदिः क्रमात् उदग्वाधारशक्त्या
दिशिवमभ्यर्च्य पूर्ववत् जुहुयान्मूलमंत्रेणश
क्त्यांगैश्च दशांशतः शिवं विसृज्य भूरादि त्रय
स्पष्टणवान्वितम् क्रमेणायोगपद्येन दत्वाहु
तिचतुष्टयम् ॐ हं हूं हूं हृदयायेति पठित्वा

मनसा सह वह्निं च विसृजेद्देवमिति लीला
वतीमतम् ततः शिवांतिकं गत्वा पूजाहोमा
दिकं मम गृहाण भगवन्पुण्यफलमित्यभि
धाय च अर्घोदकेन देवाय मुद्रयोद्भवसंज्ञया
हृद्बीजपूर्वं मूलेनास्थिरचित्तेन निवेदयेत् ततः
पूर्ववदभ्यर्च्य स्तुत्वा स्तोत्रैः प्रणम्य च अर्घ्यं प
रात्परं वंदित्वा नमस्कारमभिधाय च नाराचमु
द्रया सूत्रेण फडंतेनानुसंचयम् संहृत्य दिव्य
या लिंगमूर्तिं मंत्रेण योजयेत् स्थंडिले चार्चि
ते देवं मंत्रसंघातमात्मनि नियोज्य विधिनो
क्तेन विदध्याच्चण्डपूजनम् गोमयालिप्त भू
भागे यद्वा पीठस्य वा वृते अर्चयेच्छिभर्गस्य
यथा चण्डं तदुच्यते ओं ॐ चण्डासनाय स्वाहा
ओं ॐ चंडमूर्तये नमः ओं धूलिचंडेश्वराय हूं फ
ट् स्वाहा इत्यनेनावाह्य ओं चण्डहृदयाय फ
ट् नमः ओं चण्डशिरसे हूं फट् नमः ओं हूं चण्डक
वचाय हूं फट् नमः ओं चंडास्त्राय हूं फट् नमः
इति दस्तेस्त्रयम् इति सकलीकृत्य ध्यायेत् रु
द्राग्निप्रभवं चण्डं कज्जलाभं भयानकम् शूल
टंकधरं रौद्रं चतुर्वक्त्रं चतुर्भुजम् सुवोक्तीर्णं
महाज्वालं रक्तं द्वादशलोचनम् जटामुकुट

सो॰
शा॰
१८

18

एवं दृढमंडितं फाणिकंकणम् आलयज्ञोपवी
तं च सादस्त्रकमंडलुम् स्वेतपद्मासनासी
नं भक्तिप्रह्वार्तिनाशनम् मंडले चंडदेवं प्रभेदं
कारेणार्चयेत् यथाशक्तिजपं कुर्याद्धोमं
च दशांशतः गोभूहिरण्यवस्त्रादिमाणिहेमा
दिभूषणम् विहाय शेषनिर्माल्यं चंडेशाय
निवेदयेत् ॐ ध्वनिचंडेश्वराय हुं फट् स्वाहे
ति मंत्रेण लेह्यचोष्यान्नपानादि ताम्बूलं स्रग्वि
लेपनम् निर्माल्यं भोजनं तत्र चंडेनाशिवा
ज्ञया सर्वमेतत्क्रियाकांडं मया चंड तवाज्ञया
न्यूनाधिकं कृतं मोहात्परिपूर्णं सदास्तु मे इति
विज्ञाप्य चंडेशं दत्वार्घ्यं तस्य शश्वरान् संहरे
न्मूर्तिमंत्रेण शरैः संहारमुद्रया ॐ चंडेशमू
र्तये नमः हृत्कान्वितमूलेन मंत्रेणात्मनि
योजयेत् निर्माल्यापनये स्थाने लिप्ते होम
यवारिणा प्रोक्षास्त्रवारिणा स्थाने विसृज्य
वंकरादिकम् प्रक्षाल्य समग्गाचमन्यासं
कुर्याद्यथोदितम् ॐ अथ कपिलार्चनम्
ॐ कपिले सुभद्रे नमः ॐ कपिले सुशीले
नमः ॐ कपिले सुरभये नमः ॐ कपिले
सुमनसे नमः ॐ अमृतमथनोद्भूता सुर

भौर्लोकधारिणी इमं ग्रासं गृह्णाण त्वमेवं
मेव्रतमुत्तमम् गावो ग्रासो यथा देयस्सौर
भेयाय वै तथा तस्मै तत्फलं दृष्टं किंत
मेत्रः पृथक्पृथक् सर्वलोकधरा ह्येते जी
वितान्नप्रदायिनः ग्रासं गृह्णंतु इष्टभाव
तन्मे व्रतमुत्तमम् नित्यं परगवे दद्याद्गृही
त्वा व्रतमुत्तमम् रक्तं निवभया ह्योरात्रस्य शे
न पापनाशनाः सौरभेय जगन्मातर्देवाना
ममृतप्रदे गृह्णाण वरदे ग्रासमीप्सितार्थं
च देहि मे वंदितासि वसिष्ठेन विश्वामित्रे
ण जह्नुना कपिले हर मे पापं यन्मया दुष्कृ
तं कृतम् गावो ममाग्रतो नित्यं गावः पृष्ठ
त एव मे गावो मे हृदये वापि गावो मध्ये व
साम्यहम् एतं जपन्नरो मंत्रं त्रिसंध्यं निय
तः शुचिः विमुक्तः सर्वपापेभ्यः शिवलो
के स गच्छति इति कपिलार्चनम् अथ
विद्यां समभ्यर्च्य पुष्पधूपस्रगादिभिः स
म्यक्संपूजयेद्भक्त्या गुरोश्चरणपंकजे म
ध्याह्नसमये यावत्स्नात्वा ध्यायमीप्सि
तम् अर्चयेत्परमेशानं कृत्वा स्नानादि पू

सो० शा० १९

19

वेवत् सर्वांचिंतेथवादेवेप्रदयाद्दक्षिणाक्षि
काम् पीठमूर्तिंशिवोगानांपूजास्याद्दक्षि
णिका विधिमाध्याह्निकेकृत्वारम्येभोज
नमंदिरे विविक्तेगोमयालिप्तेविशुद्धंपा
त्रमानयेत् ततोमूलंसंजयेनेववौषडंते
नसप्तधा जप्तैःसदर्भशंखस्थैः सिंचेत्ते
वारिबिंदुभिः सर्वपाकाग्रमुद्धृत्यशिवाया
र्धंनिवेदयेत् अन्यार्धंचुल्लिकाहोमेविधाना
योपकल्पयेत् विशोध्यविधिनाचुल्लींतद्
ह्निंरक्षकाहृतम् कृत्वानाभ्यग्निनाचकांततो
रेचकवायुना वह्निबीजंसमारोप्यहृदिस्था
नगतिक्रमात् शिवाग्निस्त्वमितिध्यात्वाचु
ल्लिकाग्नौनिवेशयेत् ओंहांअग्नयेनमः ओं
हांसोमायनमः ओंहांसूर्यायनमः ओंहांबृ
हस्पतयेनमः ओंहांप्रजापतयेनमः ओंहां
सर्वेभ्योदेवेभ्योनमः ओंविश्वेभ्योनमः ओं
हांअग्नयेस्विष्टकृतेनमः वज्रादिसर्वपर्य
न्तंपूजयित्वानलेक्रमात् स्वाहांतमाहुती
र्दत्वातमर्चयित्वाविसर्जयेत् ओंधर्मायनमः
इतिचुल्ल्याः इतिगणवाह्ये ओंअधर्मायनमः

वामकाद्यै ॐ स्मरसगापरिवर्तनायनमः इ
तिकांचिमादि संथानभांडेषु ॐ जलाश्रया
यवरुणायनम इतिजलभांडेषु ॐ महावि
घ्नराजायनम इतिगृहप्रधानद्वारे ॐ नंदिने
नमः ॐ सुभगेनमः ॐ सुमंगलेनमः ॐ भ
द्रकालिनमः आग्नेयादिकोणेषु ॐ तालत्वपिपत
येत्रलालेनमः खलस्थाने ॐ हृषीकेशायन
मः इतिपेषण्यां ॐ रौद्रकोटिगिरिकेनम
इत्युलूखले ॐ बलभद्रप्रियाय प्रहरणाय
नमः इतिमुसले ॐ सर्वदेवमोदिनायनम
इतिसम्मार्जन्यां ॐ कामायऊस्त्रमागुधाय
नम इतिशयनीयशिरसि ॐ स्कंदाय ब्रह्मा
धिपतयेनम इतिमध्यस्तंभस्याधस्तात् इति
वास्तुबलिंसर्वेनिवर्त्यविधिपूर्वकम् धौतः
पादः समाचांतः स्थानमास्थायपावनम् शि
वभक्तैः सदाचारैः शुद्धशैवतपोधनैः पर
स्परमसंकीर्णैरुपविष्टैर्नाऊलैः सवर्णैरेक
यापंक्त्याभुंजीतांनमनात्मुनिः सौवर्णैराजने
नाथैलोहपात्रेसंस्कृते आचार्यः साधकः

सो॰
प्रा॰
२॰

20

प्रसमयीचयथाक्रमम् अग्नेंपरिहंकृत्वा
परिलोभस्मरेखया चतुर्दिग्गानतोमौलीपा
त्राभावेष्टितास्रजे साधारणोथवाकांस्येसमथा
भस्मशोधिते मंत्रितेबहुरूपेणपात्रेप्रज्ञीतभो
जनम् पलाशपद्मिनीचूतमधूककदलीदलैः
अन्यैश्चापिदिनैःपात्रैःभोक्तव्यंतन्यजातिभिः व
टाश्वत्थार्कवातारिसर्जभल्लातवोद्भवैः एवमा
दिभिःरन्यैश्चनिषिद्धैर्नोयतेदलैः जात्रमध्यक
रोमौलीवद्धवीरासनोथवा लग्नवामकरःमौ
लीपाचवन्मंत्रितोदनः ॐदर्भज्वलितेध्यात्वादे
तिमंत्रेणपावकम् अन्नंपवित्रमध्यीयात्सम
पुक्तंहूतनस्ततम् अपोशानेपरोधायप्राणाद्यैः
प्राणवान्वितैः स्वाहांतैर्गाहुतीः पंचदत्वादी
प्तोदवानलम् ॐनागकूर्मकृकरदेवदत्तध
नंजयेभ्यउपप्राणवायुभ्यः स्वाहा इत्यपोशा
नजलेनभक्तादिकंनिवेद्यशेषजलंॐअमृतो
पस्तरणमसीत्यनेनमंत्रेणप्राश्य ॐप्राणाय
स्वाहा ॐअपानायस्वाहा ॐसमानायस्वा
हा ॐउदानायस्वाहा ॐव्यानायस्वाहा १

त्रिप्राणाहुतिं दत्वा भुक्त्वा च विधिना ततः ॥ उ
ममृतापिधानमसीति प्रक्षालितेन हस्तेना·
चमेच्छलकं तु नात्रसैः परिमितैर्भोगदाग्रे
तोयेन पूरयेत्त्रिप्राणाम्संकारणाधाचसुदरस्य
न पूरयेत् कवैकंमधस्त्रियंचपलाण्डुलशु
नामिषम् गृहीतेनैहस्तदत्तेन च लवणेन चाविवर्ज्ज
येत् श्राद्धं पीतशेषं त्रानोलवणेन न वा घृतम्
मृधापिधानमोत्कं डं ऊत्मनेजम्भणं त्यजेत् ·
नोच्चामाधंपिवेद्वारि मातिकानत्वकेशादिन्न
ष्टमन्नात्सभोजनम् शोषं त्वालितहस्तेन भुंजी
तस्य ष्टभस्मना श्राद्धपेयावदाचमाद्भु ष्टपा
दस्यदातिणम् सिंचेदत्तिणशुष्टिस्यादेशुष्ठाग्रा
श्रुताम्भसा श्रात्मावैदातिणपादेपरामरत्तरावि
भुः तमद्भिरभिषिंचामियोगुष्ठाग्रेव्यवस्थितः
सुदेवनस्तकलीकृतन्यभक्तदेषनिहन्तये श्रुशमा
नाभिनामोतेवधीयामरिकाहूयम् इतिसांता
निकभोजनविधिः श्रानीयायाचमानाथश्रद्ध
यायमदीयते श्रुत्रादिभूमिपर्यंतेसाभिताम्रा
द्याविता परिग्रानापिताकारोरभिश्रस्ताल
यान्मजात् धर्मोत्रिनीषयाभितांभित्तरम्या

सो॰
शा॰
२१

21

दर्शितेन यथाम्नायमाचार्यानो विधिमंगः शुष्येन का
यते तद्वन्माधुकरीं भिक्षामादधीत गृहाधिपा
त् यतः सोमवदादेया भुक्तिमुक्तिफलार्थि
भिः आसोमधुकरीक्षेत्रसदैकान्नं च वर्जयेत्
माधुकरीं चरेद्भिक्षामपि म्लेच्छकुलाद्यपि ए
कान्नं तु न भुञ्जीत बृहस्पतिसमो यदि एतान्य
स्य परां भिक्षां प्राप्य नाडुपरोधतः सोध्यांभि॰
त्तनिरोधाय्यामयमोपरिवर्जयेत् भिक्षार्थं
नाश्रुजेल्लोहं ब्रह्महत्यादिनाशजम् बुधस्तोविं
हितं पात्रं मृण्मयं ताम्रिकादिजम् पवित्रं शि
क्यकालस्विवद्रूपाभिमेचितम् तत्र व्रजम
काषायशुचिवस्त्रावगाढितम् विशुद्धमस्म॰
नास्नातं कौपीनं सोत्तरीयकम् परिवर्त्य समा
चम्य मौनी ध्यात्वा शिवं गुरुम् तयोराज्ञां समा
दाय दंडं चास्त्राभिमंत्रितम् आतपत्रकरो याया
द्भिक्षार्थं शुद्धवेश्मसु ततः शाखामनिष्ठीवस्पृश
मुन्मार्गसङ्गमम् ऊर्ध्वनेत्रं न ऊर्ध्वीतत्यजेद्या
दिसंकुलम् चतुर्णां शुद्धवर्णानां समासाद्य गृ
हांगनम् भिक्षां देहीति संजल्प्य पादांतग्रस्त
लोचनः तावत्कालं प्रतीक्षेत यावद्दोवत्सयो॰

गतः प्रहृष्टं समवाप्नोति ततो यत्र व्रजेत्सुधीः
व्रजन्नपि समाहूतो न गच्छेत्तत्प्रदेशतः यत्र
मानजनानीतांश्चैतांश्चैव ग्राहयेत् नदद्या
म च हस्तेन न कांस्येनाददीत ताम् वृषलीग
र्विणीस्नानवस्त्राणां न करेण च ततो भिक्षा
मटित्वैष्यपात्रमूर्ध्ववस्त्रानकम् लोकानां शुभ
मांशं समन्वजेदात्मसमानात्मनः भिक्षापात्रे शुचि
स्थाने धृत्वाचम्य यथाविधि तद्भूलिं सकलीकृ
स्तांप्रोक्ष्यास्त्रेणदीपयेत् मन्त्रेणस्वीकृत्य
ऊर्ध्वाङ्गागत्रयं तत्रतो भागान्निवेद्य देवाय गुरवे च
द्वितीयकम् तृतीयं प्राणरक्षार्थमुपभुञ्जीत ष
ड्वत् सिद्धान्ते भोजनस्यायं विधिरुक्तः समास
तः अथ स्नाध्यात्मयोगेन संध्यामासाद्य पश्चिमा
म् स्नानं संध्यार्चनं कृत्वा पूजयित्वा महेश्वरम्
विशुद्धे भूतले शुद्ध तृणाच्छन्नो मृगत्वचम् शा
र्दूलचर्म कम्बलं वाप्यस्तीर्योपरि संविशेत् कृतमे
वं नत्वमौनी हृदंभोरुह वर्तिनम् चिन्तयंस्त्वरा
त्मानं शयीत योगमुद्रया ततो द्विजोपवीतेन
वस्त्रपूतेन वारिणा संध्यां शिवार्चनं कृत्वा नि
शीथोपि यथापुरा पुनः सप्तः समुत्थाय प्रातः

सो॰
शा॰
२२

22

संचिन्त्य शंकरम् यथोदिष्टक्रियाकाण्डं सर्वं प्र
त्यहमाचरेत् गौवीलवंशपयपारानांशिष्यः
सोमशिवाभिधः कर्मकाण्डक्रमावल्यां नित्य
कर्मविधिं व्यधात् इति नित्यकर्मविधिः समा
प्तः ॥ सर्वपूजाविधिच्छिद्रप्रणाशाय पवित्रक
म् कर्तव्यमन्यथा मंत्री सिद्धिं भ्रंशमवाप्नुयात्
आषाढादिचतुर्दश्यामथ श्रावणभाद्रयोः सि
तासितसु कर्तव्यं चतुर्दश्यष्टमीषु च एतेषुवि
षमासेषु ज्येष्ठमध्याधमक्रमात् शंभोः पवित्र
मुद्दिष्टमन्यथा दोषकारकम् आषाढादिषु
त्रिष्वेव स्यात्प्रबजनार्दने पवित्रं विदधीतैव
श्रोतो सौ नियमात्रिधा प्रयत्नेन विधेयत्वा॰
न्नायं नित्यविधिर्मतः पवित्रं कालनैयम्यान्नै
मित्तिकमिदं मतम् विघ्नापहारभूत्यादिफल
मस्योपगीयते सिद्धचोत्तरेस्माभिर्दृष्टं चेदं
शिवागमे तस्मान्नैमित्तिकं नाम पवित्रकमि
दं स्मृतम् नित्यं तन्नित्यपूजायां पत्रपुष्पकुशा
दिभिः पवित्रमन्यकालेपि प्रयत्नेन परिकल्पये
त् वह्निब्रह्माम्बिकेभास्यनागस्कंदार्कशूलि
नाम् दुर्गायमेन्द्रगोविंदस्मरशंभुसुधाभुजां

अन्येषां सर्वदेवानां विधानं तत्पवित्रकम् प्रति
पत्तः समारभ्य यावत्संचतुर्दशी क्रमात् सौव
र्णं राजतं ताम्रं कृतादिषु यथाक्रमम् कलौ
कार्पासजं वापि यथाशक्ति पवित्रकम् कर्ति
तं द्विजकन्याभिस्त्रिगुणं त्रिगुणीकृतम् धौतं
शुक्लं शुभं सूत्रमनष्टमुपयुज्यते पट्टवल्कलप
द्मोत्थं तौमं दर्भशणोद्भवम् कुशजादिसंभवं सू
त्रं पवित्राय प्रशस्यते एणवच्चंद्रमावह्निर्ब्रह्मा
नागो गुहो रविः मादाद्यैस्सर्वदेवाश्च क्रमेण न
वतंतवः श्रेष्ठोत्तरशतेनैकसूत्राणां स्यात्पवित्र
कम् रत्यंशीतिनदर्धेन विंशत्या वा समन्वया प
काशीत्याथवा सप्तत्रिंशता वाष्टयुक्तया पंचा
शता वा कर्तव्यं तत्स्यागर्भान्तरालकम् द्वादशां
गुलमानानि व्यासादष्टांगुलानि च लिंगविस्ता
रमानानि चतुरंगुलकानि वा तथैव पिंडिका
स्पर्शि चनथ्यं साधदेवतम् गंगावतारकेकार्यं
पवित्रमतिसुंदरम् धौतसूत्रमजातेन ग्रथि
तं गुलकेनतु शोधितं वक्ररूपेण वक्रमंत्रेण रं
जयेत् रक्तचंदनकाश्मीरकस्तूरीचंद्ररोच।
नाः हरिद्रागैरिकाद्यैर्वा रंजेदेकतमेन तत्

सो॰
शा॰
२३

23

ग्रंथयोर्दशाकर्तव्या ग्रथवान्तं तत्र संख्यया यंत्रो
क्ता यथा शोभमेकद्विचतुरंगुलम् प्रकृतिः
पौरुषी वीरा चतस्त्रोऽत्यपराजिता जयंतीवि
जया षष्ठी अजिता अथ सदाशिवा मनोन्मनी
ततः प्रोक्ता दशमी सर्वतोमुखी ग्रथिका वा
यथा शोभं कर्तव्या गुण्याः समाः रत्नजे स्थं
डिले वाणे च लैरो हेम्न यंत्रवि यथोदितं पवि
त्राणामेकं कार्यं यथारुचि चेरीशारविवक्री
नांशिवबन्स्त्रसंपदि अमध्ये केकमेतेषां वि
दधीत पवित्रकम् निजमूलेन गणाधीपा गुरु
पादेवशस्तके स्पाटकेकेतथा हारादिकान्तक
लशादि पकारेनव हस्तांते लिंगानां स्यात्प
वित्रकम् अष्टाविंशतितो ह्यादशभिर्दशभिः
क्रमात् ह्यंगुलाद्यंगुलाल्लघुक्रमादेकांगुलात
गः ग्रंथ्योमानमध्यैषां लिंगविस्तारसंमित
म् समस्थांवाग्रंथोद्देश्या कृतनित्यक्रियः शु
चिः भूषयेत्सच्छवस्त्राद्यैः सायाह्ने यागमंदिर
म् कृत्वा नैमित्तिकीं संध्यां विशेषेण तर्पण
म् परिगृहीते भूभागे सूचिते सूत्रमर्चयेत् श्री
चम्पकमल्लिकाकुसुमप्रणवार्ककरोद्गमः ग्रावाण

स्त्रेणसंप्रोक्ष्य पूर्वादिक्रमतोर्चयेत् ॐ शान्तिक
लाव्हायनमः इति पूर्वे ॐ विद्याकलाव्हा
वायनमः पश्चिमे ॐ प्रतिष्ठाकलाव्हायन
मः उत्तरे तथैवेतच्छाखयोः ॐ ह्रां नंदिने
नमः ॐ ह्रां महाकालायनमः ॐ ह्रां भृंगिनेनमः
ॐ ह्रां विनायकायनमः ॐ ह्रां वृषभायनमः
ॐ ह्रां स्कंदायनमः ॐ ह्रां देव्यैनमः ॐ ह्रां चंड
यनमः इति प्रतिष्ठाद्वारशाखयोर्यां ह्रौं ह्रां संपू
जयेद्गणौ नित्यवक्त्रपालादीनभ्यर्च्यविधिना
न्तरम् प्रविश्य पश्चिमद्वारे वास्तुनाथं प्रपूजये
त् भूतशुद्धिविशेषार्घ्यं स्वशिरः प्रोक्षणादिकम्
विधाय यज्ञसंभारं पूर्ववन्मंत्रयेत् दर्भहस्तो
स्तैः पुष्पैः चंदनेन हृदादिभिः शिवहस्तं विधा
यैस्वं स्वशिरस्यधिरोपयेत् शिवोहमादिसर्वेशो
मम यज्ञे प्रधानता प्रष्टं भावयेदेवं ज्ञानखड्ग
करोगुरुः निरीक्षेद्दिशमासाद्य प्रक्षिपेत्तुदग्गान
नः प्रोक्षणं पंचगव्येन समंतान्मखवेमंडपे च
तथा धान्यसंस्कारैर्वीक्षणाद्यैः स्वसंस्कृतम्
विक्षिप्यविकिरांस्तत्र कुशाग्रैश्चोपसंहरेत् ना
नीशदिशि वार्धान्याग्रासनायोपकल्पयेत्

मो॰
शा॰
२४

25

निवृत्तेर्वोस्तु गीर्वाणाद्वारे लक्ष्मीप्रपूजयेत्
पद्मिमाभिषुवेंकुंभैः सर्वधान्योपरिस्थितम्
प्रणवेन हृषाकृष्णं सिंहस्थां वधेनीततः ॐ मे
षागेशिवं देवं वंधमामस्तमर्चयेत् दिक्षुशाक्ता
दिदिकाला निषण्णाश्च लावमानकाम् वाधी
नीसमग्रारायवटप्रप्रानुगामिनीम् शिवां ता
श्चावयेन्संगी पूर्वादीशानगोचरम् प्रविष्ठे
पयोधारां मूलमंत्रमुदीरयन् समेनाह्वामयेदे
नेरत्वां धेशास्त्ररूपिणीम् सर्वकलशमारोप्य प्र
स्तोलतस्य वामतः समयासनके ॐ भैयजेद्देवं स्थि
रासने वार्धान्याप्रणवस्यायामायुधनट्गुह्योः
भगलिंगासमायोगं विटघालिंगमुद्रया ॐ भनि
वेशवोधासिं मूलमंत्रजपेनच्चा नरप्राशेन वा
धान्योरत्नां विज्ञापयेदपि गणेशं वागुह्यस्यागे
पूजयित्वा चतुर्भुजम् पद्मिनीपत्रसंकाशं सा
द्युधविघ्नवारणम् पंचामृतादिभिर्देवं स्नापयि
त्वा विधानतः कृत्वा ॐ उर्दिसंस्कारानभ्यर्च्याग्नि
वपावकम् विधिवद्गुरुकेर्दत्वा सम्याता इति शो
धितम् देवाग्यान्यविभेदेन दक्षांत्रविभजेति
धा दत्वा भागो शिवाग्निभ्यां संरवे द्वागमामनि

देयं स्नात्वीरहतोस्यं द्वादशांगुलमायतनम् वैरो
णव मंत्रेणापि सर्वतोदंतधावनम् हृदितेणेभ
स्म दातव्यं हृपिण्याशीवेधयाथवा मृत्तिकाप
श्चिमे देयात्सद्योजातेन वा हृदा उत्तरे देवदेवस्य
द्यादामलकीफलम् जलेनावामदेवेन शिर
सावापि पावनम् ऐशान्यामीशमंत्रेण मूल
मंत्रेण वा जलम् स्नानेपि पंचगव्यं च पलाश
पुटे संस्थितम् ऐशान्यां कुसमं दद्यादाग्नेय्यां
दिशि रोचनम् अघहृन्नेन नाशाघो वायव्यां
मचनस्समम् होमद्रव्याणि सर्वाणि अज्ञाते
न कुशैः सह दण्डकाष्ठकौपीनभिक्षापात्राणि
रूपिणा ग्रंजने कुंकुमं नेलेशानाकांके शशोपि
नीम् ताम्बूलं दर्पणं दद्यादुत्तरे रोचनामपि श्री
सूतेन पादुके पात्रयोगपट्टेन पत्रकम् ऐशान्या
मीशमंत्रेण दद्यादीशानतत्पुरुष सर्वस्माच्चक्रा
केसाञ्जेसात्रंगधादिकं नरो यदि सपत्रमेतेषां
मनसा तत्त्वकल्पयेत् पवित्राणि समादाय
श्रोत्रेयरक्षवारिणा संहितामंत्रपूतानि नी
त्वा पावकसन्निधिम् कृषाणि निनादिनाच्छा
यस्मात्स्नवस्तानात्मकम् साक्षिणं सर्वकृत्या

सो॰
शु॰
२५

25

नांगेनास्त्रं शिवमव्ययम् स्वेति हेति प्रयोगे
नमंत्रं संहितया पुनः शोधयित्वा पवित्रा
णि वा शालामेकविंशतिम् यागधाम वृष
स्थानं शास्त्रालयं संस्थितान् कारकौघं च
सूत्रेण वर्मणा परिवेष्टयेत् पूजितायाथ सू
त्रायदत्वा गव्यं पवित्रकम् प्रविश्य वास्तु वाथा
य ब्रह्मणो पिदधीत तम् सांगेभ्यो लोकपालेभ्यः
पवित्राणि स्वनामभिः शिव कुंभाय वर्धान्यैद
द्याल्लेभ्यो दद्यात्पुनः विघ्ननायकमभ्यर्च्य गुरुपा
दं ततो जननतः स्वात्मानं च पवित्रेण गंधपुष्पेण पू
जयेत् अथ सर्वौषधीलिप्तमात्मानं स्नानविवर्जि
तम् धूपितं शुद्धं धूपाढ्यमेकत्रस्थमलंकृतक
म् च नवैगफलोपायमामंत्रणपवित्रकम् वि
धायांजलिमध्यस्थमामंत्रणपदं पठेत् ॐ समस्त
लविधिविच्छिद्रपराणेशश्रवेप्सिते प्रभो ग्रामे
त्रयामि तां त्वरिष्ठाख्यामिकारकः तस्मिं हि
मत्ज्ञानीन्द्रियजं तच्छिद्रं विस्मृते सर्वया सर्व
हारा भ्यान मसृले ल प्रसीद मे अथ वायुमंत्रितो
मिटं वेशा सहदेव्या गणाम्बरैः मंत्रेशलोकपा
लेश सहितः परिवारकैः निवेदयामि तत्त्वं

प्रभाते तत्पवित्रकम् नियमं च करिष्यामि प
रमेशान तवाज्ञया इत्येवं देवमामंत्र्य रक्षकेनाह
तोत्कृतम् शिवांते मूलमन्त्राग्रेणाञ्छितं वायनिवे
दयेत् जपं स्तोत्रं प्रणामं च कृत्वा शेषं तमापये
त् हुत्वा मनोस्त्रमीयांशेन दधीन शिवाग्रये ॐ
पूर्वादिदिग्वासिभ्यो दिग्गीशभूतमातृगणरुद्रक्षे
त्रपालादिभ्यः स्वाहा इति दिक्क्रमभेदेन सर्वादि
त्त्ववद्बलिम् दद्यादग्नेन वायव्यां क्षेत्रपाले
बलिं जपः समाचम्य विधिच्छिद्रपूरकं स्तोम
माचरेत् ततो ब्राह्मिहोमं च कृत्वान्येषीतपाव
कम् ॐ अग्नये स्वाहा ॐ सोमाय स्वाहा ॐ अग्नि
षोमाभ्यां स्वाहा ॐ अग्नये स्विष्टकृते स्वाहा
इति दद्याद्विधानेन आहुतीनां चतुष्टयम् प्र
ज्ञिकं चिन्तितं देवमंत्रेणाभ्यर्चिते शिवे नाडीसं
धानरूपेण विधिना योजयेत्ततः एतेवशादि
जेयान्त्रेविम्यसास्त्रसकंकणम् हृदयं च ततस्त्व
पवित्राण्यर्पितोपयेत् कलाभिर्वा षडंगेन मं
त्रैर्वा ब्रह्मवाचकैः अथवा मूलमंत्रेण पवित्रा
ण्यभिमंत्रयेत् हृदयं कवचं मालेन पासुप
रिधापयेत् इत्येवं सम्पुटीकृत्यापि दध्यादत्म

वस्त्रेना संवेष्ट्य वर्मणास्त्रैः पूजयित्वा गणाम्ब
रैः रत्नार्घं जगदीशाय भक्तिनम्रः समर्पयेत् स्र
जितैः पुष्पधूपाद्यैर्दत्त्वा सिद्धान्तपुस्तके गुरोः
पादान्तिकं गत्वा भक्त्या दद्यात्पवित्रकम् निवेद्य
वहिराचम्य गोमयमंडलत्रये पंचगव्यचरुं दं
तधावनं च क्रमाद्भजेत् आचान्तो मंत्रसंस्मरणः कृ
तसंगीतजागरः स्वपेदन्तस्मरञ्शंभुमस्तरे म
संस्तरे अनेनैव प्रकारेण पुत्रकस्तत्रापि संविशेत्
केवले भस्मशय्यायां सोपवासः समाहितः इति
पवित्रकाधिवासविधिः अथ प्रातः समुत्थाय
कृतस्नानः समाहितः कृतसंध्यार्चनो मंत्रीश्व
विशुधमर्चयेत्पूर्वम् समाधाय पवित्राणि श्रवि
सर्जितदैवतः पैशाच्यां भाजने शुद्धे स्थापयेत्स
त्वसंडये ततो विसृज्य देवेशं निर्माल्यमपनी
यच पूर्ववत्तत्र देवं कृत्वा नित्याह्निकद्वय
म् आदित्य सूर्य दिक्पाले कुंभे स्थालोपि वा न
ले नैमित्तिकी सविस्तारां कुर्यान्मन्त्रविशेषतः
मंत्राणां तर्पणं प्रायश्चित्तहोमः शरणेना अ
ष्टोत्तरशतेन दत्त्वा दद्यात्पूर्णाहुतिं शनैः पवित्र
मानवेदत्वा समाचम्य दद्यात्ततः द्वारपालादि

दिक्पालकुंभवर्धनिकास्वेव सन्निधानेन
नः शंभोर्हृयविश्वपनिजात्मने पवित्रमात्म-
नो दयाह्णाय पञ्चरूपकाये पवित्रकमस्या
हृद्यं किंचित्कलशसम्भवैः स्वात्कालात्म-
को देवेश्वसूर्यादिति शंकरम् ॐ कालात्मना
त्वयादेव यद्दुष्टं मामके विधौ कृतं क्लिष्टसमु
त्कृष्टं तदस्तु मम सत्कृतम् सर्वात्मनात्मना
शंभो पवित्रेण त्वदिच्छया ॐ पूरय पूरय म
खव्रतं नियमेश्वराय स्वाहा आत्मतत्त्वप्रकृ
त्यन्ते पालिते पद्मयोनिना मूले मायान्तशुद्धा
यं पवित्रेणाचैयच्छिवम् विद्यातत्त्वे च विद्यान्ते
विद्याकारणपालिते शिवान्ते मन्त्रशुद्धाय ते
स्मै देयं पवित्रकम् सर्वकारणपालेषु सर्वतत्त्वे
षु सर्वग त मूलमायान्तशुद्धाय दद्याद्गणावतार
कम् आत्मविद्याशिवैः प्रोक्तं शुद्धतत्त्वाणां पवि
त्रकम् विनिर्दिष्टं तु भत्त्वाणां शिवविद्यात्मभिः
क्रमात् स्वाहान्तवानमोन्तं वा मन्त्रमेतदुदी
रयेत् आचार्यः सर्वदेवानां विदधीत पवित्र
कम् ॐ हूं शिवतत्त्वाधिपाय शिवाय स्वाहा
ॐ हूं विद्यातत्त्वाधिपाय शिवाय स्वाहा ॐ हूं

सो॰
शं॰
२८

27

शिवतत्वाधिपायशिवायस्वाहा इतिमंत्रेण
मुख्यार्घंदत्वागंगावतारकम् पुष्पांजलिपु
टाभूत्वाभक्त्याविज्ञापयेद्विभुम् त्वंगतिः सर्व
देवानांसंस्थितानांत्वंचराचरे अंतःचारेणभू
तानांद्रष्टात्वंपरमेश्वर कर्मणामनसावाचात्व
त्तोनान्यागतिर्मम मंत्रहीनंक्रियाहीनंद्रव्यही
नंचयत्कृतम् जपहोमार्चनैर्हीनंकृतंनित्यंम
यातव अकृतंवाक्यहीनंचतत्सर्वंपरमेश्वर
स्वकृतंत्वंमहेशानपवित्रंपापनाशनम् त्व
यापवित्रितंसर्वंजगत्स्थावरजंगमम् त्विडेंत
यन्मयादेवव्रतेकैवल्ययोगतः एकीभवतुत
त्सर्वंनवात्तामसूत्रगुम्फितम् जपंनिवेद्यदेवस्य
भक्त्यास्तोत्रंविधायच प्रणम्याचवलविमेनसं
तष्टभावयेच्छिवम् चतुर्दशीनयहोवामासं
मासार्धमेववा समाह्पंचरात्रंवाथ्यहमेका
हमेववा अशक्तानांयथोद्दिष्टंगृहीत्वानिय
मंतथा प्रणम्यतत्पवित्रंशागत्वाॐ अंतिके
व्रती पावकस्याशिवेष्टेवपवित्राणाचत
हृयम् समारोप्यसमभ्यर्च्यपुष्पधूपादिना
दिभिः अंतर्बलिंपवित्रंचरुद्रादिभ्योनिवेद

येत् प्रतिष्ठितः शिवं स्नात्वा सम्पूर्णां मंडलमा
पयेत् प्रायश्चित्ते कृते होमं कृत्वा हुत्वा चपा
वकम् शनैः पूर्णाहुतिं दत्वा वह्निस्थं विसृजे
त्रिकुम्भम् होमं व्याहृतिभिः कृत्वा नेव्याग्नि पूज
यानि तम् प्रश्नादिभ्य स्वतो दद्याद्दाहुतीनां च
तुष्टयम् द्विकांतिव्यस्वतो दत्वा सपवित्रं वहि
र्बलिम् स्विष्टान् पुलके टघान्स प्रमाणां पवित्रक
म् ॐ ह्रां भूः स्वाहा ॐ ह्रां भुवः स्वाहा ॐ ह्रां स्वः
स्वाहा ॐ ह्रां भूर्भुवः स्वाहा इत्येतिव्याहृतीर्द
त्वापूर्णान्याहुतयोपयोगा ॐ ह्रां अग्नये स्वाहा ॐ
ह्रां सोमाय स्वाहा ॐ ह्रां अग्नये स्विष्टकृते स्वाहा
गुरुः शिवस्वात्मावैवसतिमतिविभूषणैः तुष्टि
तु गुरुणा देवितुष्टे भवति शंकरः समग्रसफ
लेतस्य कर्मकांडादिवार्षिकम् यस्यतुष्टो गुरुः
सम्यग्गिस्याह भगवान् शिवः इत्यं गुरोः समा
रोप्य ह्रदा तेवि पवित्रकम् लिंगिनो भोजये
द्रुक्वा द्विजांश्च कृपणानपि वस्त्रैदत्तिणया शि
ष्याप्त्रजापित्वावदेदिति दानेनानेन देवेशः
प्रीयतां मे सदाशिवः प्रातः स्नानादिकं कृ
त्वा पवित्राणि पाहरेद्विभोः प्रक्षालिकुर्यादे

सो॰
श्री॰
२८
28

वंसंपूजयित्वाविसर्जयेत् नित्यंनैमित्तिकं
कृत्वाविस्तरेणयथाश्रुता पवित्रारोपणमसा
रोप्यश्रवणमासेशिवंयजेत् प्रायश्चित्तेनतो
होमंहुत्वापूर्णाहुतिंयजेत् भुक्तिकामोथदे
वायकुर्यात्कर्मसमर्पणम् त्वत्प्रसादेनमेक
र्मफलंसाधकमस्त्विति मुक्तिकामस्तुकर्मे
दंमास्तुमेनाथबन्धकम् वह्निस्थंनाडियोगे
नशिवंसंयोजयेच्छिवे हृदिस्थस्याग्नेसंयात
पावकंचविसर्जयेत् समाचम्यप्रविश्यान्तःकु
ण्डालगतशम्बरान् शिवंसंपूज्यसाङ्गपदमसे
तिविसर्जयेत् विसृज्यलोकपालादीन्नादाय
शान्तिवित्रकम् सतिचेदुपभोगप्रज्जांकृत्वादत्वा
पवित्रकम् तद्विमोत्स्यादिकेनसंसमर्पवित्रक
मर्पयेत् अथवाश्योदिलेचेद्गोष्ठेवाप्येवंय
जेत् यत्किंचिद्वार्षिकंकर्मकृतेन्यूनाधिकंम
या तत्सर्वपरिपूर्णमेवेदुनाथतवाज्ञया ॥
तिविज्ञाप्यदेवेशंतत्कालात्तत्वाविसृज्यच अ
न्यकूपयथावानोपेन्द्रविमोत्स्यादिकंक्षिपेत् ॥
स्यंमतंयदिचेद्देशेभूमिगोमयवारिणा विशो
ध्यशुद्धदेहस्तुस्नापयित्वाशिवंयजेत् पंचयो

जनंमस्यैपिपाविंचेरुकुसन्निधौ ऊर्वीनः
विधिनानेनलभतेवांछितंफलम् अथो
नेशिवशास्त्रेणकृतोयंसोमसंभुना कर्म
कांडक्रमावल्यांपवित्रकविधिः स्फुटः
अथदमनकपूजा हरकोपानलाज्जातो भै
रवोदमनाह्वयः तेनास्तेनास्त्रराः सर्वेदा
नवाश्चमहाबलाः प्रीतेनाथशिवेनोक्ते
विटपोभवभूतले तांतत्रैत्वमत्रशाप्यभा
क्तेगायभविष्यसि पूजयिष्यंतियेमर्त्या
देवत्वप्रत्पलवादिभिः तेषांस्यंतिपरांस्थानेद
मनत्वत्प्रसादतः येपुनर्नैकरिष्यंतिशास्त्रे
पदेमानवाः तेषांतेचैत्रमासोत्थंत्वंपुण्यफ
लंमया स्वच्छंदभैरवेतन्त्रेयथापीठसुदाहृ
तम् तथापीठसमानत्वात्सिद्धांतेषुपपद्य
ते समभ्यांवाद्वयोदर्शगत्वादमनकोत्ति
कम् शोधयित्वातमस्त्रेणसृजयेत्संहितात्म
भिः अथसंबोधयेदामभववाकेनमंत्रवि
त् हरप्रसादसंभूतत्वमत्रसन्निधीभव शि
वकार्यंसमुद्दिश्यनीतव्योसिशिवाज्ञया प
वेदमनमामममंत्रात्मभवनेद्विजोत्त यरिदा

स्तो॰
शा॰
२९

29

ततोनीयसमूलंमृत्तिकान्वितम् शुभगारो
प्यमन्त्रेणपात्रेसंस्थाप्यवारिणा गृहेस्थामं
त्रणंकृत्वाश्वेताक्तविधिनाततः सायाह्नस
मयेग्रामेविदध्यादधिवासनम् आहृत्यवा
गवस्यानिकृतस्नानादिसत्क्रियाः यथावि
धिसमभ्यर्च्यसत्पंशेकरपावकान् पश्चिमेद
वेदेवस्यतस्यमूलंमहाद्भुतम् सद्योजातेनमंत्रे
णदद्दीतहृदयेनवा वामेनशिरसावापिना
लेधावीतयानरे द्दतिलोभसमपात्रेचशिखया
रूपिणाथवा ॐसंवावमेणाग्रपंसद्योप्यंट
तथावनम् फलमूलंचगायश्चापेशान्यांगोधसंस्तुत
म् पंचांगमंजलौकृत्वान्यासंषध्यात्सनान्वितम्
विज्ञापयेज्जगन्नाथंदमनारोपणेशति ग्रामेति
तोस्मिद्वेशशातःकालेमयाशुभो कर्तव्यंतम
याशर्वपर्वसर्वंतवाज्ञया इतिविज्ञाप्यदेवस्यम
लकेऊसमांजातिम् संयोज्यमूलमंत्रेणविद
धीतजपादिकम् शेषंपात्रेविनिक्षिप्यद्वितीये
नापिधायतत पवित्रकविधानेनकवचेनाव
गुंठयेत् एवंसंरात्रिंकृत्वाशिवायविनिवे
दयेत् इविस्तदनुभुंजीतयदिवापवनाशनः

शिवाग्रे जागरं कुर्याद्ध्यानगानजपादिभिः
प्रातः स्नात्वा जगन्नाथमभ्यर्च्याथ विसर्ज
येत् निशां नैमित्तिकीं चैव कृत्वा पूजां वि
शेषतः दमनैः पूजयेद्देवं पंचांगैरविवेदि
तैः शेषमञ्जलिनादाय पुष्पांगंधाक्षतान्वि
तम् ध्यायन्नभिमुखे देवं पंचवक्त्रं सदाशिवम्
आत्मविद्याशिवैस्तत्त्वैर्मूलाद्यैरीश्वरान्तगैः प
वित्रकविधानेन क्रमेणाशिवमर्चयेत् ओं हूं
शिवतत्त्वेश्वराय शिवाय नमः ओं हूं विद्यात
त्वेश्वराय शिवाय नमः ओं हूं शिवतत्त्वेश्वराय
शिवाय नमः ओं अथ पवित्रपुष्पाञ्जलिमन्त्रः ओं
महेश्वराय सर्वेश्वराय २ शूलपाणये नमः
प्रणम्य शिवमभ्यर्च्य पावके च विधानवित्
विज्ञापयेच्छिवं भक्त्या वाञ्छितार्थफलप्रदम्
भगवन्नतिरिक्तं वा हीनं वा यन्मया कृतम् स
र्वं तदस्तु संपूर्णं पर्वं दमनकं मम एवं दम
विधिं कृत्वा कुर्वीत गुरुपूजनम् परितोषक
रं पश्चाद्द्विजातीन्नापि तर्पयेत् ब्रह्मचारी गृह
स्थो वा यो दमनं कुरुते विधिम् पूजाजपादि
केनस्य समफलं चैत्रमाससंजम् हितायशैवः

सो॰
शं॰
३॰

30

सिद्धान्तनिष्ठानां सोमशंभुना कर्मकाण्डक-
मावल्यां रमनारोपणं कृतम् २ स्वकीयाचा
रलोपेन मानवो यात्यधोगतिम् न स्योतिनी
ष्ठया किंचित्प्रायश्चित्तं वदेत्ततः श्रेयते सह
जे देहराजवीरभयादिषु गृहदेवाग्निकार्येषु नि
त्यलोपेन दोषभाक् गृहस्थो ब्रह्मचारी च प्राय
श्चित्तो द्विधा भवेत् सकामाकामभेदेन तावपि
द्विविधौ स्मृतौ लतं चास्थिरशून्यं तस्यापयेच्छ
तदेवहि ध्वांतिनंदस्य विज्ञायं सेवितं स्वपचादि
भिः पतितैर्घोरगतैर्दोहद्रतैराजादिभिर्यदा परि
सज्जेनदा लिंगं तत्स्थाः घोरदशाप्रुतम् लिंगांतो
प्रतिष्ठाप्य विशुद्धिमधिगच्छति निर्वाणस्य शिवे
वज्रीत्रिरात्रं स्तसुपोषितः सहस्रं बहुरूपस्य जपे
द्दोषापनुत्तये संध्यात्रयपरिभ्रष्टः शिवेकादशि
कात्रयम् जप्त्वा विशुद्धिमाप्नोति स्नानहीनः पा
तंजपेत् पर्वण्यपूजिते देवे गौवज्ञो वशक्ति
तः ग्रहत्वाच वलिंनरशिवस्याष्टशतं जपेत् पु
कोण्यपूजिते देवे गुरौ वह्नौ च शक्तितः बनस्य
क्रियायाश्च नियमस्य च लोपने गायत्र्याष्टश-
ताभ्यासाद्विशुद्धिमधिगच्छति विलोपेनित्य

पूजायाश्चान्तर्दक्षिणादिपर्वसु निर्दिष्टं देवदेवेन प्रा-
यश्चित्तं च तच्छृणु ॥ भाषाच्छादित्रयेदैवाद्विधा-
यविवर्जकम्‌ शतद्वयमघोरस्य जप्तमात्राचान्द्रायणं
चरेत्‌ अथवा संस्थिते पात्रे भग्ने वापि विवर्तिते प्रा-
तद्द्वयान्तरस्नानान्तरे धौतः शुचिर्भवेत्‌ शतसंख्या
प्रायेण शुद्धिर्लिङ्गोक्तपादतः लिङ्गस्येति विशे-
षोऽपि च दृष्टः पारमेश्वरे पवित्रकेन वा क्लिन्ने सद्‌-
न्त्यपरिवर्जयेत्‌ शतेन सूत्रके जीर्णे हस्तच्छेदे शतत्र-
याशतम्‌ अतमालोकराद्रुयं तालयेद्रूथवा
रिणा गायत्र्याः शतजाप्येन सर्वे दोषा विधिः स्मृतः
ह्रेदायामपराधेन लिङ्गोक्ताष्टमभागतः प्रायश्चि-
त्ते विधातव्यं दत्तमागमवेदिना प्रत्योपकरणां कि-
चित्‌ स्नापीठादिकं पदा शतद्वयमघोरस्य कामत
स्तच्छुतं जपेत्‌ बालाबलानां वृद्धानामातुराणां च
पादतः प्रायश्चित्ते प्रदातव्यं यदि भक्तः सदाशिवे
शिवैकाह्निताविज्ञानामाचार्याणां च सर्वदा लोक
संव्यवहारार्थं प्रायश्चित्तं तत्कीर्तितम्‌ कीर्षामिषा
स्थिकीटादिदुष्टं नैवेद्यदर्शने अघोरस्यायुतं का-
मादकामाच्छतं जपेत्‌ निसं नैवेद्यमानस्य स्पृ-
ष्टेऽघोरशतद्वयम्‌ प्राणिगर्भप्रदानेन पंचमस्य
शतं जपेत्‌ पादेनाकामतः स्पृष्ट्वा विनियच्च शि

सो॰ शा॰ ३१

31

वागमम् अशुचौचोरमंत्रस्यकामतः षड्गुणंजपे
त् महेशगुरुवंशानांमंगलंतत्समुदीरितम् एतद
योग्यंतद्द्रव्यंभक्तानांत्याज्यवर्जितम् निर्माल्यभक्ष
णेचोरलतपादेनशुध्यति भक्षणेनसमंदानेन
दर्थार्धमुपेक्षणे अथवाभक्षणेकामात्सजपेद्धु
लपंचकम् यजेत्सहस्रमर्ध्यंकामतेदीक्षया
शुचिः निर्माल्येलंघयित्वातद्रत्निणस्याष्टशतंजपे
त् लंघनेनसमस्पर्शः समोभक्षणविक्रयौ देव
स्वंदेवताद्रव्यंनैवेद्यंचनिवेदकम् चंडद्रव्यंचनि
र्माल्यंनिर्माल्यंषड्विधंस्मृतम् ग्रामदेशस्यदेवस्वंदे
वद्रव्यंपरादिकम् चंडद्रव्यंतयद्दत्तंनिर्माल्यंप्रति
वहिः पिंडिकास्थंचनिर्माल्यमपिदेवविवर्जिते क
र्मादेजायतेदानान्नमातेगत्तस्यभक्षणात् लंघना
त्सिद्धिहानिस्वर्गोपादनतोहकः चंडालस्यपया
दानविक्रयेशवरोभवेत् स्पर्शनेजायतेस्तोतंनि
र्माल्यस्यनसंशयः यन्निर्माल्यंनसंस्पृष्टंनदुर्जापु
रुषेणवा पादेनतत्रसर्वांकस्पर्शलंघनभक्षणैः
अग्रमुघहू पविष्टंत्तचंदनादिप्रमाणतः नन्निर्माल्य
वनयोंशोसिद्धलिंगादिधामसु गरुडस्तलकनागा
नावडूयोगिगणस्यच पार्वतीयत्नमातृणांन
निर्माल्यंपिवेयथा निरहा

निर्देशकृत् गृहस्थो ब्रह्मचारी वा प्रायश्चि
मी द्विधा भवेत् सकामाकामभेदेन तावपि
द्विविधौ स्मृतौ अकामस्तु सकामस्य द्विगुणां
शुद्धिमादिशेत् भौतिका द्विगुणं तेषां प्रायश्चि
त्तं नैष्ठिके अशीतिर्यस्य वर्षाणि बालो वाप्यू
नषोडशः प्रायश्चित्तार्धमर्हन्ति स्त्रियो व्याध्यादि
पीडिताः तथापि च परिक्लेशं ज्ञात्वार्धं प्रकल्प
येत् सङ्कल्पं स्वयं कर्तुमसमर्थाद्विगुणान्यतः
देशं कालं वयः शक्तिं मतिं भक्तिं क्रियाक्रमम् स
विचार्य प्रदातव्यो नोपवासो कृतान्तिने प्रायश्चि
त्ताः समर्थस्यापि तथा गात्रादिबाधवैः नाद्विभज्यवि
धानत्वं द्विगुणं द्विजैरर्जनैः यथाशक्तेर्यथाह
र्हं निवर्हगृहमभियथा स्वसिद्धान्ताविरोधेनत
द्विलंघ्यविलंघनम् रागोत्पन्नां च दानेन च बुभुतः
परिवर्जयेत् विनावैद्योपयोगेण विनासिद्धि
समीहनम् पूजयित्वा प्रमादेन गायत्र्यष्टशतं
जपेत् मुञ्चतोः सर्वदा सर्वाशिव पूज्यानवार्य
ते सकृत्सन्ध्या विलोपेत अज्ञानस्पर्शने जपे
त् त्रिकालतोपासित्रिगुणसोपवासं तत्कामतः
एककालार्चनेत्वष्टसहस्रं दक्षिणं जपेत् ।

सो॰
प्रा॰
३२

32.

अकामतः कामतस्तु प्रयोक्तुर्लवणं स्मृतम् एक
कालार्चने तु मेसहस्रं दक्षिणं जपेत् कालं द्विका
लं वा त्रिकालं वाथ रात्रकम् उपवाससमायुक्त
कर्मलोपे कृते सति त्रिकाले पूजने चैषामेक
कालमथापि वा प्रायश्चित्तेसमेतेषां न्यूनं ना
धिकं भवेत् द्वितीयदिनमारभ्य वर्द्धरूपसहस्र
कम् विंशतो नरहत्या नवधेपेत्यतिवा समम्
वितो मेपतत्पूजायां जपे होराष्टतद्दयम् यष्ठु
तो नरहत्यावा मासे मासे समावधि स्वहेलिंग
संस्पर्शेन स्पर्शपहृतेऽथवा नीते वा मूषकैः का
ककौलेयवानरैरपि जम्बालतस्करैरस्यात्तथापि
नालिंगकांतरम् प्रतिष्ठाप्यमवस्कशुद्धिः प्रिंदि
कायां तथैव च स्वहस्तालोठिते लिंगे द्विगुणं
परिवर्तिते शुद्धिः स्वप्रस्पृष्टे वा शिवनस्पृष्टेते
ष्टतात् गंडूकाद्यभिघातेन शुद्धिः स्यात्पतनद
यात् अघोरस्याष्टतेनैव तत्पुच्छातनष्ठस्याति
साधारणतिनालिंगेनालेनाराष्टतं जपेत् द्विगु
णं तन्निराधारे कल्प्यं न्यूनाधिकं न तः अका
मतो यदा लिंगच्युतं तत्पूर्णमासेन च विशुद्ध
सर्वभावेन प्रायश्चित्तं तदानादि अस्यां नो यश

लाकार्याभेदपापंमहत्तमम् जायतेतेनकर्तव्यो
नप्रमादेनकर्हिचित् अघोरादपरोनास्तिमहा
पापविनाशनः विशेषेणतस्यजप्येनमहापापा
पनुत्तये कामतस्तुयदालिंगेविशीर्णेपरितोभ
वेत् प्रायश्चित्तंतदानास्तिइतिसत्यंतदावचः लि
गपादेनसंस्पृष्टेलंघितेवायुतद्वयम् पादलग्नर
जःस्पृष्टेत्वघोरस्यायुतंजपेत् श्लेष्मणोपहतेलिं
गेयदिश्लेष्मवारिणा अयुतेद्व्ययुतेचास्यक्रमेण
परिवर्तयेत् सद्योदकेनसंस्पृष्टेजपेत्सर्वोयुतद्व
यम् रक्तमूत्रजः शुक्रदूषितेयुतपंचकम् तत्स
शुक्रोदकस्पर्शात्पादहीनमिदंजपेत् लतेतवि
हृयास्पृष्टे ध· तद्दम्भसातद्दृत्रिमोत्पगेतेपि...
...ध जप्त्वाघोरंनिराहारः पंचगव्यंपिबेत्तदा सं
केरप्रवसर्वेषुचैतेषः शुद्धिकारणम् अघोरमं
त्रेजप्तव्योयावच्छिवःप्रसीदति शतमष्टनियोधी
नेविधिपःशिवसंहिताम् सरंतिसर्वपापानि
तमिस्रमिवभास्करः उपवासद्वयंकुर्यात्प्राय
श्चित्ताः घृतेघृतम् होमंदशांशतःकुर्यात्द्विशां
शेगुरुकांजपेत् भूशायीब्रह्मचारीचवितैलःस
म्यवाग्भवेत् नक्तंहविष्यभुग्यावत्प्रायश्चित्तेस

माप्यते मध्यपूर्वाद्युदीशपंतेविन्यसेत्कोष्ठपंच
के शिवंसदाशिवंविद्यांकालंचपुरुषंक्रमात् स्व
प्रतिष्ठंस्वशांतंचतेजोवदम्तात्मकम् रत्नोदके
चपंचात्रतद्व्यागाणिविन्यसेत् गोमयंगोजलंस
र्पिर्दधिक्षीरंचपंचकम् प्रतीच्यामुत्तरेयाम्येपूर्वे
मध्येक्षिपेत्क्रमात् सद्योजातेनवामेनहृपिणा
पुरुषेणच ईशानेतियथासंख्यंगोमयमभिमं
त्रयेत् एवंएवंक्षिपेदग्रेमूलमंत्रमुदीरयन् ॐ
शोदकेनगायत्र्यानेनसंहितयाथवा पंचगव्य
मितिप्रोक्तंमहापातकनाशनम् गोमयस्यार्धमं
गुष्ठंगोमूत्रंपलसंमितम् पलद्वयघृतस्योक्तंमा
नंदधः पलत्रयम् पलानिपंचदुग्धस्यकुशाम्बु
पलमात्रकम कृष्णायागोमयंमूत्रंनीलायाः
कपिलेघृतम् स्वरभेदंदधिशुक्लायास्ताम्रायाक्षी
रमाहरेत् अभावेसर्ववर्णानांकपिलेकाप्रशस्य
ते सुवर्णरौप्यपात्राशंपात्रेताम्रस्यवाशुभम् पं
चगव्यविधानेनशिवकूर्चमिदंस्मृतम् मूलस्या
ष्टशतालब्धंपिवेदेकत्रयोज्जितम् संधानमिवत्
लस्यसमिद्धमिवपावकः शिवकूर्चोदहत्याशुपा
पानिसमहान्त्यपि यथाशास्त्रोपदिष्टेनप्रायश्चि

तंवदेहबुधः न्यूनाधिकप्रदानेन देशिको नरकं
व्रजेत् कर्मकाण्डक्रमावल्यां श्रीमता सोमशंभु
ना महाप्रभावः स्वल्पोपि प्रायश्चित्तविधिः स्मृ
तः ॥ अथ व्याख्यातो भोगमोक्षार्थं दीक्षारूपनिरूपण
म् यथागमं यथाबोधं संक्षेपादभिधीयते मल
मायादिपाशानां विश्लेषः क्रियते यया ज्ञानं च
जन्यते शिष्यस्य सा दीक्षेत्यभिधीयते विज्ञानाकल
नामैको द्वितीयः प्रलयाकलः तृतीयः सकलः
शास्त्रेत्र ग्राह्यस्त्रिविधः स्मृतः तत्राद्यो मलमात्रे
ण युक्तो मलकर्मभिः कलादिभूमिपर्यन्तत
त्वैस्तु सकलो युतः निराधारा च साधारा दीक्षापि
द्विविधा स्मृता निराधारा द्वयोस्तेषां साधारा सक
लस्य तु आचार्यनिरपेक्षेण क्रियते शंभुनैव या
तीव्रशक्तिनिपातेन निराधारेति सा स्मृता आ
चार्यमूर्तिमास्थाय मंदतीव्रादिभेदतः शक्त्या
यांकुरुते शम्भुः सामाधिकरणोच्यते इयं च
द्विविधा दीक्षा सबीजा बीजवर्जिता साधिका
रा निराधिकारा च यथा तदभिधीयते समया
चारसंयुक्ता सबीजा जायते नृणाम् निर्वी
जा त्वसमर्थस्य समयाचारवर्जिता नित्ये ने

स्वो.
शा.
३४

34

मित्तिके काम्ये यदि स्यात्साधिकारिता साधिका
भवेद्दीक्षा साधकाचार्ययोरतः निर्बीजदीक्षि
तानां तत्र स्यात्समयपुत्रयोः नित्यमात्राधिकारि
ता दीक्षा निरधिकारिका द्विविधेयं द्विरूपा विश्व
स्यैक्यमुपजायते एकाक्रियावती तत्र कुंडमंडल
पूर्विका मनोव्यापाररूपेणायासा ज्ञानवती म
ता इयं सत्याधिकारेण दीक्षाचार्येण साध्यते
सचमदेशसंभूतः सुमूर्तिः कृतशीलवान् ताना
चारगुणोपेतः तमीक्षुह्याचर्योवरः देशकालगु
णाचारो गुरुभक्तिसमन्वितः शिवानुध्यानवाश
लोविरक्तश्च प्रशस्यते प्रथदीक्षां गुरुः कुर्यात्कृत
नित्यक्रियाक्रमः प्रणवार्द्धकरांभोजः कृतद्वा
रादिपार्चनः विघ्नानुत्सार्य देहल्यामस्यासं स्वा
सने स्थितः कुर्वीत भूतसंशुद्धिं मन्तर्यागं यथोदि
तम् तिलतंडुलसिद्धार्थकुशदूर्वांकुरोदरम् सघ
वक्षीरनीरं चाविशेषार्घमिमं ततः तेदेवनारवा
शुद्धितिलकं स्वात्मनात्मनः एतन्नेमंत्रसंशुद्धिं
चगंधं च पूर्ववत् लाजाचंदनसिद्धार्थोन्भस्म
दूर्वाक्षतान्कुशान् विकारांश्च दलाजोंतान्स
मधास्त्राभिमंत्रितान् सन्स्त्रांसुप्रोक्षितानेता

न्कवचेनावगुंठितान् नानाप्रहरणाकारान्वि
घ्नौघविनिवारकान् दर्भाणांनालमानेन कृ
त्वाष्टत्रिंशन्नादलैः समजन्मशिवास्त्रेणवेणीबं
धाशिखुन्नमम् शिवमात्मनिविन्यस्यस्वहृत्पा
नमभीप्सितम् निष्कलेचाशिवेमय्यस्याशिवोहमि
तिभावयेत् मूलाभिमंत्रितेनार्घ्येनस्वपाणीशोशिरः
सिंच्येत् अलंकुर्यांत्रिजेदेहंगंधैः पुष्पैर्विभूष
णैः गंधमंडलकेस्वीयंविदध्याद्दक्षिणकरे विधि
नार्चयेदीशमिष्टंस्याच्छिवहस्तकम् तेनस्पृशि
वमेवेणाभास्वरंनिजमस्तके शिवोहमित्रमात्मानं
कर्तारंभावयेत्तदा मंडलेकर्मणांसाक्षीकलशोय
ज्ञरक्षकः होमाधिकरणंवह्निःशिष्यःपाशविमोच
कः स्वात्मन्यनुगृहीतेतिपंचकारोयमीश्वरः सोह
मेवेतिकुर्वीतभावंस्थिरतरंगुरुः ज्ञानखड्गकरः
स्थित्वानैर्ऋत्यामुदगाननः अर्घ्याम्बुपंचगव्याभ्यां
संप्रोक्षमखमंडलम् चतुष्पथांतसंस्कारैः संस्कु
र्याद्वीक्षणादिभिः विकिरान्विकिरेत्तत्रकुशान्कू
र्चोपसंहरेत् तानीशदिशिवाधान्यमासनायो
पकल्पयेत् नैर्ऋतेवास्तुगीर्वाणान्द्वारेलक्ष्मीं प्र
पूजयेत् पश्चिमेसम्मुखींरत्नैः पूरयेन्नीमवात्

सो॰
शा॰
३५

35

म् ध्यायाम्याह्लादात्मकैलासान्तं उल्लसद्रूपिणीम्
श्रेयस्त्वौषधीनोयहृणैवंटनचविने चूतपल्ल
ववकैचवशणवेनवलासने पेशाम्बां सर्वदान्य
लोकलशेपश्चिमानने भूष्येनेवसहेमाघस्तां
संहज्यशंकराम् ॐ भट्टातिणपार्श्वस्यो पाश्चिमा॰
म्यांस्तलतणाम् सजेयदजासिंहस्यांवाधीनोल्व
ऽरूपिणीम् हितशकाटिकपालान्विघ्नंता
न्मणावासनान् वाहनायुधसंयुक्तान्स्वदाम्यकौ
स्वनामभिः अथमंत्रांसमादाय ॐ भस्यायाभिगा
मिनीम् अविक्षिन्नपयोधारांधामयेन्नाप्रदक्षिण
म् शिवान्तांलोकपालानांआवयेन्मूलमुच्चरन्
संरक्तत्वयथाभागं ॐ भैरवाचतांन्यसेत् ततःस्थि
रासने ॐ भैसांगंसंहज्यशंकरम् विन्यस्यशोधयेम
धानंवाधांमंवास्त्रमुच्चरेत् ॐ ह्रः अस्त्रासनायहूं
फट् नमः ॐ ऐं अस्त्रमूलेयहूंफट् नमः ॐ ह्रींपशु
हूंफट् अस्त्रासनायनमः ॐ ऐं हृदयाय हूं फट्
नमः ॐ श्रींशिरसे हूं फट् नमः ॐ हूं पशिखायै
हूंफट् नमः ॐ शुकवचाय हूं फट् नमः ॐ हूंफ
ट् अस्त्राय हूं फट् नमः ॐ सूर्यकोटिप्रतीकाशंप
लयाम्बुरसिः स्वनम् ममेनागोपवीनेचचत्

सो॰
शा॰
३९

36

प्रसंगादभिधीयते ऊर्ध्वमानंमुखेध्यात्वाहृदा
हृतिभिरीप्सितम् पश्चिमेशिष्यसंस्कारांनिम
ह्रौमेसमाचरेत् वश्याकर्षणसौभाग्यपुष्टि
भाग्यादिरोहणे शांतिकोपशमश्चैववासरो
मःप्रशस्यते गुटिकांजननिस्त्रिंशपादलेपजि
गीषया शिष्यसंयोजनार्थंचप्राचीनवदनंयः
जेत् मारणोच्चाटनाद्वेषस्तंभनार्थंचदक्षिणे
प्रायश्चित्तेनतत्रैवपश्चिमेतुविमुक्तये हिरण्या
कनकारक्ताकृष्णानन्दसप्रभा जिह्वाग्रेरतिर
क्ताचबहुरूपातसप्तमी रुद्रेंद्रवह्नियमासुरवरु
णानिलाग्राचरे हिरण्याद्याविनिर्दिष्टारसनाषड
त्रुकमात् मध्यतोबहुरूपाचदक्षिणेनरक्तामि
ते हिरण्यातमदेमाभाकनकावज्रसप्रभा र
क्ताघनाकृताप्रख्याकृष्णानीलमणिप्रभा सप्र
भामौक्तिकयोनातिरक्तापद्मरागवत् चेदकां
तप्रारश्चैरप्रभैवबहुरूपिणी फलेन्नकाममेद
तक्रमाद्रामामुदीयते वश्याकर्षणयोराघाक
तकास्तंभनेरिपौ विद्वेषमोहनेरक्ताकृष्णामा
रणकर्मणि सप्रभाशांतिकेपुष्टौसरक्ताश्चाप
नेमता एकैवबहुरूपातसर्वकर्मफलप्रदा प्रभी

ष्वष्टस्वेतासांजिह्वानामन्त्रस्वेशः बीजानि
सप्तहोमार्थं लिख्यन्ते तासां तत्र यथा विरेफा-
वेतिमौ वर्गौ रेफषष्ठस्वरास्थितौ इन्दुबिंदुशि-
खो पुरतो जिह्वाबीजान्यनुक्रमात् ॐ झ्रूं हिर-
ण्यायै नमः लृं कनकायै नमः ब्रूं रक्तायै नमः
श्रृं कृष्णायै नमः ध्रृं सुप्रभायै नमः स्रृं अतिर-
क्तायै नमः गें ह्रृं बहुरूपायै नमः तीसादिमधु-
रे होमं कुर्याच्छान्तिकपौष्टिके अभिचारे तथापि-
ण्याकसक्तुकंबुककांचिकैः लवणराजिका-
तक्रकटुतैलैश्च कंटकैः समिद्भिरपि वक्राभिः
क्रुद्धो भाप्याणनायजेत् विद्याप्राप्त्वलाभाय
वेदशगरुघृतैश्रम् अथवापद्मकिंजल्कैर्जुहु-
यात्साधकोत्तमः कदंबकलिकाहोमाद्याक्षि-
णीसिध्यतिध्रुवम् बंधूककिंशुकादीनि व-
श्याकर्षीयहोमयेत् बिल्वं राज्याय लक्ष्म्यै
पाटलं चंपकानपि पद्मानि चक्रवर्त्तित्वम-
न्नभोज्यादिसंपदे दूर्वा व्याधिविनाशाय स-
र्वैसत्ववशीकृतौ प्रियंगुकदलीपुष्पाण्या-
टलोज्ज्वस्यात्सुधः विषमज्वरनाशाय चूत-
पत्राणि होमयेत् घृतेन सहस्रादौ होलीघृत

मो॰ शा॰ ३७

37

स्तानि ज्वरितां ॐ ग्रस्तकस्य ज्वरं नाशय जं
सः वौषट् जलेन कृणम सध्य व्यों नृणां थं शर हेतु
नम् तिलान्वा कृणामं त्रेण जुहयात् तु लकेन वा
मेधानां सा विनाशे शान्तिं तं न यरार्णे तु लान्
पारयेत्तिल होमेन शीघ्रं पापुष्पनाणा नां ॐ श्रीं
पशुं हुं फट् मेधान्स्कृती क्रियतां हुं फट् सर्वो
पद्रवनाशाय रुद्र शंसा तिलादिभिः विधिना
यजने ऊर्ध्वाट ष्यश्रस्तन तस्य च्यते यादृत्य पुशाते
नैव मे गायत्रि द्वंशां शान्तः सेत्व्यं स्तन मूले नट
धात्र्यां यथा पुरा तथा शिष्य श्चैव शाय यश्रति
शिष्यं शान्तेय जेत् शान्त द्वयं च होत व्यं सम्मो
देशकालयोः उनिमित्ता पसारा य सनिमित्त
कृतेनया शान्त द्वयं च होत व्यं मूल मंत्रेण श्रैवं
वत् मूलाघस्ता तमंत्राणां स्वाहान्ते स्तत्यणेम
दत् शिरवांसंपुटि तैर्वीजे हुं फट् नेत्र दीपनम्
ॐ हूं शिखाय स्वाहेत्यनिलपणम् ॐ ॐ शिखाय
हुं फडित्यादि दीपनम् ततः शिवाभसास्या
स्नौतालि लांव मं चोटिनाम् चंदनादि समा
लंभाव भीयात्कं टमे अक्ले वस्तास्तु जमस
दृष्टमन्त्र भ्यां च कृसिद्धये पमांधे रास नेदत्ते

मान्त्रास्त्रकृतमंडले स्थलास्त्रमूर्तिभूतायोः
भवपुष्पैः शिवं यजेत् वस्त्रबद्धमुखायांवा
स्थाल्यां पुष्पैः वहिर्भवेत् अर्घपात्रस्थिमथ
क्रायांगुष्ठायांवीतिलणादिभिः स्थलेंकार
बीजाद्यां स्थलायां कुंडदत्तिले धर्माधर्मशरी
रायेन मायामाशुधारणा स्थालीमारोपये
दस्त्रजमगव्यारिजपार्जितम् गर्भंपयोस्त्रसंपुटं
प्रस्फटशतमंत्रितम् तेउत्तांशणामकादीनांविलि
पेत्सत्रनयथा प्रकाशिष्ठविधानायेनैषांप्रसृति
पंचकम् प्रसृतिप्रसृतिपश्चाद्धयेहृदयेनक्रमा
त् ॐवं स्थातनमस्तेलपिधानेकवचाणना शि
वाग्नौमूलमंत्रेणपूर्वकं सपः चरुकंपचेत स्वस्वि
न्नेतवतन्तुल्यं स्रूवमापूर्यसर्पिषा स्वाहांतैःसं
हितामंत्रैः दत्वातमाभिघातकम संस्थाप्यमं
डलेस्थालींसंदर्भेस्थाणनाकृते प्रणवेणविधा
यास्थाः हेतवेनेपनेहृदा सशीतलाभवेदेवंप्रा
गवच्छीतमभिघारणम् विरध्यात्संहितामंत्रैर्वौ
षडंतैः सकृत्सकृत् धर्माधामनकोदत्वाकुंड
मंडपपश्चिमे संपातंचक्रवाथन्वतदत्संहित
याचरेत् चरुकं सकृदालभ्यतयैवववषडंतया

सो
श्री
२८
38

धेनुमुद्रामृतीकृत्य स्थण्डिले शान्तिकं यजेत् । स्वाङ्गे
भागं स्वशिष्याणां भागं देवाय वह्नये । क्रमोक्तं
लोकपालेभ्यः समाज्ञाप्यमिदं वचम् । नमोऽन्ते
न हृदा दद्यात्तेनैवाचमनीयकम् । मूलेनार्घ्य
ते हुत्वा दद्यात्स्वर्णं यथाविधि । मण्डले ॐ उत्तः प्र
वेमध्ये वाशे भ्रूः ॐ इयोः । रुद्रमातृगणादीनां नि
वेद्यान्नं वलिं हृदा । शिवमध्यस्थलमात्तो विधा
येकत्वभावनाम् । सर्वज्ञानादिगुणकोऽहं समस्ता
ध्वोपरिस्थितः । समांशो योजनस्थानमधिष्ठा
ता हृदयधरो शिवोऽहमित्यहंकारी निश्चिमेत्साधके
उयात् । व्यस्तस्वांगसंदर्भे शस्त्राणाकृतमण्डले प्र
णवासनके शिष्यं शुक्लवस्त्रोत्तरीयकम् । स्नातं
चोदङ्मुखं मुक्तकेशं चैव भक्तये । दर्भकाण्डं
समारोप्य पूर्वाभ्यः प्रविलोकयेत् । वरुणादिशि
रोपणावनुक्रमेणैव विलोमतः । चक्षुषा सम्प्रसा
देन शैवं धामविहूणवता । शस्त्रोदकेन संप्रोक्ष्य मे
धौतस्नानसिद्धये । भस्मस्नानं ततो विघ्नानां शान्तये
सामर्थ्यतये । सृष्टिसंहारयोगेन ताडयेदस्त्रम
स्त्रेना पुनरस्त्राम्बुनाप्रोक्ष्य सकलीकरणाय
नम् । नाभेरूर्ध्वं [illegible] मार्जनाया [illegible]

न् हृदालभ्येतनतन्मूलैरवमर्षाग्यनाध्यपः हैवि
याग्यच पाशानांमालभ्येन शराणाना तच्छिरोरे
शिवं सांगमासनं विन्यसेत्ततः पुष्पादिपूजित
स्यास्यनेत्रे नेत्रेणावाहयेत् वक्त्रमेतिनवस्त्रेणासि
रवस्त्रदक्षेणच प्रदक्षिणक्रमाद्देवशिवविश्वपाशि
वदक्षिणे षट्क्रमासनं दत्वा यथावत्तं निवेश
येत् संहारमुद्रयात्मानं मूर्ध्नातस्य हृदम्बुजे नि
रुध्यशोधिते कायेन्यासं कृत्वा तमर्चयेत् पूर्वो
नेनस्थापितस्य मूलमन्त्रेण मस्तके शिवहस्तेप्र
दानवंक्रदेशपदद्दायकम् शिवमेवाग्रहोपायं
दत्वेदं स्त्रोशिवाणना शिवेप्रतेप्येन्मष्टमपनी
यास्यचास्त्रम् उमायेध्यानमेत्रायं शिवदेवग
णांकितम् विप्रादीनां क्रमात्कामगुर्यंहास्वेच्छ
यागुरुः प्रणतिं कुर्भवाधीमो:कारयित्वात
तान्तिके स्वदक्षिणासनेन दत्त्योम्यास्यपुपवे
शयेत् शिष्यदेहविनिष्क्रान्तं स्यषमणमपिभा
वयेत् निजविग्रहस्तीनां च दर्भं मूलेनमंत्रितम्
दर्भाग्रदक्षिणेतस्य निधाय करपल्लवे तन्मूल
मात्मजेवाथां मध्यवद्दिमतांतरम् शिष्यस्यहृ
दयंगत्वा रेचकेन शिवाणना पूरकेन समा
गत्यस्वकीयं हृदयाम्बरम् शिवाग्निः कृत्वा

नाडीसंधानमोक्षणम् हृदानन्तसन्निधानार्थं जुहुया
दाहुतित्रयम् शिवहस्तस्थिरत्वार्थं शतं मूलेन हो
मयेत् इत्थं समयदीक्षार्थं भवेद्योग्यो भवार्चने
गेग्न्यसंस्कारदीक्षायां विधानमभिधीयते अथावा
ह्येन्महेशस्य वह्निस्थस्याशिवो हृदि संक्षिप्तो
नोसमभ्यर्च्य संतर्प्य हृदयाणुना तयोः सन्निधये
दद्यात्तेनैवाहुतिपंचकम् ॐ समेनास्त्रजमेनता
डयेद्धृदये शिशुम् प्रस्फुरत्तारकाकारं चैतन्यं तत्र
भावयेत् प्रविश्य तत्र ॐकाररेचकयोगतः
संहारिण्या तदाकृष्य पूरकेण स्वहृदि न्यसेत् ततो
वागीश्वरीयोनौ मुद्रयोद्भवसंज्ञया हृत्संपुटात्मबी
जं वै रेचकेन विनिक्षिपेत् ॐ हां हां हां आत्मने
नमः जातवत्समानेनिर्धूमेजाज्वल्यादिष्टसिद्धये
अप्रबुद्धोमस्धूमेत्तहोतावक्त्रे न सिध्यति स्निग्धः
प्रदक्षिणावर्तः सुगन्धः शस्यतेऽनलः विपरी
तः स्फुलिङ्गी च धूमी हृद्रस्याप्यते अतेवास्मि
कृतं पापं जानीयाद्दग्निलक्षणैः विप्रगन्धेस्स
भूहतो ज्वलदाशुरुक्तस्यगः सगापो गुरुहन्ता च
गोब्रह्मक्षतनाशनः कृष्णोग्नेः शिवगन्धे च गर्भ
भर्तृविनाशनः भ्रमतिस्त्रीवपवर्तिः कम्पते
हेमरक्तेति स्निग्धः प्रदक्षिणावर्तः सुगन्धः श

प्यते नलः विपरीतः स्फुलिंगी च भूमिष्टेत् प्रश्ना·
प्यते ग्रैनेवासिकृतेप्यपि, वथे स्फुरत्तिवालस्य
निस्तेजागर्भज्ञानके इत्येवमादिभिश्चिह्नैः इत्वा
शिष्यस्य कल्मषम् पापभक्षणहोमेन दग्ध्वाथ·
न वात्मना द्विजत्वापादने चैव न याङ्कांशभावने
श्राहारवीजसंशुद्धौ गर्भाधानाय संस्कृतौ सीमंत
जन्मने नामकरणाय च होमयेत् शतानि पंचम्
लेन तु जातिष्टुदशांशतः शिथिलीभूतवंधस्य श
क्ति रुत्कर्षणे च यत् आत्मनो रुद्रपुत्रत्वे गर्भाधा
नेन तु उच्यते स्वातंत्र्यात्मगुणव्यक्ति रिह पुंसवने
स्मृतम् मायात्मनो विवेकेन ज्ञाने सीमंतवर्धनम्
शिवादि शुद्धस्व हस्त स्वीकारो जननं मतम् बोध
नं यच्छिवत्वेन शिवत्वार्हस्य नाम तत् संहारमु
द्रयात्मानं स्फुरद्वह्निकणोपमम् निरुध्यतस्मा
दायनिजे हृदयपंकजे ततः कुंभकयोगेन मू
लमंत्रमुदीरयन् ऊर्ध्वान्तसमरसीभावेन तदात्मशि
वयोर्हृदि ब्रह्मादिकारणत्यागक्रमाद्रेचकयोग
तः नीत्वा शिवांतमात्मानमादायोद्भवमुद्रया हृ
त्संपुटितमंत्रेण रेचकेन विधानवित् शिष्यस्य
हृदयांभोजकर्णिकायां विचिंतयेत् सृतांशिव
स्यवह्नेस्त्रकारपित्वातत्योदितम् प्रणतिकार

स्वो.
शा.
४.

40

येद्धिक्ष्यंसमयाश्चाप्येयेषां ननिंदेत्कार
णं देवनवास्त्रग्रंथभाषितम् नगुरुं साधकं
चैवलिंगच्छायांनलंघयेत् नाप्यास्त्रलेखेन्नि
र्माल्यंदृष्ट्वाशिवदीक्षितः नत्वाशिवनिर्माल्य
शिवदीक्षितप्रकाशङ्घयेन्नत्वन्यस्ययः शिवा
ग्निगुरुपूजाचक्रतेश्चानीविनाबोधि वालवा
लिशवृद्धस्त्रीभोगभुग्व्याधितात्मनाम् यथाश
क्तिदधीतेतान्समर्थस्यसमर्थकान् ब्रतंगावि
जटाभस्मटंडकौपीनंसंयमान् ईशानाद्यैर्हृदा
द्यैर्वापवित्रंग्यथाक्रमम् स्वाहान्तसंहितामं
त्रैः पावकशोप्यपूर्ववत् सम्पातानभिहृत्यान्तु
त्वास्थिंडिलेशान्यदर्शयेत् रक्तार्थंग्रजापः
स्ताशेषप्यहरणमाचकम् शिवाद्यंतंसमाद
यद्धीनस्त्रतिनोगुरुः एवंसमयदीक्षायांविशि
ष्टायांविशेषतः वह्निहोमागमस्नानैर्योज्यःस
माप्तेपिप्लुः नाडीसंधानहोमस्तुमंत्राणांतर्पं
णंतथा एवंज्ञातोस्सपुत्राङ्भिजन्यापाटनेनथा
एवंज्ञातोस्सपुत्रचेनयस्यापिसंस्कारेरुद्रशापाट
नेनथा रत्नाधिरमवंहोमशतेनाथ्यसहस्रकम्
दीक्षासाम्यौगकारुद्रेशपदप्राप्तिको श्रद्धधि
कोपादीक्षायाऊर्ध्वंतलादिरोपनम् पाचकेष

नवक्त्रार्थं नाडनादि कृत्वापि च पकैकया
नदाह्न्या प्रस्वेतेण च येणवा बीजगर्भं सि
त्वा हं हं हूं फट् इति ध्रुवाणाना ॐ हूं हूं हूं हूं फ
ट् मूलस्य ॐ हूं हूं हूं हूं फट् हृदयस्य ॐ वे
शिरः प्रभृतीनामपि इत्येवं दीपनं कुर्यात्त
वैस्मिन्न कूपकर्माणि शान्तिके पौष्टिके वश्य
वषडंतादिनाणना वषड्वौषट्समोपेतेन वा
नस्योपरिष्टिनैः हवनं शम्बरैः कुर्यात्सर्वत्र
ष्यायनादिषु ततस्तमध्यभागस्थं मंडलम
लविग्रहम् शिष्यं सम्यक्समस्थं त्वरमणोति
त्वि भावयेत् मूलेन ताडितो बंधपाटोत्पुटं
तमानयेत् संहारेण पुटेतेन बभीयात्तत्क्षि
तौ तैके पुंसलं दक्षिणे भागे वामे नायोनियो
जयेत् शाक्तिं च शाक्तिमेवेलाध्यजितोन च्यमत्त
के संहारपुद्गपदाय सुवेलेनैव योजयेत् ना
डीमादाय मूलेन सूचेमस्य हृदादधयेत् एवं
ष्ठतनुत्रेण हृदयेनाडुति च याम् दयावत्सवि
धानार्थं शास्त्रावण्यवमेव हि ततः ॐ हां त
त्वाधनेनमः ॐ हां पदाध्वनेनमः ॐ वर्णा
ध्वनेनमः ॐ हां मंत्राध्वनेनमः ॐ हां कला

श्री॰
शो॰
४९
41

ध्वनेनमः ॐ ह्रां भुवनाध्वनेनमः इतिषड्विधम
ध्वानं सूत्रेन्यस्यास्त्रवारिणा शिष्यंप्रोक्ष्याह्र
जमेनषष्ठेणहृदिताडयेत् प्रविश्यतत्रहृ
कण्ठपुरकरेचकयोगतः चैतन्यं हंसबीजसं
विश्लेष्यचाङ्कुशाणना ॐ हः हूं फट् शक्ति
सूत्रेणह्रांह्रांस्वाहेतिचाणना संहारमुद्रयासू
त्रेनाभीभूतेनियोजयेत् ॐ ह्रां ह्रीं ह्रां आत्मनेन
मः ध्यापयेज्ञावयेदेकंतन्त्रगाणावगुण्ठयेत्
श्राद्धंतिचिन्तयेद्दष्ट्वा हृदिसन्निधिदेनवै विघात
देवविग्रस्य शान्त्यतीतावलोकनम् तस्याभि
तरनन्त्याङ्कमेतव्रभूतेविचिन्तयेत् ॐ हूं शांत्य
तीताकलापाशायनमः इत्यनेनावलोक्य ह
न्तेमेत्रमध्येकंपदंवर्णश्चषोडश तथाषोडशभु
वनान्यस्यांबीजनाडीकद्वयम् विषयंचगु
णंचैकंकारणंचसदाशिवम् शान्तायांशान्तती
तायामेतभोग्यप्रताडयेत् ॐ हूं शांत्यतीताक
लापाशायहूंफट् संहारमुद्रयालोयनिट्यात्मश
मस्तके पूजयेदाहूंतोलिसांदयासन्निधिदेनवै
हूंठनन्वेन्तरेहेचबीजनाडीकद्वयम् शवणमे
ऽतथाक्षुस्यमेकंकारणमीश्वरम् यदानिभा

तु संख्यानि षड्राणि दशाप्यत्र च एकं च विष
यं शान्ते: कृष्णायामप्यतः स्मरेत् नाडीघि
त्वा समादाय षड्विमूले नियोजयेत् जन्म्या
द्विजबीजेन सान्निध्यायाड्ढुतित्रयम् हृं २ वि
द्यायास्समस्ततत्त्वानि पदानां चैकविंशतिः षट्
र्णाः शास्त्रे चैकं लोकानां चतुर्विंशतिः गुणा
नां त्रयमेकं च विषयं भट्टारकम् श्वेतभांशा
ति रिक्तायां बीजनाडीकं वेदयम् शान्तावा
ह्यसंयोगाद्दिन्द्रस्य स्थापनाच्चर्चयेत् तत्त्वतत्त्व
विधानाघञ्जरूपाद्राहुतित्रयम् हृं ३ चतुर्विं
शति तत्त्वानि वर्णानां पंचविंशतिः बीजनाडी
कं वेदद्वयमष्टाधिकविंशकम् लोकानां च च
तुर्णां च षष्टिं गुणं च तत्त्वयम् मेघाणां च मेकं
च विषयं कारणं हरिम् श्वेतभांशवति ष्ठायां शु
क्लायां नाडीनाडिकम् विधायनाभिसंस्थेस
द्विधानाढुतीर्यजेत् हृं ४ भुवनानां शतं साष्ट
पदानामष्टविंशतिम् बीजनाडी समीरणं हय
मिन्द्रियकारणि वर्णतत्त्वं च विषयमेकैकं गुण
पंचकम् हेतेश्वलाणामङ्गस्पर्शास्वराणां चतुष्ट
यम् निवृत्तौ पतितवर्णाख्यामेतभांशप्रनाडयेत्
शान्तायपदभागान्ते स्वविम्बसंप्रयोजयेत् ज्वह

सो.
पा.
४२

42

याद्याहुतीस्त्रिभिः सन्निधानाय पावके हूं प उ
स्मादाय कलाः सूत्रे योजयेच्छिष्यविग्रहे सर्वा
जायांत दीक्षायां समयाचारपाशतः । देहारं
भेकधर्माश्च मंत्रसिद्धिफलादपि । इत्थमूर्ता
दिधर्माश्च व्यतिरिक्तं प्रवेधकम् । चैतन्यात्रोप
कं सूत्रं कलानामंतरे स्मरेत् । अनेनैव क्रमे
ण प्रत्यूर्णा तर्पणदीपणे । आहुतीभिः स्वमंत्रे
ण तिसृभिस्तिसृभिर्यथा । ॐ ह्रूं शां त्यतीताक
लापाशाय स्वाहेति तर्पणम् । ॐ ह्रूं हूं शां त्यती
ताकलापाशाय हूं हूं फट् इत्यादिदीपनम् । त
त्सूत्रं व्यासिवोधाय कलास्थाने स्पृशेच सत् स्र
द्युअंकमायानेन च सांगोशिवाय जेत् । हूं फडं
तैः कलामंत्रैर्भित्वा पाशाननुक्रमात् । नमोंत
प्रवेशनं ततः ऊर्ध्वहृदाविपने । ॐ हं हूं हूं शां
त्यतीताकलां गृह्णामि बध्नामि चेत्यादिमंत्रैः क
लानां पुनर्ग्रहणप्रयोगः । पाशादीनां वशीका
रो ग्रहणे बंधने पुनः । शरूपं मातिनिः शोषद्धाप
प्रतिषेधनम् । उपवेश्याथ तन्तुं शिष्यस्कंधा
दुद्धारयेत् । विसृज्यात्मस्थमोपायशतं मूलेन हो
मयेत् । शरावसंपुटे पुंसः शिवस्य पाणबोदरे हृद
तं संपुटे सूत्रं निधायाभ्यर्थयेद्वदा । सूत्रं शिवेन सा

गेन कृत्वा संस्थानशोधितम् । विटपान्कलश
स्याधारत्वा विन्यापयेत्ततः । पुष्पशिष्यं करे द
त्वा संपूज्य कलशादिकम् । शालामध्ये च वेद्यां
वास्यागमं दिरमध्यतः । मंडलं चिंतयेत्कृत्वा पु
ण्यपुण्याहवाचनम् । पुष्पतल्पं सर्वं वक्तुं स्वशिष्य
न्यस्तनिवेशयेत् । प्रथमं पंचगव्यं स्यात्प्राशयेत्तु
लकत्रयम् । पालिनाकं च पुंकेन आचमेत्तं त
गन्धना चरुकं तन्निहितं येत यामं चितयसाभि
तम् । अष्टयाममप्रमाणं वा दशनस्पर्शवर्जितम् ।
पलाशवटकेषु स्थेषु स्थौ पिप्पलपत्रजे हृदा
संभोजयेत्त्वा सतआचमयेज्जलैः । दंतकाष्ठ
हृदा दत्वा तदन्ताग्रविचर्वितम् । पौनःपुनधसु
रेभृ मे हेपयेत्स्याच्च मन्त्रयेत् । शाकाक्षिमात्र
रेष्वाथ्यां वटनेयानसुतमम् । सर्वेषामेव शि
ष्याणामितराम्पसशोभनम् । आशाभोनति
छेपाध्येशानमसेणाहोमयेत् । तनादिदोषमो
क्षाय मूलेनाष्टोत्तरशतम् । विधयष्यंडिले
शाय सर्वकर्मसमर्पणम् । पूजाविसर्जने
वास्य चेरेशास्य च पूजनम् । अपनीय च ति
मोल्यं शिभिर्गोमयगोलकैः । भूमिसंशुद्धम् ।

लेनशेषमग्नौयजेच्चरोः कलशंलोकपालांश्च
पूजयित्वानिरूप्यच विघ्नेशङ्गणमग्निंचरक्षितं
पदिग्गालनः बाह्यतोलोकपालानांदत्वासंक्षेप
तोबलिम् भस्मनाच्छुद्धतायैवाह्यात्वायागाल
यंविशेत् शुद्धस्नान्तंमंत्रशय्यायांपूर्वशीर्षांस्तर
स्तितान् हृदासङ्गसमशय्यायांयतीन्द्रांतिणमम्ल
कान् शिखावद्धशिखोनस्वरहितान्स्वप्रमाण
वम् विज्ञाप्यस्नापयेच्छिखांसतेजायायान्मनोवे
दिः ॐहिलि २ शूलपाणयेनमः स्वाहा पंचग
व्यंचरुंप्राच्यगृहीत्वादंतधावनम् समाचम्य
शिवध्यात्वापूर्णाममास्थाययथावनीम् दीक्षाग
तक्रियाकांडमस्मरेत्संविशेद्गुरुः मंत्राणांदीप
नंप्रोक्तंतन्त्रस्थानलेखनम् स्वषष्मानातिसं
योगंशिष्यचैतन्ययोजनम् शब्दानांमनसेयो
गंभूज्ञानपूर्णदीपनम् वेपनंशांततीनादेःशि
वेङ्कमसमर्पणम् एवंकर्मक्रमः प्रोक्तः पाश
बंधशिथिलनेत शतसंक्षेपतः प्रोक्तोविधिर्दीक्षा
धिवासने अथप्रातःसमुत्थायकृतस्नानादि
कोगुरुः शिष्यान्स्वप्नंपृच्छेत्शुभंशुभे
भवेत्तदेरुघ्यान्मासमप्याद्यैःप्रशान्ताप्यवहा

रितम् गजास्यायेहृन्नंपत्त्वंमितनवस्त्रावगुंठ
नम् निंद्यः स्वावयवक्ष्के दो मषीकर्दममर्द
नम् तैलाभ्यंगोधकृप्यादिपतनेन प्रशास्य
ते प्रायश्चित्तानुसेवणं कृत्वा उः स्वस्थान
ये निस्यकर्म हृदयं कृत्वा प्रविश्य मत्वे मंडपम्
स्नाचान्ते निस्यवत्कर्म ॐ यो नमिति के विधौ त
तः संशोध्य मधानखणे शाभ्यक्षणाणीच वि
न्यस्यान्ते निम्रवेशं शिवहस्ते च भास्वरम् ॐ भा
यं हृजये रीशमिंद्रादीन् पञ्चक्रमात् मंडले
स्यंडिले वाथि प्रॐ वौ त शिवावंनान् तर्पणं
मूलेनैव कुः मूलांते वल्कितर्पणम् उः स्वस्थ
दोषमो घायर्थ मस्तेणाष्टापिकेशतम् हुत्वा हृ
म्रघटेनैव विटघास्मंत्रदीपनम् ग्रंतवेलिविधा
नेव मध्ये स्थंडिल ॐ भयो कृत्वा शिष्यप्रवेशा
यलब्धात्रसौवरिंत्रेजेत् ऊर्ध्वान्स्यपयवतत्रमं
उत्तारोपणादिकम् संपातहोमं तत्राज्जेहृप
टंभकरांतगम् एतन्सोत्रिपयेति सेनाद्गत्वा मूला
णनाहुतीः ॐ भंस्ये शिवमध्यच्छया शस्त्रप्रेणा
द्दोन सहस्रिणोर्धकाय स्पशिष्यस्याप्यांवित
स्यव नाक्षिप्यो यां निवधीयास्मादंगुष्ठावल
म्बिनम् तेनिवेयप्रनिहूनेस्तन्व्याप्तिमालोकयचे

सौ॰
शं॰
५४

44

नसा तेषानिभुवनास्यस्यांशानमहाधि॰
केतः कपालोजोहिवुभ्रश्चवत्रदेहः प्र॰
मर्दनः विभूतिरव्ययः शांतः पिनाकीशि
दशाधिपः शशिभृद्दोत्राशाश्वपिंगलः खो
द्कोहरः ज्वलनोदहनोवभ्रुर्भस्मांतकात्त
पांतको दक्षोमखमहोशाताविधाताकल्पसं
तकः कालोपमोप्यपमेश्वसंपुक्ताचविधा
नकः नेत्रोमाकृतोहलोक्रहष्टिभयान
कः कृष्णकेशोविरूपाक्षोभुग्नोहितदंष्ट्रि
णी वलश्चानिवलश्चवपाशहस्तोमहावलः
श्वेतश्चजयभद्रश्चदीर्घवाहुर्जलान्तकः वड
वास्यश्चभीमश्चदशैतेवरुणोदिताः पीडो
लघुकोपुष्टिगात्रस्तलस्थीर्षोभयानकः पंचा
नकः पंचशिखः कपर्दीमेघवाहनः जटामु
कुटधारीचनानारत्नधरस्तथा निधीशोरू
पवान्धन्यः सौम्यदेहः प्रसादकृत् प्रकाश
पुष्पलक्ष्मीवान्कामरूपोदशोत्तरे विद्याधरो
तानधरः सर्वज्ञोरोधपारगः मातृवृन्दस्थि
ताद्दोभूतपालोवलिप्रियः सर्वविद्याविधा
ताचसुखदः त्वकरोदश अनंतः पालको

धीरः पातालाधिपतिस्तथा वृषो वृषधरो वी
रो ग्रसनस्सर्वतोमुखः लोहितश्चेति विज्ञे
या दश रुद्रास्तलस्थिताः शंभुर्विभुर्गणाध्य
क्षस्त्र्यक्षस्त्रिदशवन्दितः संवाहश्च विवाह
श्च नभो लिप्सुर्विचक्षणः अथ हूहूक काला
ग्निरुद्रो हाटकपश्च कूष्माण्डश्चैव सत्यश्च ब्र
ह्मा विष्णुश्च समसमः रुद्राश्चाष्टाविमे रुद्राक
जाद्रमन्तरे स्थिताः एतेषामपि नामानि ध्रुव
नानामपि स्मरेत् सद्भिश्च परमहातेजः योग
धिपते भंच २ प्रमथ २ शर्व २ शिवभव
भवोद्भव सर्वभूतसुखप्रद सर्वसान्निध्यक
र ब्रह्मविष्णुरुद्रपर अनर्चितानर्चित असं
स्तुतासंस्तुत पूर्वस्थित साक्षिन् तुर २ पतं
ग २ पिंग २ ज्ञान २ शब्द २ सूक्ष्मशिव २
सर्वद ओं नमो नमः ओं नमः शिवाय नमो न
मः इत्यष्टाविंशतिपदानि सद्यो हृदये नेत्रा
णि मंत्रवर्णास्तु कामतः बीजे अकारलीना
भ्यां द्वे इडापिंगलाह्वये प्राणापानावुभौ वा
म ग्राणो अकारश्चैव चेति विग्रहः पस्यो
नयेन्द्रिये गंधस्तु विषयः श्लोक गन्धादिगुण

पंचकम् पार्थिवं मंडलं पीतं वज्रांकं चतुर
श्रकम् विस्ताराद्योजनानां तु कोटिरस्य प्रा
तेमता ॥ एवं तत्रागतांस्तेयायेन येन चतुर्दश
श्रप्यमाष्टगाशैनोमहाष्टादेवयोनयः मृ
गः पक्षी तु पशवः चतुर्थास्तु सरीसृपाः स्था
वरं पंचमं सर्वं योनिः षष्ठी तु मानुषी ॥ पैशा
चं राक्षसं याक्षं गान्धार्वं चैन्द्रमेव सौम्यं प्राजाप
त्यं ब्राह्ममष्टमं परिकीर्तितम् ॥ अष्टानां पार्थिवे
तत्त्वमधिकारास्पदं महत् ॥ लयस्तु प्रकृता
बुद्धौ भोगो ब्रह्मा च कारणम् ॥ ततो जाग्रदव
स्थितैः समस्तैर्भावनादिभिः ॥ निवृत्तिंगामि
नां प्याल्लास्तमध्ये विनियोज्य तु ॥ ॐ हां क्ष्मां हां
निवृत्तिकलापाशाय हूं फट् ॥ ततः ॐ हां क्ष्मां
हां निवृत्तिकलापाशाय हूं फट् स्वाहेत्यने
नांकुशमुद्रया पूरकेनाकृष्य ॥ ॐ हूं हां क्ष्मां हूं
हूं निवृत्तिकलापाशाय हूं फट् स्वाहेत्यनेनां
कुशमुद्रया पूरकेनाकृष्य ॥ ॐ हूं हां क्ष्मां हां हूं
निवृत्तिकलापाशाय हूं फट् इत्यनेन संहार
मुद्रया कुंभकेनान्यपः स्थानादादाय ॐ
हां निवृत्तिकलापाशाय नमः इत्यनेन देवस्य स

पूज्यम् अनेनैव स्वाहान्तेन तर्पणं यागादीति त्रि-
तयं च सन्निधानादि इति त्रितयं वदता ॐ हौं ब्र-
ह्मणे नमः इति ब्रह्मणमावाह्य संपूज्य च स्वा-
हान्तेन संतर्प्य ब्रह्मत्वाधिकारेस्मिन् भ-
वेदीत्यायुक्तम् भाव्यभवात्मकेन विधि-
विज्ञापयेदिति आवाहयेत्ततो देवीं रक्षावा-
गीश्वरीं हृदा रक्षास्थानक्रियारूपां षड्विधा-
धेककारणात् पूजयेत्तर्पयेद्देवीं प्रकारेण
भ्रनाननः वागीश्वरीं च निःशेषयोनिविक्षोभ
कारकम् हृत्स्थं श्रज्ञात्मबीजादि हुंफडन्त
शराणना ताडयेद्धृदयेनास्य प्रविशेत्स्वधिया
नवित् ततः शिष्यस्य चैतन्यं स्फुरद्वह्निक-
णोपमम् निहन्तिस्य पुनः पाशे जं ष्ठ यापि
भजेद्घण्या ॐ हां हं हः हुं फट् ॐ हां स्वाहे-
त्येनाष्टपूरकं नां ऊं शं शु ह्या क्रिया कृष्मा
स्मं मंत्रेण गृहीत्वात्मनि योजयेत् ॐ हां हं
हां आत्मने नमः वियोविंभाव्य संयोगं चै-
तन्यं रेचकेन तत् ब्रह्मादिकारणत्यागक्र-
माच्छिवात्मकम् गर्भाधानार्थमाद्य

सो॰
शा॰
४९

48

युगपत्सर्वयोनिषु क्षिपेद्वागीश्वरीयोनौ वामयो
द्भवमुद्रया ॐ हां हां हां आत्मने नमः पूजयेत्ते
नैनैव तर्पयेद्दीपयेच्च तथा ग्रस्यायोनिषु सर्वासु
देहसिद्धं हृदा चयेत् नात्र पुंसवनं स्त्र्यादिषु सत्त्व
स्यापि संभवात् सीमन्तोन्नयनं वापि देवादृष्टा
दिदेहतः शिरसा जन्म कुर्वीत युगपत्सर्वदेहि
नाम् तथैव भावदोषाणामधिकारं शिवाणु
ना भोगं कवचमन्त्रेण शास्त्रेणातिविषयात्मनोः
मोहरूपमभेदं च लयसंज्ञं विभावयेत् शिवेन
स्रोतसां शुद्धिं हृदा तत्त्वविशोधनम् पंचपाद
हुतीर्दद्यान्नर्भाराणादिषु क्रमात् मायीयमल
कार्मादिपाशबंधनिवृत्तये निष्कृत्यां च हृदा प
श्चाद्यजेत माहुतीः मलशक्तितिरोधानपाश
नां च वियोजने स्वाहान्तायुधमन्त्रेण पंच पंचा
हुतीर्यजेत् मलाद्यन्तस्य पाशस्य समधाचा
स्त्रजप्तया कर्तर्याच्छेदनं कुर्यात्कलाशस्त्रेण
तद्यथा ॐ हां क्ष्रां हां निवृत्तिकलापाशाय हः
हूं फट् बंधकत्वनिवृत्त्यर्थं रस्त्राभ्यां च शराणु
ना विमृष्य वर्तुलीकृत्य घृतपूर्णे स्रुवे निधायेत्
दहेदन्नकलास्त्रेण केवलास्त्रेण भस्मसात् ऊ

पीतं च कृत्वा पाशांकुशानिवृत्तये ओं हः
अस्त्राय हूं फट् स्वाहा प्रायश्चित्तं ततः कु
र्यात् स्वाहाहुतिभिरणुभिः अथवा कालविधा
नांतं पयेत्तर्जयेत्तथा ओं हां शः हूं स्फः शांति
कृ ब्रह्मन्नराहाण स्वाहा इत्यादि प्राहुतित्रितये
णाधिकारमस्य समर्पयेत् इत्यनिःशेषपा
शस्य ब्रह्मन्नस्याशिषोस्त्वया बन्धाय न पुनः
स्थेयं शिवाज्ञया श्रावयेदिति ततो विसृज्य धाता
रं नात्यादत्तिणपाशनैः सहाश्रुद्धयात्मानं कुं
भकेन निजाणुना राद्धुतैकादशेन चेदवि
वेनमन्त्रिभम् आदाय योजयेत्सदैवकेनोद्
वाद्यया हृजयित्वा वैपात्रस्थं तोयविन्दुमधो
पमम् आप्यायनाय शिष्यस्य तु हः शीरसि वि
न्यसेत् विसृज्य पितरौ दद्यादोषं तेन शराणु
ना पूरणाय विधः पूर्णां निवृत्तिरिति प्रोपिता
ओं ह्रूं ह्रों अप्रवुकात्मनो निवृत्तिकलाशुद्धिरस्तु
स्वाहा वौषडिति पूर्णां कलयोरथ संधानं कु
र्यात्क्रुद्धा विशुद्धयोः ह्रस्वदीर्घप्रयोगेन शांत
नादांतसंज्ञिना ओं हां क्ष्रौं क्ष्रौं हां सम्भेजो वायु
राकाशतन्मात्रेंद्रियबुद्धयः गुणत्रयमहं

कारः चतुर्विंशः पुमानिति प्रतिष्ठायां वि
शिष्टानि तत्त्वान्येतानि भावयेत् पंचविंश
तिराख्यानि कोटियोनानि ताराणि च पंचाश
दधिकाषड्भिर्भुवनास्तस्य संज्ञकाः ताव
त्पवरुद्राश्चविज्ञेयास्तत्र तद्यथा अमरेशः
प्रभासश्च नैमिषः पुष्करोपि च तथाषाढि
श्च दिण्डिश्च भारभूतिरथाष्टमः लकुलीशो
हरिश्चन्द्रः श्रीशैलो दशमः स्मृतः जल्पश्चा
म्रातकेशश्च महाकालोथ मध्यमः केदारो भै
रवश्चैव द्वितीयाष्टकमीरितम् ततो गयाकुरुक्षे
त्रं नालं कनखलं तथा विमलश्चाट्टहासश्च म
हेन्द्रो भीम एव च वस्त्रापदं रुद्रकोटिरविमुक्तो
महालयः गोकर्णो भद्रकर्णश्च स्वर्णाक्षः स्था
णुरेव च अथाजेशश्च सर्वज्ञो भास्वरस्तरनंत
रम् सवाङ्मंत्ररूपी च विशालो जटिलस्तथा
रौद्रश्च पिंगलाख्यश्च कालदंष्ट्री भवेततः वि
धुरश्चैव घोरश्च प्राजापत्यो हुताशनः कालरू
पी तथा कालकर्णोप्यथ भयानकः पतंगः
पिंगलश्चैव हरो विधाता सेतुकः शंकुक
र्णाभिधानश्च श्रीकंठश्चेंदुमौलिना सहेते

भवपर्यन्ताः कथ्यंतेऽधपञ्चाम्यपि आपिन्
ष्टपिन् प्रथमतेजः ज्योतिः अथैपञ्चनये
अप्रम अप्रमस्तन् अनादे नानानाना भभभ
भ ॐ भूः ॐ भुवः ॐ स्वः अनिदननिधनानि
धनोद्भव शिव परमात्मन् महेश्वर महादेव
सद्भावेश्वर महातेजः योगिशिखाः गांधारी च सु
षुम्णा च नाओं ह्रौं माहृतया समानोदानना
मानौ रसनापायुरिति रसस्तु विषयो स्पर्श
कृष्णीरसाग्रणाः मंडले चार्धचंद्रं च वृत्तं
कोणिकं नसितम् समावस्था प्रतिष्ठायां कारणं
गरुडध्वजः प्रतिष्ठां नयेन साधं मंचिं सभुवना
दिकम् शिष्यदेहे समंते शिवपत्नै विधो ज
येत् ॐ ह्रां ह्रीं ह्रां प्रतिष्ठाकलापाशाय हूं फट्
स्वाहांतेनानेनैवं शाकेनां अंशशुद्ध्या समा
कर्षेत् ॐ ह्रं ह्रीं ह्रां प्रतिष्ठाकलापाशाय न
मः इत्यनेनैवोद्भवमुद्रया रेचकेन अंशमा
दापयेत् ॐ ह्रें ह्रां ह्रीं ह्रां प्रतिष्ठाकलाहारा
य नमः इत्यनेनार्घ्यविलीना हृत्स्वाहांतेना
हुतीनां त्रयेणास्मंतर्ष्यमत्रिधाष्यत्रयेणैवततः

मो० शु० ४८

48

ॐ ह्रां विष्णवे नमः इति विष्णुमावाह्य संपूज्य
संतर्प्य विष्णोन्तकाधिकारेऽस्मिन्मुमुक्षुं दीक्ष
याम्यहम् भावयंस्तथानकूनेन विष्णोर्विष्णु
पदेहिति ततो वागीश्वरीं देवीं वागीशमपि
पूर्ववत् आवाह्याभ्यर्च्य संतर्प्य शिष्यं वामासि
नाडयेत् ॐ ह्रां हूं हः हूं फट् इति शोरणानेन
चेतसं विभजेत्ततः शस्त्रेणपाशांस्तुरूवं ज्येष्ठ
याऽरूपामुद्रया स्वाहान्तेनहृदा कृष्णेनैव पु
रितात्मना गृहीत्वात्तनमौ तेनतिजात्मनितिं
योजयेत् ॐ ह्रां ह्रीं ह्रूं आत्मने नमः देहात्मा
हृदा पंचाशीरसात्तान्मनेनवा शिखेवाधि
कारायमायकवचाणना लापायचास्त्रम
न्त्रेणास्तोनः सिद्धेशिवाणना तत्र शुद्धे हृदे
वं माभ्यां धानादि पूर्ववत् शिरसापाशांश्चि
ल्पविछिन्नं वशतं जपेत् गलशक्तिनिरोधा
नेपंचास्त्रेणाहुतीर्यजेत् एवं पाशवियोगे
पिततस्यास्याखजसपा छिचादस्त्रेणाकन
योकलावीजंवनायपां ॐ ह्रीं प्रतिष्ठाक
लायाशाय हूं फट् विमस्यवनेसीकृत्यपा

शराश्रेण पूर्ववत् घृतपूर्णस्रुवेदत्वाकला
स्त्रेणैव होमयेत् अस्त्रेण जुहुयात्तच पाशाङ्कु
रनिवृत्तये प्रायश्चित्तनिषेधार्थं दद्यात् शता
हुतिं ततः ॐ हः अस्त्राय हूं फट् शिखावाय हू
षीकेशं कृत्वा पूजनं तर्पणं पूर्वोक्तविधिना
ऋषीदधिकारसमर्पणम् ॐ हां विष्णो रसं
श्रुङ्कं गृहाण स्वाहा निःशेषदग्धपाशस्य
शिष्यस्य हृदये स्थानियोज्यच राहुमुक्तेन्दे
शेन चन्द्रबिम्बेन संनिभा संहारमुद्रयात्मस्थाविधा
योऽद्भवमुद्रया सूत्रसंयोज्यविम्बसेमोयतिदूय
स्यापुरा विसृज्यपितरौ वह्निः पूजितौ क्रमात्
भिः दद्यात् पूर्णां विधानेन प्रतिष्ठोपितिशोधिता
संधानमथ्वविद्यायाः विद्यातत्वानामिति समक
म् बलयाश्रमामावर्णोष्वविद्याथांश्वकीर्तिताः
पदानि भुवनानि एकविंशतिसंख्यया ॐ नमः
शिवाय सर्वप्रभवे शिवाय ईशानमूर्ध्ने नमस्त
त्पुरुषवक्त्राय अघोरहृदयाय वामदेवगुह्याय स
द्योजातमूर्तये ॐ नमो नमः गुह्यातिगुह्यगो
प्त्रे अनिधनाय सर्वयोगाधिकृताय ज्योतीरूपाय
परमेश्वराय अचेतन अचेतन व्यापिन् ह्य
णां भुवनानां च स्वरूपमथ कथ्यते प्रमथो।

सौ॰
शा॰
४९

49

धाम देवश्च सर्वदेवमयोद्भवः वज्रदेहः प्रभु
बालार्कसविद्युत्प्रभाः तुष्टः प्रशान्तना
म वर्ईशानान्तसंज्ञकः शिवश्च सशिवोऽव
क्रान्तयः शंभुदेवश्च अखण्डरूपनामास्य स्व
याभ्यां हृतबन्धनः मनोन्मनो महादीप्तिश्रीं
गस्तदनन्तरम् कल्याणाश्चेति विज्ञेयाः पंचवि
शतिसंख्यया मंत्रोघोरो मंत्रो बीजनाडो दे
नन्तुदेवता पूषा च हस्तिजिह्वा च ध्यानागोप्य
मंजनो त्रिपथो रूपमेवैकमिन्द्रियेषा रचक्ष
षी चक्षुः स्पर्शश्च रूपं च त्रयपतेश्वरणास्मनाः
प्रवक्ष्याम्यहं स्वस्मेति रुद्रदेवस्य कारणम् वि
द्यामध्यगतसर्वधातवेषु वनाटिकम् गं हूं सौ
हूं सस्थान त्रिकोणमंडलान्तं स्वास्तिकाकाविव
विंनयेत् नाडन्तच्छेदनं तन्त्रवेशं च वियोजन
म् आकृष्यग्रहणाकर्षणादि सायायाहृत्यदेशतः
आत्मस्था रोध्य संपुटिका लोके ऽति निवेशयेत्
हृत्कारणामावाहृतिमासंचाशिमुद्रति पि
द्रावा राहनेकृत्वा हृदयात् यमध्वांकृविधिना
स्वनियोजयेत् वामपायोजयेद्योनौ शहीना
हास्याः ततः ऊर्ध्वीन देहसंपत्तिजन्माधिका

रमेव च भोगलयं तथा स्वेतः शुद्धितत्त्ववि
शोधनम् निःशेषमलकर्मादिपाशबंधा
दिहृतये निष्कृष्यैव विधानेन यज्ञेन शान्तमा
दूनोः शास्त्रेणापाद्य वैविल्यमलशक्तिति रो
हितोः छेदनेमदेनेतेषावत्तलीकरणं तथा
दाहत्वं मंत्रराभाषायाश्चितपयोदितम् रु
द्रस्यावाहनेपूजां रूपगंधसमर्पणम् ॐ ह्रां
रूपगंधो शुद्धं रुद्राय हाणस्वाहा संख्यामशो
भवोमात्ताहृद्रेविसृष्टकारणम् विधाणाम
निचैनस्याशास्त्रे नियोजयेत् विद्रशिरा
शिखितित्य विसृजेन्मिनयोनतः द्यास्याणां
विधानेनसमस्तविधिपूरणीम् एवंकृवि
धिनाकार्यं विधायां नाऽनादिकम् स्वबीज
नविशेषःख्यातिति विद्याविशोधिना सन्
धानादधानाविद्यांवांमासाध्ययथाविधि ॐ
ह्रां ह्रीं ह्रूं स्थाने शांतोनदद्वयलीनोमादी
श्वासदाशिवो हकारश्चकुकारश्चदीव
णोपरिकीर्तितो हृदसमानतामानोभव
नेस्पृहृयया श्रभवसमयत्तशोविमलः शि
वस्यापि हतोनिरंजनोगारः सशिरादीम

सो॰ कारणो त्रिदशेश्वरनामं च त्रिदशः कालसं
शा॰ ज्ञकः सूक्ष्मो भुजेश्वराख्येति रुद्राः शान्तो प्रति
५॰ ष्ठिताः व्योमव्यापिने व्योमरूपाय सर्वव्या
पिने शिवाय अनन्ताय अनाथाय अनाश्रि
ताय ध्रुवाय शाश्वताय योगपीठसंस्थिता
य नित्ययोगिने ध्यानहाराय इति द्वादशप
दानि ऋषयः कवचो मन्त्रो बीजे बिन्दुयुक्तार
कौ अलम्बुसायशानाभ्यो वा पृक्तककारक्रमे
कौ इंद्रियेत्वगेव स्याः स्पर्शस्तु विषयो मतः
गुणौ स्पर्शनिचानौ क्षेपकः कारणमीश्वरः
नैवस्थिति शान्तस्य संभाव्य भुवनादिकम्
विदध्यान्तरेनेमं देववेशं च वियोजनम् शाक्
व्यग्रहणं कुर्याच्छान्ते वदनसूत्रतः आत्मनारो
प्यसंहृत्य कलां ओं उ निवेशयेत् ईशानवाधिका
रेस्मिन्नसुतं दीक्षयाम्यहम् भाव्यत्वयानुक्र
मेन कुर्याद्विज्ञापनामिति आवाहनादिकं पि
त्रोः शिष्यस्य ताडनादिकम् विधायादाय चैत
न्यं विधिनात्मनि योजयेत् एवं वामित संयोगं
भावयित्वोद्भवाख्यया हृत्संपुजात्मबीजेन
देवीगर्भे नियोजयेत् देहमस्तो हृद्यापंचाशि

50

रस्माज्ज्ञानदेहत्वे शिवत्वयावाधिकारायभो
गायकवचाणुना लयायचास्त्रमंत्रेणास्त्रो
तः शुद्धोशिवेचन तत्वशुद्धोहृदेस्येवंगर्भा
धानादिपूर्ववत् धर्मेणापाशशाखेलेनिष्कृ
मेवशांतेजपेत् मलशक्तिनिरोधानेशास्त्रे।
णाङ्कतिपेचक्रम् एवंपाशवियोगोपिनतः
समास्त्रजमया छिंद्यादस्त्रेणकर्तयीपाश
बीजविशुद्धये ॐ ह्रीं शांतकलापाशायन
मः हः हूं फट् विसृज्यवर्त्मलोकमपाशशा
स्त्रेणपूर्ववत् हृत्पूर्णोस्कवेदत्वाकलास्त्रे
लोवहोमयेत् अस्त्रेणाज्यहुयान्तंवपाशांकु
रनिहृत्तये प्रायश्चित्तनिषेधार्थंदद्यादष्टा
हुतीरथ ॐ हः अस्त्राय हूं फट् हृदयेश्वा
समावाहकृत्वापूजानन्तर्पणे विद्धीनति
धानेननतस्मैशुल्कसमर्पणम् ॐ हांईश्वरशु
द्धेदंकारांशुल्कंगृहाणास्वाहा निःशेषद
ग्धपाशस्यपशोरमेश्वरत्वया नस्थेयबंध
शिवाज्ञाश्रावयेदिति विसृजेदीश्वरंदेवं
ब्रह्मानेनियोजयेत् सूत्रसंयोजयेदेनमु
द्भवमुद्रया दद्यान्मूलेनाशिष्यस्यशिर

स्वो॰
श॰
५१

51

स्यामृतबिंदुकम् विसर्जोपितनेत्रैवक्रिः प्र
जितोऽमृतमादिभिः दयाम्रणां विधानेन निः
शेषविधिहरणीम् अस्यामपि विधानत्वं प
वेवन्नामनादिकम् स्वबीजेन विशेषः स्याद
द्धिः शांतेरितीरिता संधानशांत्यतीतायाः
शांत्यासार्धं विशुद्धया ऊर्वोन पूर्ववन्नवर्णेन
त्वादितत्त्वया ॐ ह्रां ह्रीं ह्रूं ह्रः इति संधाने उ
भोशक्तिशिवानत्वे भुवनाष्टकमिंधिकाम्
दीपिकां रोचिकां चैव मोचिकामूर्ध्वगामिनी
म् व्योमरूपमनाथं च स्यादनाश्रितमष्टकम्
ॐकारः पदमीशानो मंत्रो वर्णाः स्वपोऽष्टा अ
कारादिविसर्गांता बीजेनादद्रकारको ऊर्द्
ध्वंशंखिनीनाड्यौदेवदत्तधनंजयौ मारुतौ
वचनश्रोत्रेंद्रियौ विषयौ नयः शब्दोगुणाव
वष्यातनयांतीतालपंचमी हेतुः सदाशिवो
देव इति तत्त्वादिसंचयम् संचिंत्य शांत्यतीत
स्थं विद्यामाऽनादिकम् कालपाशं समाना
त्फडंतेन विवोध्य च प्रविश्यतत्र नमोंतेन
फडंतेन वियोजयेत् शिखाभूतेषु टीकास्थं
स्वाहांते शांतमुत्तमम् मरकेन समाकृष्यपा

शमस्तकस्तवतः ॐभकेनसमादायरेचकेनो
द्भवाख्यया हृत्संपुटनमोन्तेन वह्निकुण्डे निवे
शयेत् अस्याः प्रजादिकं सर्वं निहत्ते शिवसाप
येत् सद्योशिवं समावाय्य पूजयित्वा पुनश्चैव
सद्याख्येनाधिकारेस्मिन्नुमुतं दीतयामहम् भा
वित्वयानुकूलेन भक्त्या विज्ञापयेदिति पिरोण
वाहने पूजाकृत्वानपाण संन्निधी हृत्संपुजाम
वीजेन शिखां बतसिताडयेत् ॐ हां हां हांः हूं
फट् प्रविशेदण्डेनैव चैतन्यं विभजेन्ततः श
स्त्रेण पाशं संपुटं स्वप्रणयो ॐ शस्त्र्या स्वाहान्ते
न समाकृष्य तेनैव पुटितात्मना गृहीत्वा तनमो
नेन निजात्मनि नियोजयेत् ॐ हां हां हां आत्म
नेनमः पूर्ववत् पितृसंयोगभावयित्वोद्भवाख्ये
या वामया तदनेनैव देवीगर्भे नियोजयेत् ग
र्भाधानादिकं सर्वं पूर्वोक्तविधिना चरेत् मूले
न पाशशैथिल्यै निष्कृत्यै च शतं जपेत् मलश
क्तिरोधाने पाशानां च नियोजने पंचपंचा
हुतीर्दद्यात्त्वायुधेन यथाक्रमात् पाशानांस्तु भस्मे
ण समन्ततो वाभिजप्यया मित्र्यादस्त्रेण कनयोक
लाबीजवता यथा ॐ हः हां सांस्मृतीनां कलाप
शायहूं फट् विसर्जवतंगीकृत्य पाशान्सम्राण्

सो॰
शा॰
५२

52

दैवत् घृतमध्ये स्रुक्वे दत्वा कलास्रवेण वहो
मयेत् अस्त्रेणास्त्र हृत्याग्ने च यथा शाङ्करनिहृत
ये प्रायश्चित्तनिषेधार्थं दद्याद्दशाहुतीस्ततः
सदाशिवं समावाह्य कृत्वा पूजनतर्पणे एवं
के विधिना दद्याद्धिकारसमर्पणम् ॐ हां
सदाशिवमनोविन्दुशुक्रं गृहाण स्वाहा निः
शेषदग्धपाशस्य पशोरस्य सदाशिव त्वंधाय
न पुनः स्थेयं शिवात्संभावयेदिति पूर्णेन ज
हुयात् सूर्याणि विसर्जयेच्च सदाशिवम् ततो विशुद्ध
मात्मानं चाक्षक्रमितोदितम् संहारमुद्रया
रोद्धा संयोज्य गुरुमात्मनि ऊर्द्धं न शिष्यस्य द
क्षिणाङ्गुष्ठे अङ्गुष्ठं तथा दद्यात्तथ्याय नाथाय
मस्तके चाक्षुविन्दुकम् तमयित्वा महाभागो पि
तरो विसर्जयेद्यथा विदिता शिष्यदीक्षा यथा स
पादितरोधाम कारुण्यात्त्वमयिता मे वन
तः स्थानमात्मनः शिवो मे चित्तकमर्याबोपश
क्तिस्वरूपिणीम् शिवोच्छिष्टाच्छिवास्रेण
शिष्यस्य चतुरङ्गुलाम् ॐ हूं शिवाय हूं फट्
स्रुचित्वा घृतपूर्णां यां गां विज्ञाके ले मध्यगाम्
सन्निधायास्त्रमन्त्रेण हुंफडन्तेन होमयेत् ॐ गं
ह्रः अस्त्राय फट् एतास्य स्रुक्करवा शिष्यं सम्रा

ष्याचम्यच स्वयम् योजनिकार्यमात्मानं
शस्त्रमंत्रेणानाउपेत विघोऽस्याकृष्यमं गृह
मूर्धवह्लादशांततः आत्मीयहृदयांभोजक
र्णिकायांनिवेशयम् शरीरंस्कृचमाज्ञेनवि
द्धिताधोमुखंस्कन्धम् निम्योकेविधिनादाय
शवंसत्रिभङ्गरूपं प्रसारितशिरोग्रीवनादे
शान्तसारतः समदृष्टिः स्थिरः शांतः प
रभावसमन्वितः ॐउंमुडनवांक्रिभ्यः शि
ष्याद्यपिनिजात्मनः गृहीत्वापरिधाधाने
स्कन्धाग्रेप्राणनाडिकम् संविश्यविपुवंध्या
त्वाक्रमशः समधायया प्रथमंप्राणसंयोगंस्व
रूपमपरंपुनः हृदयादिक्रमंस्वाविविशिप्रमेत्रत्र
नेकम् सप्तमाणाग्रानेनादस्वरूपेनतत्वीयक
म् सप्रमेकाराणाम्यागात्मशांतविपुवेनवः श
क्तिनादेयमंचारन्तछक्तिविपुवंमनम् प्रा
णस्यनिखिलव्यापिशक्तिप्रामाण्यवजितः ना
कोलयिपुवंपष्ठंशक्त्यानीनमसप्तमम् तदेतं
योजनाख्यानंविपुवमन्त्रसंतितम् इरकंक्रं
मकंकृत्वाव्यादायवदनंमनाकु शनैरुधीर
यन्मूलंकृत्वाशिष्यात्मनोलयम् फंकारान्तं

मोंकारं षडध्वप्राणाह्वयिनि फकारं परतो ना
भेविन्यस्य प्राणसंस्थितम् ततः परमकारं तद्द
ह्याग्रतोंगुलम् उकारं वाचकं विष्णोस्ततो
ष्णांगुलकं ठगम् चतुरंगुलनालस्थो मकारं रुद्
वाचकम् तद्वल्ललाटमध्यस्थं बिंदुमीश्वरवाचक
म् नादं सदाशिवं ध्येयं ब्रह्मरंध्रावसानगम् श
क्तिं च ब्रह्मरंध्रस्थां मनोदिव्यमनुक्रमात् द्विजोपि
पीलिकास्पर्शं तस्मिन्नेवानुभूयते द्वादशांते परो
नत्वेवायाने दलन्तरो भावशून्ये मनो नीते शिवे
निरस्तगुणात्मये विलीयमाने मनसि शिष्यात्माने
विभावयेत् विशुद्धं च स्फटिकाभासं ज्वालातेनशिवे
परे योजनिकाख्यरंध्राय वै षडेते शिवाणना
हत्वा पूर्णां विधानेन गणाधारानमाचरेत् ॐ हां
आत्मन् सर्वज्ञो भव स्वाहा ॐ ह्रीं आत्मन् नित्यतृ
प्तो भव स्वाहा ॐ हूं आत्मन् अनादिबोधो भव स्वा
हा ॐ हैं आत्मन् नित्यतृप्तो भव स्वाहा ॐ हैं आ
तामशक्ति
त्मन् स्वतंत्रो भव स्वाहा ॐ हौं आत्मन् अलुप्तशक्ति
भव स्वाहा ॐ हः आत्मन् अनंतशक्ति भव स्वाहा
इत्येवं गुणमात्मानं गृहीत्वा परमात्मतां विधि
ना भावनोपेतः शिष्यदेहे नियोजयेत् तीव्राण

शक्तिसंचारजनितश्रमशांतये शिष्यमूर्धम
विन्यस्यद्यादमरिविनुक्रम् श्राणमध्येशाङ्के
भाटीशिवाद्दतिणमेरुसे . . . .
. . . . — — —

साम्यवङ्केव्यवस्थाप्य शिष्यदक्षिणमात्मनः
हृद्येवानुगृह्णीतेय मूर्तिमस्थायमामकीम् दे
वेवस्मैगुरौतेत्रभक्तिनाथ्यास्यवपथ इति वि
ज्ञाप्य देवेशं प्रणम्य च गुरुः स्वयम् श्रेयस्तवा
स्त्विति श्रुयादाशिषः सम्यगादरात् ततः पर
मयाभक्त्यादत्वादेवेश पूर्णाहुतिकाम् पुत्रकं शि
वकुंभेन मंस्नाप्य विसर्जेत्सावम् आदौ शक्ति
स्ततस्तत्वं वागेशीयोमनेकधा शिष्यस्य चेत
नादाने यजने सर्वयोनिषु गर्भजन्मनयोस्त्वर्यं
तङ्गोगापादनं तथा लयोनिष्कृतिविश्लेषो मल
कर्मवियोजनम् पाशच्छेदोविपूर्णाचकारणा
यसमर्पणम् तत्त्वारोग्रहणेचैकं शिष्यदेहनि
योजनम् विसर्जनेचवागीश्याः श्रुद्रतत्वाव
लोकनम् अष्टादशचसंस्काराः पञ्चरैतेविभु
रूये तवेनतेविधानव्याख्यारूणानत्वचोरना
श्रीमत्सोमशिवाख्येन कृताशिष्यहितैषिणा

सो॰ शं॰ ५४

54

कर्मकांडक्रमावल्यां दीक्षा निर्वाणचोदिता । अ
थाधितत्त्वदीक्षायाः स्वरूपमभिधीयते ॥ याग
लयगतः कर्म कुर्वीत शोपि पूर्ववत् । आत्मकं म
शिवज्योतिः शिष्यदेहेष्वनुक्रमात् । वितत्त्वमा
समारभ्याशिवागमं तां क्रियामाचरेत् ॥ शिष्यं प्रवे
श्य होमांतं मंत्राणां दीपनादिकम् । विधायश्वे
वत्स्वं कृत्वा सूत्रावलंबनम् । शक्तिं शिरसि शि
ष्यस्य संप्रसादाय मुद्रया । विधिना योजयेत्तत्र
यथा ह्रूं शक्तये नमः । तेनैव गुंठनं तस्याः तर्पणं
च विधानतः । कुर्यात्स्वउधविन्यासे यथा पूर्वमु
दाहृतम् । शिष्यं प्रोक्षितमातासे घतिशपनि
योज्य च समाकृष्य विधानेन शक्तिसूत्रे नियो
जयेत् । ॐ ह्रां आत्मने नमः । विधाय मूर्तिविन्या
सं कृत्वा चान्तर्पणादिकम् । पूर्वोक्तेन विधानेन
शिवतत्त्वं विलोकयेत् ॥ ॐ ह्रूं शिवतत्त्वाय नमः ।
संताड्य ह्रूं फडंतेन गृहीत्वा हृत्संपुटेन च । अनेनैव
नमोंतेन शिरः सूत्रे नियोजयेत् ॥ शिवतत्त्वसम
भ्यर्च्यैकवचेनावगुंठयेत् । संतर्प्योक्तविधाने
न विद्यातत्त्वं विलोकयेत् ॥ ॐ ह्रीं विद्यातत्त्वाय न
मः संताड्यादाय संस्थाप्य पूजयित्वावगुंठयेत् ।

संतर्प्यं च यथा पूर्वं आत्मतत्त्वं विलोकयेत् ओं हां
आत्मतत्त्वाय नमः पूर्वोक्तविधिनाशाधि कृत्वा
संतानादिकम् तर्पणाय पुनर्दद्यादाहुतीना
त्रयंत्रयम् शिवतत्त्वादिकान्मागान्तं फडन्तेन रो
पयेत् हृल्लालान्तयोः सूत्रं संश्रोत्स्यं कृपाणि
ना ओं हूं हः शिवतत्त्वाय हूं हूं फट् इत्यादिदीपने
सूत्रं भङ्क्त्वा शिवं संगोच्छित्वा पाशानतु क्रमा
त् ओं बीतहस्तैः बीजैस्तेषां स्वस्वान्तं पने शि
खाग्रस्थितिं ग्रों स्कं येत सूत्रं विनिवेदयेत् कृत्वा
हेमं षडङ्गेन दग्धान् स्पर्शं शिवाग्निना संस्थाश्रमे
पुरैमैः सूत्रं संपात संस्कृतम् रत्नार्थं शिवकुं
भाय विधिना विनिवेदयेत् पंचगव्यं चरुं दत्त्वा
पूर्ववद्धालि पूर्वकम् दन्तकाष्ठपरीतार्थं कृत्वा
शस्त्रागयेशिशुम् क्रियासमर्पणं कृत्वा चरु
कं प्राच्य पूर्ववत् स्नान्ते तात्क्रमे स्वर्णाद्वि
तिमाधिवासने प्रातर्निवर्तिताशेषनित्यनैमि
तिकक्रियः प्रवेश्य पूर्ववच्छिष्यं ओं उपास्यैति
वेशयेत् विधायनादि संधानं संपातं वास्यम
स्तके शिवायामृत्रमावद्ध पुनस्तत्र प्रवेशयेत्
आत्मतत्त्वविलोकनव्यापकं षष्ठिपान्ततः हृ

देवस्याग्रे शिष्यस्य तालुदेशाद्धीतञ्च मन्त्रमानि
त्निपेदस्त्रौ तर्पयेत्पूर्ववत् ततो ब्रह्मणामा
वाहयेत्रीहृत्वा पयेदिति ताडयित्वास्त्रपूर्णया हृ
त्स्वे शिष्यचेतनम् प्रवेशनादिकं कृत्वा उद्धृत्या
त्मनि योजयेत् द्वादशान्तान्मादाय देव्या गर्भे नि
योजयेत् संपूज्य तर्पयित्वा च संस्कारविधिमाच
रेत् जन्माधिकारभोगलयस्रोतोविशुद्धये मा
यीयाणवनिष्कृत्यै शिवेनाङ्गवता यजेत् मलश
क्तितिरोधाने भाविकर्मनिरोहिना पाशविश्ले
षणार्थं च क्रमात्तेनाहोमयेत् समास्त्रजः
कर्तर्या पाशं हृत्वा पुपाक्षना छित्वा निसृष्य वि
न्यस्तेऽस्त्रवर्त्रे वर्तुलीकृतम् ओं हां पाशमस्तकाय हूं
हूं फट् इत्यनेनैव पाशांकुरनिवृत्तये प्रायश्चि
त्ताय चास्त्रेणाहुत्या शुक्लं समर्पयेत् ओं हां बलन्
गंधारसरूपस्पर्शशब्दात्मकं इत्याणस्वाहा वि
ताभ्यामतिवेधाद्विसृजेत्कामलासनमप्यात्म
न्यादाय चेतनं शिवसूत्रे नियोजयेत् ग्रत्वान्तु
विङ्मारोप्याशिष्यशीर्षे सम्पोषणम् प्रदद्यादि
धिना पूर्णां मात्मतत्वविशोधितम् ओं हां ह्रीं आत्मत
त्वविघातत्वाङ्गनमः समुद्धाशुद्धात्रुसंधानेन स्व

दीर्घप्रयोगात्ततः विधाया निजमंत्रेण विद्यातत्त्वं
विलोकयेत् ललाटपट्टपर्यंतं विद्यातत्त्वांशि
शोस्ततः षडंतव्यापकं ध्यात्वा विदयानाडना
दिकम् अथ माधवमाहूययजेद्विजपयोदि
ति एवं वन्मूलेसूत्रस्यांताउयोच्छिष्यचेतनम्
प्रवेशनाक्षिकेकत्वा गुरुरात्मनि योजयेत् द
र्पणांतेन मानीय दीवीगर्भे नियोजयेत् जन्मा
धिकारभोगाद्यंऊर्ध्वात्मलेन एवंवत् प्राग्रुपेन
मलादीनां तिरोधानं समाचरेत् पाशं संछिं
घकतंर्यां पूर्वोक्तविधिना दहेत् प्रायश्चित्तं त
थाहुत्वा विष्णोः श्रुक्लं समर्पयेत् ॐ ह्लां विष्णो
तु ह्यहंकारख्ये श्रुक्लं टहाणा स्वाहा विज्ञाप्या
प्रतिवेधाद्याविसृज्य गरुडध्वजम् आत्मन्यादा
यचैतन्यं शिरः सूत्रे निवेशयेत् अथोम्बविं उ
मारोप्यशिष्यशीर्षे स्वधोपमम् दधीत विधि
नापूर्णां विद्यातत्त्वं विशोधितम् संधायानेन
तत्वेन शिवतत्त्वं विलोकयेत् शिवांत व्यापि
शिष्यस्य व्यापकं षड्विधाधनः सेनाग्रतत्त्वमा
दायवक्रौ विलिप्यनतर्पयेत् शिवस्याबाहने
एजातर्पणं विधिना चरेत् रुद्रतवाधिका॰

स्रो॰
शा॰
५९

56

स्मिन्नुपुत्रदीक्षणमप्यहम् भवत्वमत्रुक्कलेस्य:
दृंवित्तापयेदिति प्रविश्याद्यचैनमथ कृत्वास्म
स्यविधानतः निःसार्य द्वादशान्तेन देवीगर्भे नि
वेशयेत् जन्मादिनिष्कृतिं यावन्मूलेनानुगवर्त्ताव
येत् स्रुवेण मन्त्रादीनां निरोधानादिमाधयेत्
पाशस्यच्छेदनं दाहं प्रायश्चित्तं च पूर्ववत् विधाय
हृदयमध्ये हस्तेनापि कृत्वा समर्पणम् ॐ ह्रं हृदय
नो विंदुरूपं पुत्रकं गृहाण स्वाहा संतर्प्य विसर्ज
दीक्षां निवशपात्मानमात्मनि रेचकेनातिसंपु
टं शिरःसूत्रे नियोजयेत् शिरस्यात्मां तु विंदुं च
दयात्स्थानविधानतः निष्पंदाशिवतत्वं च पूर्वो
क्तं विसर्जं स्मरेत् ततः ॐ ह्रं शिखायै ह्रूं फट् इत्ये
वं प्रजप्य याकृतेभ्यः शिवशासनं संछिद्य स्पृष्टं व
छिखाम् तच्छिखां गोपयेन्नाम सद्भूतायां स्रुचि
स्थिताम् शिवां हुत्वाविधानेन स्रुक्स्रुवौ तात
येज्जलैः स्वयं मन्त्रस्नानात्स्नात्वा स्नापयेच्छिष्य
मंभुभिः योजनाय ततात्मानं पुनरात्मनि योज
येत् पूर्वोक्तविधिनादाय स्रुक्स्रुवावूर्ध्वविग्रहः
वल्लादिकारणन्यागक्रमान्मूलमुदीरयेत् शि
वोहमिन्द्रकारी बोधरूपपरेशिवे विसृजन्न

स्यापिंडोपायं शिष्यात्मानं वियोजयेत् षड्गुण
पादनं कृत्वा शिष्यं संस्नाप्य तद्द्वदि: वर्धमानक
लशेनाप्यदीतयेत वितत्विका अथैकेनत्रि·
कोटीदाततबुत्वाद्रुपदिश्यते सत्रवन्यादिक्र
वीत यथायोगं निजाणुना कालाग्न्यादिशि
वान्तादितत्वानि प्रविभावयेत् शिवतत्वेसम
शालिसूत्रे मणिगणा इव आवाह्य शिवतत्वा
दिगभेधानादि पूर्ववत् मूलेनाकिंतक्रवीत
सर्वं ऋक्समर्पणाम् प्रदद्यात ततः पूर्णांतत
त्वातोपगाभिताम् एकैवयथा शिष्योनिर्वा
णमधिगच्छति योजनायां शिवेधाम्यां स्थिर·
त्वापादनायच दत्वापूर्णां प्रकुर्वीतशिवकुंभा
भिषेचनम् दीक्षात्रयेविनयनादिनमानसेन
लोकत्रये प्रथितकीर्तिवितानकेन संसार·
सागरनिमज्जदनस्यजन्तुद्धरणसाश्रुवित
शशिशंकरेण ॐ अथाभ्युपगमदेशानं पूर्वो
क्तविधिनागुरु: कृतपीलोपपन्नस्यविधिव
दभिषेचनम् ऊर्ध्वानीशादिकाष्टास्वक्रमशो
न्नवविन्यसेत् समग्रासनकान्संचरत्नोषध्य
तिनाचिंतान् चंदनाकुरितान्मूलपल्लवास्था

स्व॰
प्र॰
५१
57

न्त्वलतगान् पवित्रतोयसंपूर्णान्वस्त्रालंका
रभूषितान् तेषु क्षारोदधिक्षीरोदध्यंबुघृतसा
गरम् इक्षुकादम्बरीस्वादुगर्भोदानष्टसागरा
न् निवेशयेद्यथासंख्यमष्टौ विद्येश्वरानथ
एकं शिखण्डिनं रुद्रं श्रीकण्ठं तद्द्वितीयकम् त्रिमू
र्तिमेकरुद्राख्यमेकनेत्रं शिवोत्तमम् सूक्ष्मं सू
क्ष्मनामानमनन्तं रुद्रमष्टमम् मध्ये शिवमपु
ष्ट्वा शिवमन्त्रं च विन्यसेत् अथवा पञ्चभिः ओं
भैरवहृदयादिकलान्वितैः शिवतत्त्वजितैर्मू
लमन्त्रेणाष्टाभिमन्त्रितैः अथवैकेन कुम्भेन ता
दृशेनाभिषेचनम् पश्चिमे तोरणाभ्यासे पूर्व
स्यां च निवेशयेत् क्रमात्कुम्भांस्तत्र तेषु समुद्रा
णां द्वयं द्वयम् तथा विद्येश्वराणां च द्वितयं
द्वितयं क्रमात् ऐशान्यां पञ्चमन्त्रस्य शिवमन्त्र
शिवास्त्राभिः एकैककलशे पत्रपुटे वाष्टौषधी
निधीन् तथा विद्येश्वरा अष्टौ सर्वेऽङ्गगणवृतं शि
वम् पातालयद्दिगीशस्य रचितस्थानमन्त्रपं ओं
यां कारवद्धारायां वेदीमष्टाङ्गुलोच्छ्रयाम् श्रीप
र्णीयासने तत्र विन्यस्यानेन मासनम् शिवं निवे
श्य पूर्वस्यां सकलीकृत्य पूजयेत् काञ्चिकोदनम्

ङस्य दूर्वागोमयगोलकैः सिद्धार्थदधिलाजेषु
कुर्यात्त्रिमंत्रितेनातः तारोदधिक्रमेणाथवहद
विघ्नेशशंभवैः कलशैः स्नापयेच्छिष्यं सुधाधा
रणायायुतः परिधाप्य सिते वस्त्रे निवेद्य शिव
दक्षिणे पूर्ववद्दित्वासने शिष्यं युतः पूर्ववत्तत्त्वचो
त् उष्णीषं कुटं छत्रं पादुके चामरादि च ग
जाश्वशिबिकादीनि करणीकर्तरी स्वर्णं श्वेता
मालां च दर्भाक्षस्रक्पुस्तकादि श आज्ञाप्य
शिबिकाधिकाररूपस्थमाशीषा यावि निवेदये
त् दीक्षाव्याख्याप्रतिष्ठाद्यं त्वायावत्प्रभृति त्वया
स्वपरीक्ष्य विधातव्यमाज्ञां संश्रावयेदिति अभि
वाद्य ततः शिष्यं गणिपतिं समन्वयम् विज्ञा
नापनोदार्थं कुर्याद्दिनापनेयथा अभिषेकार्थ
मादिष्टात्वया देवरूमूर्तिना संदिनः पारगः सो
ऽयमभिषिक्तो मया शिव त्वमप्यमं च क्रमपंच
पंचाङ्गनीयजेन्न दयानस्रानन्तः शिष्यं स्थापये
त्रिजदक्षिणे शिष्यदक्षिणपाणिस्थाङ्गुष्ठाङ्गु
लीः क्रमात् लांछयेदृष्टरत्वेन यदपदश्रीगश
स्यैः कस्मानिकृदेर्त्वाश्रणामेकारयेदश्म
कं भशिवेन ते शुष्मिन्तत स्तत्कृस्म मादिशेत् श्र
उत्थाय त्वया शिष्यः शासदृष्टेन कर्मणा श्री

तत्वंचशिवज्ञानेश्रावणीयंतत्वदर्शिनाम् संव
त्सरोषितेशिष्येदीक्षांनिवर्तयेद्बुधः अल्प
मद्विजपंक्तयौत्वल्पमप्यौचरोमयेत् अल्पे
वैधानमातिष्ठेत्सर्वएवमहागुरुः इमाचा
र्याभिषेकोयंरचितःसोमशंभुना साधक
स्याभिषेकेत्वनिवृत्यादिकलात्रयम् शुद्ध्वा
रिवसंशोध्यशांतिनीतांविशोधयेत् ततःम
हाशिवंध्यात्वामूलमंत्रेणपूर्णया शांतौसंयो
ज्यजुहुवीतगुणापादानमष्टधा ॐ ह्रूं आत्मन्
अणिमानेभवतुस्वाहा ॐ ह्रूं आत्मन्लघिमाने
नभवतुस्वाहा ॐ ह्रूं आत्मन्महिमानेभवतु
स्वाहा ॐ ह्रूं आत्मन्प्राप्तिस्तेभवतुस्वाहा ॐ
ह्रूं आत्मन्प्राकाम्यंतेभवतुस्वाहा ॐ ह्रूं आत्म
नईशित्वंतेभवतुस्वाहा ॐ ह्रूं आत्मनवशित्वं
तेभवतुस्वाहा ॐ ह्रूं आत्मन् यत्रकामावसायि
तातेभवतुस्वाहा एवंवियोजनांकृत्वापंचभिः
कलशैस्ततः कृतपंचकलान्यासैः साध्यशा
स्त्रप्रपूजितैः मूलसाष्टशतालब्धैरभिषिच्यच
ध्याक्रमम् पंचेतशांतिकुंभेनपंचमेनाभिषि
चयेत् विन्यस्याष्टसमुद्रैश्वोसाध्याणुशतमंत्रितैः
पूर्वोक्तैरष्टभिःकुंभैरचकोद्भवमुद्रया उदस्तु

लोमसनस्योपचिते कृत्वाणिमादिकम् दधी
न साध्यमंत्रेण साधकस्याभिषेचनम् निवे
शयेदिति गोशंभोः सकलीकृत्य पूर्ववत् उ
च्छ्रीशाकतेरीहीनेमधिकारं समर्पयेत् सा
ध्यमंत्रं समुच्चार्य प्रणवादिनदीपितम् रेच
कोवह्नयादयास्यादिप्लुतमंजलौ महाप
सादरूपप्रकाशरहितं समुज्ज्वलम् शूद्रकेनहृदे
शाजे साधकस्य निवेशयेत् मंत्रप्यंपावकेभ
क्त्या साध्यशंवरसंहिताम् इतिणमेउत्तरी
तियमे साध्यानुमर्चयेत् गुरुरामादिताउत्ते
विहिताद्यांगसन्त्वतिः पूर्णपकाले सुहृतैवसं
शाराधनमाचरेत् आगमार्थाविसंवादिपारंप
र्यक्रमागतम् श्रीसोमशंभुना कार्यं साधक
स्याभिषेचनम् नृपतीनां नराणां च वंध्यादी
नां च योषितानाम् महाविघ्नाभिभूतानां सर्वः शां
तिकरं परम् लक्ष्मीविजयसौभाग्यधर्मादिपुप
लप्रदम् आगमाविसंवादिलिख्यते स्याभिषेच
नम् ॐ श्रीं पंचहृं फट् नमः हृदयाय हृं फट् नमः
ॐ श्रीं शिरसे हृं फट् नमः ॐ पं श्रीं शिखायै हृं फ
ट् नमः ॐ श्रीं कवचाय हृं फट् नमः ॐ हृं फट्
अस्त्राय हृं फट् नमः सकृन्मंत्रं समुच्चार्य शरो

सो॰
शा॰
५९

59

रंविमसेद्रुधः अंगानिविन्यसेमन्त्राद्येंकारा
दिनमेंतकम् वहिरष्टदलंपद्मंध्यात्वाऽस्मिन्न
र्चयेत् मंडलेवत्राग्रेवारुणोराजीवराजि
ते प्राणावासनमारूढंदशबाहुंमहाबलम् पं
चास्यंदशकर्णंचत्रिनेत्रंविलोचनम् दंष्ट्रा
करालमत्युग्रंमहानादंमहोर्जयम् लेलिहानं
दुराधर्षंसूर्यकोटिसमप्रभम् इत्येवाशुपतेः
शान्तंविघ्नसंघातमर्दनम् कर्णिकायांसमा
सीनंपूजयेत्परमेश्वरम् विंदुनादविभूषकेनवि
दध्यात्स्मरणादिकम् शक्तेनविंदुनाढ्यांधक्कि
शक्तीचस्थापयेत् प्रणवेनेजसंपत्रेश्रीकारंशं
करेदले नैन्रृतेतत्ततोपंचचनपंवायुगोचरे
हूंकारंचैवनैऋत्ये फड्दलेस्थितम् इत्यंवि
न्यस्यसंपूज्यविधिनाहोममाचरेत् नवान्नाहु
तिभिस्तत्रनवाभिःसंस्कृतेनले त्रिमधुनास्या
जस्यायजेदष्टाधिकंशतम् वलिंदत्वाविधानेन
कलशंवाभिपूरितम् पूजयेद्दलसंपेनेपूर्वव
त्प्राणावासने पूजयेदस्त्रमंत्रेणशानेनाष्टाधिके
नतत् शतेनतंस्थापयेच्छिवंध्यात्वारूपंयथोदि
तम् मंगलैर्वैदनिर्घोषैःभेरीतूर्यांगनिःस्वनैः
दध्यादस्तानतानादीनिगुरूराशीःपुरःसरम् इत्यप

स्नाभिषेकोपि मङ्क्षु विघ्नान्तकारकः इति नाथ
कथितः पुंसां श्रीमत्सोमाख्यशंभुना अथ पं
च स्वपदे पुत्रयोजनादि पंचकम् एतद्येत्तु
रूपेण शैवानां व्रतस्थकृते व्रतांगसाख्येण
न क्लैप्यजेदपि शतशतम् वलभिर्वा हृदा पंथै
रेते वासि सुपोषिते न स्पर्शयमकोपीनदंडभ
स्मजटादयः। समर्पयद्व्रतांगानि स्वयोजनादि
प्रक्रमात् चैवं नाघमथाभ्यर्च्य व्रतांगानि वि
सृजेच्च विधिनानेन पानीयप्रवाहे च प्रवाहये
त् नवं वस्त्रयुगं दत्वा तेभ्यो दद्यात् इति देशिकः अ
नुरूपां कुलीनां च परिणेष्यसि कन्यकाम् शै
वानां व्रतसंस्थानां सर्वेषामपि दर्शितः अथे
षां व्रतयुक्तानां प्रसंगादभिधीयते बुद्धि
त्वोक्षिता बौद्धा जैमिना श्रमणसमके वेदांत
ना ध्रुतयोनेष्ठरुद्रे भगवत्सुरेः पाशुपता
स्तु मायायां विद्यायां तु महार्हताः बौद्धादि
लिंगिनो येषां मुक्तिस्थानाम तत्क्रमात् त्रि
रात्रं पंचरात्रं वा लिंगिनां प्रपवासिनाम् प्राय
श्चित्तं विशुद्धानां क्षिप्तानां मंडपादहिः संप्र
स्य पंचभक्तां च विस्तारेण यथाक्रमा अमीषां दे

सो॰
शा॰
९०
60

शिकः ऊर्ध्वलिंगोद्धारं यथाविधिः तुष्यादि
भूमिपर्यंतं तत्त्वग्रामं विभावयेत् उपस्था
प्यस्वमंत्राभिरेकैकं वा प्रयोजयेत् बाह्यः
स्थानमथैतेषां नाडीसंधानपूर्वकम् कृत्वा
नाडेन विश्लेषमाकर्षत्स्वात्मनि स्थितम् स्वा
हान्तेन च मूलेन तद्योगं जातवेदसि इष्टदेवा
वं नाम्नाप्यफलं धमायहोमयेत् श्रुवस्याष्ट
सहस्राणि लिंगिने लिंगिने प्रति पंचपंचव
मूलेन शतितत्त्वविशुद्धये तुष्यादिभ्योऽथ गोते
भ्यः सकृत्कृत्सनियोजयेत् पूर्ववज्जातीनटाचा
रतद्योगस्थितदेहना पूर्णान्ते मूलमंत्रेण यजे
द्दोषान्तं शानम् तद्वत्तोयेऽस्त्रांगानि लिंगाक
र्णाद्यूर्ध्वस्थितिम् अथवाष्टदलांभोजे शिवा
ष्णादि प्रदक्षिणैः शवर्गादीन वर्गान्तान्मसे
हर्गान्तु क्रमात् हूंकारमत्ररेणांभ्युक्षणाः
सहितं स्वरैः संपूज्य कर्णिकामध्ये पूजयेत्
हुताशने वर्गाणां तर्पणं कृत्वा शिवान्ततः
शवर्गके उपस्थाप्य चिंतितेनैषां चैतन्यमस्य
पूर्ववत् पूर्णावसानके कृत्वा षडंगेन ततः
शिनम् वह्नेर्वियोज्य चैतन्यं तत्परशरीरे निवे

शायेत् एवं यथादिवर्गेषु कृत्वा संयोजनादिक
म् अतांगानि समादाय गंभीरे पयसि क्षिपेत्
ततो वस्त्रयुगं दत्त्वा गार्हस्थ्ये विनियोजयेत् ते
षां ॐ वीतनवादी तां भक्तानाम एकेपया विस
र्ज्य स्थंडिले शाग्नीं लिविधिना शोधयेद्ध्रुवम् इति
व्रतसमुद्धारो रचितः सोमशंभुना अथान्त्ये
ष्टिं प्रवक्ष्यामि यथाम्नायसमासतः साधका
चार्यपुत्राणां मृतस्यैकस्यकस्यचित् अन्त्येष्टि
रुच्यते मस्तत्वशुद्धिविवर्जिता कृते हरित
वंशाद्यैर्वेष्टिते रक्तवाससा पुष्पमालापता
काढ्ये शवं वितन्य रताऊले विमानस्वर्गसोपा
ने समारोप्य शवं नयेत् दीप्तिनैस्त्रल्पजातीयै
रपसव्योपवीतकैः जपद्भिः शस्त्रमन्त्रैर्वा धा
रयेच्च जलान्तिके स्वविशुद्धे महीपृष्ठे मृतदक्षि
णमस्तकम् कृत्वा ॐ ढं विधानेन चतुरस्रैक
मेखलम् षडंगुलै क्षितेर्वा यो संमृदा मंडले हि
शि ॐ रं दत्त्वाणतः ऋयांश्चिता वा स्रे चतुष्करम
हस्तद्वितीयविस्तीर्णां मध्ये गत्वा गंभीरकम् ॐ
आदित्यमध्यतलिप्यं होमयत्नाग्निणा अथा
स्नातः कृतन्यासो गृहीतास्वालको गुरुः अद

सो॰
पु॰
८१
61

तृणकुमारं दत्वा स्थंडिलान्तर्गुरुः स्त्रुवेः विप
रीतकृतन्यासो देवि मंत्रेण रक्षितः कृतां नव
जनो मौनी मंत्रयित्वा स्रवर्धनीम् इष्टं तदंभ
सा सिंचेदात्मानं योजयेत्ततः प्रस्थाविकिर
णानेवर्धन्यासहस्तेनवै सुमाहृम्यविधानेनचि
ताया स्त्रविवर्णयेत् पंचभागेकृते देवेपंचांव
शतिकोष्ठके पृथिव्यादियथारूपं पंचवर्णै
र्विभूषितम् वेशान्यादिसंपत्त्रे दिव्यसेक्षाल
देवताः तत्रमध्येभुवासाधं ब्रह्माणं कोष्ठपंचके
नैनृते वारिणासाधं विष्णुं कोष्ठचतुष्टये आग्ने
कोणेचतत्कोष्ठे रुद्रं ज्वलनसंयुतम् वायुको
णे चतत्कोष्ठे वायुनासममीश्वरम् तद्वतत्को
तथैशान्यां गगनेन समं सदाशिवम् पूर्वादिदिक्
कोष्ठेषु शक्रादीन् स्वतत्त्ववर्णयेत् निजनाम्नान
मं तेन स्वाहान्तेन वलिं दिशेत् ओं ह्रां ब्रह्मणोवा
स्त्वाधिपतये नमः इति भूमौ ओं ह्रां विष्णवे न
मः इति जले ओं ह्रां रुद्राय नमः इति वह्नौ
ओं ह्रां ईश्वराय नमः इति वायौ ओं ह्रां सदाशि
वाय नमः इत्याकाशे इत्यादयो मंत्राः ऐशा
न्यां दिशि वा धीन्यामिष्टापाशुपतेशिनेः ग्रष्टा

स्वविम्बे सेरितलोकपालायुधानिति पेम्थ
यीयास्नेदत्वा स्थंडिलं भोजमध्यगम् मवे
न्मन्यादिवामांते शक्तिचक्रं प्रपूजयेत् विकी
र्यतिलभस्मादि संगे संपूज्य शंकरम् शति
प्पदतिणोऽंडे जनयेन्माकिशावानलम् हृद
ग्रोप्पूजयेदीशं दत्वा पूर्णावसानकम् अप्रद
त्तिणमयादिकोणेषु निवेनन्त्कमात् प्रज
मानस्थमंत्रेणारक्तसूत्रेणवेष्टितान् ऊर्ध्वमू
लान् धोग्रोअश्वत्थपक्काप्रपिपकीलकान् इंध
नैश्विनिमाष्टुंयमरूपोः ऊर्ध्वमेखलैः पूजये
दस्वराजेन विपरीतपदाहृतान् स्वतेसहस्रमंत्रो
भोभिः संस्नाप्योद्धृत्यमानयेत् दयायत्तोपवी
तेचपूर्णे वर्णोत्रुपेतया अग्यास्वधारणाश्रद्दे
गे पत्रच्छादि पूजिते मोदनालप्रयोगेन जीव
मारायविन्यसेत् ऊँ ह्रं ह्रीं ह्रं अमुकात्मने नमः
वियादेहेचनरेहेमस्तके वदने हृदि नाभावधः
शरीरे च शान्त्यतीतादिकाः कलाः वियानेव च
विम्बस्य शक्तितत्वं तथा शिवम् चैतन्य सन्निधा
नायमूलेन मन्त्रयात्ततम् निहृत्यादीन्समाहृ
यपुगपदाक्रमेणवा अग्नोमंयोज्य संपूज्यशि

वस्त्रावाहनमर्घादिकम् कृत्वा ताडनविश्लेषौ जी
वस्याकर्षणादिकम् कर्मात्मस्थोचतन्त्रस्थं दी
त्वावस्सर्वमाचरेत् जन्माधिकारभोगं च लयं
स्रोतविशोधनम् निष्कृतिं चतिरोधानं पशोः
पाशानिभेदनम् मर्दनं वर्त्तलीभावं पाशदाह
दिकां क्रियाम् कारणाह्वाहनं तद्दधिकार
समर्पणम् आत्मोद्धरणकर्मादिकृत्वागुण
विसर्जनम् योजयेद्भावनातीते शिवे चैतन्य
मव्यये स्थण्डिलेशं नियोज्याथ शिवं दत्तिणम
लकम् शिवावतानमारोप्यापिटधीनस्सादित्यवैः
चितां सन्दीपयेत्स्म श्वाल्केंडमन्त्रचितां शिना ज्वलि
तेमौशिरोदेशे पूर्णां सौम्याननो यजेत् त्वमेवर
तिणः कालः कालेनैवोपपादितम् रक्षणमं
त्रमंपूर्णांशैवीसेतांमहाहूतिम् पठन्नेवं महामं
त्रेदत्वा पूर्णां तथान्तिमाम् स्थापयेत्तत्र दीमाया
स्कन्ककवानावधोमुखौ वामांसे स्थाल्लमारायथे
यत्ततोऽश्चदत्तिणम् विमुंचत्रिविपेत्तत्रयत्नपवे
समुद्धृत्य ततो जलान्तिकं गत्वा पश्चाद्देन वस्त्राक
यत् स्नात्वाथ स्लीर्षसहभीनयसस्कोविधाय च
ॐ ह्रां स्नु ह्नात्मनेईशानाभव स्वाहा ॐ ह्रां स्नु ह्नात्म

न्सदाशिवोभवस्वाहा ॐ ह्रांश्रद्धात्मन् शांतंभ
व स्वाहा ३ति निर्वाणंजलिंत्रयंदद्यात् देशिको
ब्रह्मरूपस्य पुनः स्नात्वा शतंजपेत् द्विगुणंस्कं
धदानात् स्नातो गत्वा निजाश्रमम् तत्र देवा वेनंक
पांस मृद्दिश्यतपस्विनम् प्रथमे ह्निन्ततीये वाऽक्र
यांसंचयनेविने: कृत्वाप्यकर्कं रीपूर्णं हीरेण
पयसाथवा तत्रविकाष्ठिकोटत्वात स्यतां स्थाप
येदिति प्रवेशाधायविवुद्धीनोशीमनसासमशंभु
ना कर्मकांडक्रमावर्णं कृतेनेत्याष्ठिविधिक्रमः
अंतेनेविधीयतेश्राद्धंविसृतकदिनादिनः प्रति
मासंसमं यावदेकोदिष्टमिदंभवेत् तिथिश्रा
द्धपतेष्ठश्राद्धसर्वासमापयेत् षष्ठेवने ष्टदेस्था
नोलिंगिनांतत्रिदैवतम् लिंगिनिब्रह्मणाया
श्रुश्राद्धेयःशिवदीक्षितः ईशः सदाशिवः
शांतः शिवश्राद्धेतपस्विनः रुद्रश्राद्धेनंतना
माचविश्वेदेवौस्थितौ ह्यौः दीक्षितानाममी
देवारुद्रश्शानामतोन्यथा तत्रनांदिमहाका
लौविश्वेदेवौगणौह्योः स्कन्दचेड्गणांशी
शागणाद्विप्रयथाक्रमम् लौकिकब्रह्मवि
ष्णवीशाविश्वेदेवौयमाह्वणौ पंचाभावेत्सर्वे

सो
शं
६३
63

ञ्युरुषे नेत्रस्य हृदयम् शिरः स्कंदविभागेन त्रय
मेकत्र कल्पयेत् बाहुमूलविभेदेन विष्वेदेवो द्वि
तीयके एकत्र बाहुयुग्मेन सदावापंच कल्पयेत् च
तुर्थं सप्तमं चैव नवमं चत्वयो दशो ग्रमाव स्थांगया
यांच पित्रपते प्रतर्पयेत् अष्टम्यां पर्वशेषेपि मात्
पत्त्रात्रितिष्कृतिः निमंत्रयेत सद्वैद्ययेथ्या गौरवमात्
तः आकारयेद्दिने मास्मिन्नपराह्णे कृतक्रियः वे
दाभ्यां गाने माधां ऊर्यान्नं मंडलक हृदयम् दक्षिणोत्त
रं संस्थानं हस्तपात्रं करोतरम् प्रक्षोभ्यां वर्तलेन द्ध
मिरेदेवं तत्र एवं वत् देवेंद्रपो पचान्स्यान्स ऊशा मे
तयो साधितान् विप्रांगन्हिजपान्प्रे अत्र त्र रेवाप्यपि
दिते पूजयेत्कुसुमैः सगंधैः प्रनेत्र भ्रमरश्च क माषतः प
वैः हव्येस्त्रयाणां तद्यादक्ष्यैतिलैः सह स्वाह्ना
स्वधांतगोमैश्च स्वनामग्रहणवादिनः दक्षिणं का
मदेवेन पादं प्रक्षालयेत्सदा दद्यादाचमनं सौ
म्यो स्वाचांतर्वं निवेशयेत् आसने पुस्तवांते
पुवामेने बोपवेशयेत् हृदंपूर्वोननेएवंत
तस्य यपुदस्कृत्तम् हत्वं मंत्रौ बुनामो स्पश
येयेन समाहितः यथाभ्यादेकरोष्णैदेकरु
क्षैवं सततेमतः हाभ्यां दद्यादजानेन सध्येनाप

नयोः कृशानुं त्रयाणामपसव्येन सर्वैर्वैवि
धोविधिः आवाहयेद्यथानाममंत्राणिनदने
तरम् स्नापयेत्सलिलैः कार्याकामेशाभ्याम
उत्क्रमात् सान्निध्यात्वमचारेणस्वगृह्योक्त
शास्त्रतान् हाभ्यांगिभ्यस्तमीशेनदद्यात्कुमिष्ठ
जानुकः पवैः पादादिमूर्धान्तं हृदयेसेवन्महृणि
णा दत्वैशेनपविशायेद्रूपान्तेस्थण्डिलमिन्यपि न
नस्वन्तस्तवास्तेषांपारकृत्वाविधानवित् पिंड
स्थानमसीन्स्कान्तस्त्रेणपारमपोन्यसेत् सर्वपा
कार्यमानीयदत्वाग्नेपितृपात्रवत् दत्तशेषंद
पीत्वात्रपात्रेधुदकंक्षेपयेत् स्पर्शोकरणं कृ
त्वामधुनाक्तेहृतस्तनम् दद्यात्संपापविशाद्धंस्व
ह्मैकोरणमंत्रयेत् मन्त्रमसम्यंनटगुष्टममृतान्तं
सपंगतम् वामेसव्यं न येवापिपरितोभ्रामयेत्स
वन् अपोशानं समासेन प्रदद्याभ्यारिपह्नवे वा
चेयमः प्रभुंजानस्तेत्सर्वधपितीरिताः कर्तातिष्ठ
न्नेपत्नीशमात्रमेरुद्गाननः प्रतिपश्चोज्जयेश
स्नानकालेनविचारयेत् ग्रन्थमारायत्तमास्थभक्ति
त्वानुमनस्थ्यैः नरद्वन्द्वप्रकिरेद्रूमौदद्यान्नपःस्कृ

स्तकृत् उच्छिष्टनिकटेऽर्घाङ्गोपयेनाघमंऽस्तम्
तत्तद्भागेन जातेन वामेन शक्तिरश्मिलान् ततः सर्वा
न्पिण्डान्सतिलैर्दत्तिलाग्रचेः दक्षु उपरि दर्भा
णां क्रमादीशादि ग्रामवरैः विधापनादिर्णाधायां॰
वामदेवमुदीरयेत् स्वर्गापिपृथ्व्यप्याद्यैः सृज्ञपि
त्वाग्रणस्य च तमपि त्वोपसंहृत्य सोमाचमनावि॰
धानवित् ह्रवेमाचमनं त्रिप्योहार्याद्यादनेनापि
दद्यात्स्वदत्तिलांतेभ्यः ऊर्णोत्पाद्यप्रदानम् विस
र्जेस्वतः सर्वान्स्वदत्तिलमन्त्रजन् दद्यात्स्वयं
स्विधेपिंडेस्वहूंशमन्तर्हेनेना गोप्तुविप्राग्रवाना
येवह्योवाग्नौ निक्षिपेत् शिवमाहेतु नेदेवाम
नुष्याःपितरोस्त्रवाः तमाः शिवानुभावेन वरयं
ति ऊत्तदयम् यत्कीर्तिघोनयामासस्वक्रवाला
दिकल्पनम् हतः आद्विविधिस्तेषां तेन श्रीसोम
शम्भुना ॐ कथ्यते यत्प्रतिष्ठापि संक्षेपेण क्रमेण
च पीठशक्तिः शिवो लिंगं तयोर्योगः साशिवाणुभिः
प्रतिष्ठायाः प्रतिष्ठायाः पंचभेदाः शिवागमे प्रति
ष्ठलक्षणं तेषां स्वरूपं च वदामहे यत्र ब्रह्मशिलायो
गः सा प्रतिष्ठाविशेषतः स्थापने तु यथायोगं पीठ
पवनिवेशनम् प्रतिष्ठाभिन्नपीठस्य स्थिरस्थापनम्

यते उत्थापनं तस्माच्छोक्ता लिंगाधारश्वभ्रः स
रा यस्मात्तलिंगमारोप्य संस्कारः क्रियते बुधैः
श्वस्थापनं तदुद्दिष्टं पंचमी योशिवाख्यिता हि
धानारायणादीनामास्थापं तत्कौनभेदतः आ
त्मसर्वात्तचेतनं सनिर्गुणं ज्ञीतं परं शिवम् पदाथ
नाशिभेदेन प्रासादेष्वपि पंचधा परीक्षामथ्यैम
हिन्याः ऊर्ध्वं प्रासादकामयया शुक्लाज्यगंधार
कावर्केगंधातुयोनिनी पीताकृष्णासरागं
धाविप्रादीनामनुक्रमात् पूर्वैशान्तरमवीनु
सर्वदोषापशमयते शुभावधीष्टवर्णस्य वर्णो
पादनमाचरेत् श्राबोतेहास्तिके यस्याः शूणो
मदाधिकाभवेत् उत्तमांतां महीं विद्यात्तोयाध्ये
वीपरीत्ययेत् शस्तंगारादिभिर्दुष्टामत्यन्तशो
धयेद्ध्रुवम् एवनैर्गोकुलावासैः कर्षणैर्वापु
नःपुनः मंडपे द्वारपूजादिमंज्ञोत्स्यवसानकम्
कर्मनिर्वर्त्यंचोरास्त्रसहस्रेविधिनायजेत् स
मीकृत्यो पतितमायांभूमौ सर्मापयद्दिशः स्वर्ण
दध्यक्षतैरपरवाः प्रकृतीनप्रदत्तिणम् दद्यादी
शानकोष्ठस्थे पूर्णे कुंभे शिवं यजेत् वास्तुमध्य
स्थितनोयैः सिंचेत्कुद्दालकादिकम् वास्तरतो

सो॰
शा॰
६५
65

ग्रहान्विष्णुविधिनादिग्बलिं क्षिपेत् पूर्णां कुम्भे
समाहृत्य प्राप्ते तस्मिन् कोष्ठके उत्पलेनाभि
षिक्तेन मधुनाक्तेन वा नयेत् नैरृत्याद्देपये
न्मृत्स्नां खाते कुम्भजलं क्षिपेत् भूमिं संशोध्य
संस्थाप्य कुद्दालाग्रं प्रपूजयेत् अर्घं वल्लभगे
ह्मन्त्रं कुम्भोस्कन्धो हि जन्मनः निधाय गीतवाद्या
दिवेदघोषसमाकुलम् प्रस्थपूर्वमीशानेन
येयावदभीप्सितम् अथ तत्र तत्र स्थित्वाधो
मयेत्परितः पुरम् सिंचन्सीमांतविक्रान्तिया
वदीशानगोचरम् प्रवेशनमिदं प्रोक्तं रुद्रकुं
म्भपरिभ्रमात् शल्यपरिग्रहे भूमेः ऊर्वीमनदने
नरम् कर्षयेत्तं जलान्ते वा शल्यदोषजिघांसया
खनयेदथवा ज्ञात्वा विधिना शल्यमुद्धरेत् वक
चतपदास्समयावदेत्स्यमात्रतराणि जायते लघे
हिमादिपतिताः स्वस्थाने शल्यमाप्नोति कर्तः
स्वांगविकारेण जानीयात्तत्प्रमाणतः पश्चादी
नां प्रवेशेन कीर्तनैर्विरुतैर्दिशः दिङ्मात्रमिद
माख्यातं विस्तरो मन्त्रतत्त्वतः अञ्जसा लोकवा
ते शल्योद्धारप्रयोजनम् पूर्णांशमाभिः कराग्र
दैर्घ्यांगुलमर्दं तरैः पादोनवानमापूर्णस्थशाले

पुष्कराद्यैः लिंगं सममस्तवांतत्र कारयित्वाथ
वेश्मकः सामान्यार्घकरो यायायान्मंडले च तस्मा
त्कम् नैरृत्येशाः पतीनिष्ट्वा प्रणम्य गन्धोरागसं
विशेत् अर्घाम्भसा तत्र सुद्ध्यादिकुंडमंडपमल्क
तिम् कलशं च वर्धनीयुक्तं लोकपालशिवार्चन
म् अग्रे जननपूजादि सर्वं पूर्ववदाचरेत् यत्र
मानान्विनो यायाः शिलानां स्थानमंडपम् शि
लाभासादलिंगसंपादायन्त्र्यादि मंत्रकाः अष्टौ
उत्तै क्लिनाशास्त्राः चतुरस्त्राकरायताः पाषा
णानां शिलाकार्यौ रत्नकानां तदर्चनः प्रास
दाश्मशिलाशैले पेष्टिकारत्निकामये अंकि
तानवज्राद्यैः पंचदापंकजांकितैः नंदाभ
द्राजयारिक्ता पूर्णाख्या पंचमी शिला शासांप
ग्रो महापद्मः शंखो मरकतस्तथा समुद्राश्चे
ति पंचानां निधिकुंभाः क्रमादमी नंदाभद्राज
या पूर्णाख्यजिता चापराजिता विजया मंगला
ख्या च धरणी नवमी शिला सुभद्रश्च विभद्रश्च
सुनंदः पुष्पदंतकः जयोथ विजयश्चैव कुंभः
पूर्णस्तथोत्तरः नवानां तु यथासंख्यं निधिकुं
भा श्रमी नव आसने प्रणवं दत्वा तासां लिख्य

प्रो॰
शि॰
११

66

शरालेना सर्वौषधिविशेषेणानलेनैव
गुण्ठनम् मृद्गोमयगोमूत्रकषायैर्गन्ध
वारिणा प्रक्षाल्य दूर्वाङ्कुरेण मलस्नानं समा
चरेत् विधिना पञ्चगव्येन स्नानं पञ्चामृतेन
च गन्धतोयान्तरे कुर्यात् त्रिजगन्नाथं कियान्तका
फलरत्नसुवर्णानां गोशृङ्गसलिलैः स्नानं वे
दनेन समालभ्य वस्त्रेणाच्छाद्य चेक्षितान् पदुक
मासनं दत्वा नीत्वा यागगृहं शिलाम् शय्यायां कुश
तल्पे वा हृदयेन निवेशयेत् सकलन्यस्य मूर्त्या
दिग्गतं तत्त्वसंचयम् निवृत्त्यादिपञ्चतत्त्वयं
चास्त्रक्रमान्न्यसेत् मूर्त्याद्यैर्विन्यसेत् लिङ्गान्तमो
तकावधौ तन्मात्रादेर्धरान्ते च शिवविद्यात्मनः
स्थितिः तत्त्वानि निजमन्त्रेण तत्त्वेशांश्च हृदा चये
त् स्थाने पुष्पमालादि विन्यसेत् यथाक्रमम्
मन्त्रास्तु यथा ॐ हूं शिवतत्त्वाय नमः ॐ हां शिव
तत्त्वाधिपाय रुद्राय नमः ॐ ह्रीं विद्यातत्त्वाय नमः
ॐ ह्रें विद्यातत्त्वाधिपाय विष्णवे नमः ॐ हां आत्म
तत्त्वाधिपाय नमः ॐ हां आत्मतत्त्वाधिपतये ब्रह्म
णे नमः तमाशु यजमानार्कजलवन्तेऽपुष्पाणि
च प्रतितत्त्वं न्यसेद्धोमं ततः प्रतिशिलं शिलाम्

शार्वं पशुपतिं चोग्रं रुद्रं भवमथेश्वरम् महादेवं
च भीमं च मूर्तीशांस्तथा क्रमात् ॐ धरामूर्तये
नमः ॐ धराधिपतये शर्वाय नमः इत्यादिमंत्राः
लोकपालानेतान्यस्यासंख्यैर्निजाख्याभिः ईशा
दिबीजानि लूं हूं यूं रूं वूं यूं सूं हूं इत्येकनवकाशि
लाः पंचपदान्तरा प्रतितत्त्वमष्टमूर्तीः स्पष्टापं
चपराधिकाः ब्रह्माविष्णुस्तथा रुद्र ईश्वरश्च स
दाशिवः एते च पंचमूर्तीनामन्यस्त्वधस्तास्सद्भूवे
वत् ॐ पृथिवीमूर्तये नमः ॐ पृथिवीमूर्त्यधि
पतये ब्रह्मणे नमः इत्यादिमंत्राः संपूज्य कलशा
न्पंच क्रमेण निजनामभिः विरुन्धीत विधानेन
न्यासो मध्यशिलाक्रमात् ऊर्ध्वत्वाकारमध्येण
धृतिरूर्ध्वतिलैस्ततः ॐ रेखाधारिकां शक्तिं विम
लाभ्यर्च्यतर्पयेत् ततस्तन्नाधिपान्मूर्तिमूर्ती
शांश्च हृतादिभिः ततो ब्रह्मात्मशुद्ध्यर्थं मूलाग
ब्रह्मभिः क्रमात् हुत्वा शतादिपूर्णां तेषां स्व
धानिजलैः शिलाः पूजयेच्च कुशैः स्पृष्टा प्रति
तत्त्वमथ क्रमात् हुत्वा सान्निध्यमध्यसंधाने
कृत्वा शुद्धं पुनर्न्यसेत् एवं भागत्रये कर्म कृत्वा

गत्वा समाचरेत् संस्पृश्य हर्म्यमूलाधः — — ईशादि
देशक्रमात् ऊर्ध्वमनन्तसंस्थानं हस्तदीर्घप्रयोग
तः ॐ श्रां ईं आत्मविद्यातत्त्वाभ्यां नमः ॐ ईं ऐं विद्या
तत्त्वशिवतत्त्वाभ्यां नमः घृतेन मधुना हृल्लेखाद्य
ऊर्मान्स्वात्मकान् पंचगव्यार्घसंसिक्तान् लोकपाला
दिदैवतान् पूजयित्वा निजैर्मन्त्रैः सर्वैर्होमं समाचरे
त् शिलानमथ सर्वासां संस्मरेदधिदेवताः विद्या
रूपकृतस्नानां हेमवर्णाः सितांबराः सर्वाभरण
संपन्नाः शिलानामधिदेवताः सूनादिदोषशो
धार्थं वास्तुभूमिविशुद्धये यजेदस्त्रेण हूंलोनः
मान्त्रीतो शान्ते शान्तम् ततः प्रासादमामूलं वेष्टे
येद्वास्तुमंडलम् ऊर्ध्वकोष्ठवतः षष्ठिते देवता
श्वेशमे कोणेषु विन्यसेदुंशो राजवेष्टो विकोण
गाः द्विपदाः षट्पदास्ता स्तवास्तेन गावेयेत्सदा
यथा विङ्कं विनकचवास्त्रशतानमपूराकृतिम्
स्मोर्ध्वजासऊ आदिनिवेशनधरानम् जात्र
नेऊमयासक्ते दिशिवान हुताशयोः पैशाचपाद
तै ग्रौ ग्रां शिरो स्मरेदर्यं जलिः प्रस्पदेहे समाह
रुद्रदेवताः पूजिताः शुभाः श्रेष्ठो कोणाधिपा
स्त्वकोणाधिपाः समुज्ज्वलाः षट्पदास्तमरी
च्याद्याः स्युः पूर्वादिषु क्रमात् मध्ये च तस्य देव

स्राशेषास्त्रपट्टिकाः स्मृताः समस्तनाडिसंप
न्नो महामर्मांबुजं फलम् त्रिशूलं स्वस्तिको वज्रं
महास्वस्तिकसंपुटौ त्रिकटिं माणिबंधश्च सवि
शुद्धपदं ततः इति द्वादश मर्माणि वास्तुभिम्मार्
ष्पूजयेत् साज्यमत्तत्मोशाय यपजं न्यायाम्बुजो
दकम् दधीताय जयंताच पताकां कुंकुमोज्वला
म् रत्नवारिमहेंद्राय रवौ धूम्रं वितानकम् सत्या
यच्छत्रगोधूमं माषभक्ष्यं वृषाय च विमांसमंत
रिक्षाय सक्तुं वेत्मपूपवंतः मधुलीराज्यसंपूर्णं
प्रदद्याद्भृगये स्रुवम् लाजपूषस्वर्णं तु वित
थाय निवेदयेत् दद्याद्गृहक्षते तैलौदं यमराजे
पलोदनम् गंधं गन्धर्वनाथाय जिह्वां भृंगाय
पक्षिणाम् मृगाय यवपर्णानि याम्यामित्यष्ट
देवताः पित्रे तिलोदनं तोरं हृत्तजं दंतधावनम्
दौवारिकाय देवाय प्रदद्यात्थानमुद्रया सुग्री
वायादिशेत्सूपान्नभ्रदं नाय दर्भकम् वसंप्रभे
पयसस्रराय सुरा सर्ववम् हृतसूते दंशोषे
रोगाय हृतमेउकम् लाजान्वा पश्चिमाशायां
देवाष्टकमितीरितम् मरुताय धजं पीतं नाग
यनागकेसरम् मुख्यं भल्लाटिभल्लाटे मुद्गसू

68

पंचसंस्कृतम् सोमायपायसंभाज्यंपात्रकेम
गयेदिशेत् लोपीमदितयेदिव्यपरीमिमन्नरोष्ठ
कम् मोदकान्बालमणेप्राच्यांषट्सहस्रमरीचये
सविशेरक्तपुष्पाणिवस्त्रंअधःकोणकोष्ठके नर
धःकोष्ठकेरघास्माविशेचक्रलोटकम् दक्षिण
चैटनेपीतेषट्सदायविवस्वते दृगिद्गेटनामिंह
यात्तोधःकोणकोष्ठके इंद्रजयायमिष्टान्नमि
शायस्तन्निवेदयेत् वारुणेपंषट्सदासौनेमिश्रा
यसगुडौदनम् कृशायकृतसिद्धान्नंवायुकोण
दधःपदे नरधोहृदमायमांससारमयोनरे
जगदीशायनैवेद्यंषट्सदस्यैधराधरे श्यामाय
शिवकोणाधस्तदृत्सायैवनतिलान् कुमार
यादृपिदीरेपूजयित्वाविधानतः चतष्टा
निविष्टायब्रह्मणेमध्यदेशतः पंचगव्यान्वि
पीतंचरुंसाज्यंनिवेदयेत् ईशानादिवायुपर्यंत
कोणेषुचयथाक्रमम् वास्तुबाह्येचरक्षाया
श्वतस्तःपूजयेत्तथा चरकांसनृतेमांसंविद
यैदधिपंकजे पूतनायैपलंपित्तंसपिरंचनिवे
दयेत् प्रमाणीनिपापराक्षसेभ्योरक्तपित्तपलानि
च ततोमांसौदनेप्राच्यांस्कंदायविनिवेदयेत्

अष्टौ निमापयेत्तैरक्षपिञ्जपत्राणि च ततो
मंमोदनं प्राच्यां स्कंदाय विनिवेदयेत् अग्ने
य्यां दक्षिणाशायां हृपात्रसरसंयुतान् जंभका
य वारुण्यामामिषं रुधिरान्वितम् उदीच्यां पि
लिपिञ्छायै रक्तान्नं कुल्माषानि च मपागमाग्रु
सारेण वास्तुपूजेति कीर्तिता पूजयेगादिता
न्यवऊलदंभतैस्तिलैः गृहेपि वर्तयेदास्त
किं त्वेकाशीतिकोष्ठके विपदार्जवः कार्याः ष
ट्पदाश्चयथाकरा ईशाद्याः पदिकास्तस्मिन्नामा
द्याश्चद्विकोष्ठगाः षट्पदाश्चमरीच्याद्या त्वत्वा
नवपदः स्मृतः ईशादिभ्रचरकाद्याः सर्ववास्तु
षु देहिः आद्गतित्रितयं दद्यात्तानि देवमतक्रमात्
दत्वा भूतबलिं तत्र शिलान्यासमुपक्रमेत् मध्य
स्थ ब्रह्मसे कुर्विं कुंभं चानंतमेशितम् तकाराट्
ष मूलेन कुंभेस्मिन् प्रणीशिला कुंभानष्टौ स
मन्तादीन्दिक्षु पूर्वादिषु क्रमात् लोकपालाना
भिर्मसेकुर्वेषु मस्तशाकिषु शिलास्तेषु पंचद
याः क्रमशो विनिवेशयेत् शम्बरैर्मूर्तिनाथानां
यथास्वभिनिमध्यतः तासु धर्मादिकानष्टौ को
णकोणविभागशः स्वमन्त्रादिसंस्थापयेत्

सोम्यादिकोणगाः अजिताद्यास्त्वग्न्यादिजया
दिष्वथविन्यसेत् ब्रह्माणंचोपरिन्यस्यव्यापकं
चमहेश्वरम् चिंतयेतयदाधानेव्योमप्राकारम
ध्यगम् बलिंदत्वाजपेदस्त्रंविघ्नदोषनिवारण
म् शिलापंचकपत्तेपिमनाग्दिश्यतेयथा म
ध्येपूर्णांशिलांन्यसेत्स्वगुरुकलशोर्धतः यथा
दिश्चनंदाद्याःकोणेष्वग्न्यादिष्क्रमात् मध्य
भावेवत्सेपिमातसङ्गावसम्मताः ॐपूर्णेत्वं
महाविद्येसर्वसंदेहलक्षणे सर्वसंपूर्णमेवा
ष्टरूपांगिरसःसुते ॐनंदेनंदिनीदेवसात्वा
मत्रस्थापयाम्यहम् प्रसादेचसुसंहृष्टायावद्ब्र
ह्मार्कतारकम् आयुष्कामंश्रियंनदेदेहिवासिष्ठि
देहिनाम् अस्मिन्रक्षासदाकार्याप्रासादेयत्नत
स्त्वया ॐभद्रेसर्वदाभद्रंलोकानांकुरुकाश्यपि
आयुर्दाकामदादेविश्रीप्रदायसदाभव ॐजये
त्वसदादेवितिष्ठत्वंस्थापितामया नित्यंजयाय
भूत्यैचस्वामिनोभवभार्गवि ॐरिक्तेरिक्तदोष
घ्नेसिद्धिमुक्तिप्रदेशुभे सर्वदासर्वदेहस्यैतिष्ठ
स्मिन्श्रीशहृपिणि गगनायतनंध्यात्वातत्रैतत्र
ब्रह्मंन्यसेत प्रायश्चित्तंततोयापिविधिनाविसृजे

स्तवम् क्रियाकांडक्रमावल्यां श्रीमत्सोमशं
भुना संक्षेपणशिलान्यासविधानमितिकीर्ति
तम् ॥ ॐ अथ लिंगप्रतिष्ठाया विधानमभिधी
यते सा सदा क्रियते शुक्लो भक्तौ देवदिने सति वि
नाचैत्रेण माघादौ प्रतिष्ठा मासपंचके शुक्लकृ
ष्णे कार्या प्रथमे करणत्रये शुक्लपक्षे विशेष
ण कृष्णे प्यापंचमं दिनम् चतुर्थी नवमी षष्ठीं
वर्जयित्वा चतुर्दशीम् शोभनास्तिथयः शेषाः
क्रूरवारविवर्जिताः ताराभोगविशेषज्ञानी
या ज्योतिषां क्रमे शतभिषग्धनिष्ठार्द्रानुरा
धोत्तरात्रयम रोहिणी श्रवणश्चेति स्थिरारंभ
महोदयाः लग्नं च सिंहकुंभालितत्स्त्रीवृषध
न्विनाम भेदेन तत्र विज्ञानां कथिताः पिंगला
मते पुष्पहस्तोत्तराषाढा पूर्वाषाढा च रोहिणी
मूलाश्लेषानिविष्टस्य प्रशस्तास्थपराजिते पु
नर्वसू तथा चित्रा धनिष्ठा श्रवणान्विता विशा
खा रेवती रुद्रा माघं शुभमश्वाश्विनी पूर्वस्य च म
घाश्लेषा स्वातिः पूर्वाफाल्गुनी एतास्वपि
विशेषेण दृष्टं तेषु रमेश्वरे धाम्नः पंचगुणं
प्रतिष्ठाकाधामसान्निध्यताम् हस्ताद्यादश

सो॰
शा॰
८॰

78

सोपानान्कुर्यान्मंडपमग्रतः चतुर्हस्तं चतुर्द्वा
रं स्नानार्थं तत्तदधतः पंचास्यं चतुरास्यं वा शै
ल्यं प्राक्चतुरस्रमथवा त्रयाणामादिलिंगानां विद
ध्यान्मंडपत्रयम् हास्तिके षट्करे शोभावैकैकं
करवर्धितो वर्धयेदन्यलिंगानां द्वौ करौ प्रतिमं
डपम् यावन्नवकरो लिंगे द्वाविंशतिकरो भवेत्
हास्तिकं दशहस्ते वा मंडपं षट्करेऽथवा द्विहस्तो
न्नयावद्याशेषस्यान्मंडपाष्टकम् पादादिवृद्ध
लिंगेषु कुर्यात्प्रासादांस्तु सारतः बाणरत्नजलोहा
दौ मंडपे हास्तिके यथा यः प्रासादो भवेद्व्याःकु
र्याद्वात्समंडपम् प्रासादः सर्वलिंगानां ज्ञात
व्याः शिवशास्त्रतः यतो घोषो विरागश्च कोव
नः कामरामको सर्वशोभमेरोदत्तो नवाचां
नवमंडपाः चतस्रः कोणगाः स्थूणा द्वे द्वे द्वारे
षु हास्तिके विस्तीर्णेन यथाशोभा तासां भवेत्पर
स्परं वेदी चतुष्करा मध्ये कोणेषु स्तंभसंयुता
श्रेष्ठा उत्तलेक्रितान्येषु वेदीनां मानमुच्यते यं
गुलेन समुच्छ्राये विस्तारेण करे भवेत् क्रमेण
वर्धयेदासां यावत्तारविसंख्यया सांतरे वर्धये
त्यार्दं विस्ताराद्धक्रियारपि मध्ये पदाथवा

वेदीमण्डपेन वधान्यकृते वेदीपादांतरेण्यका
ऊञानि नवपंचवा ऊर्ध्वान्मेरुक्रमादीशपं
चमेन नवमेयुरूः पक्वंवाशिवकाष्ठायांशा वां
वातन्द्रगोः परम शास्त्रानितानिहूतानिचत
रुष्कात्रिवासदा कम्पसेहात्रिकेऊँउशेषाणां
ग्रगुलोनाम् एवंदशकोत्तिरो ... कारद
यम् तागारत्नादिलिंगानोविदध्यामंडपोवि
तान् ऊँगनमानपिस्तोकान्प्रसंगेन चाशिप
तान् मुष्टिमानेशतार्धस्पशतेचारत्रिमात्रक
म् हस्तंसहस्त्रहोमस्यारत्नितेचद्विहस्तिकम्
लक्षेचतत्करेऊँउशतेषहृस्ततम् ऊँउमष्ट
करेऊणान्कोटिहोमेन चाधिकम् स्तंभाय
ध्वंशाश्रणांचतरत्रप्रकीर्तितम् ...
भगाकारे ... सन्निभम् यश्चतयायतैन
स्तांवाहूणेसोममंडलम् शांतिमन्मंजयाये
षुष्टरुश्चवाश्वेगनम् ऊँरंऊशेशपाकारगुरु
रेषुष्टिकारकम् रोद्गोभयदमष्टाग्रमितिदक्षे
शिवागमे निषिद्धजातिसमाख्यातम् क्षेमेखल
पासह वहिरेकाग्रलः कंदेद्वांगुलः कचिदा
गमे तैर्धनहस्तेहिमेखलासिस्तोवेदवश्रिप

सो॰ शा॰ ७१

71

मांगुलैः षड्भागाभिस्त्रिपदैर्वा क्रमशः पंचमे
खलाः अंगुलैः षड्भिरेकैकवा कुण्डाकारार्धमेमताः
तासामुपरियोनिः स्यान्मध्येश्वत्थदलाकृतिः
उच्छ्रायेणांगुलेनस्याद्विस्तारेणांगुलाष्टकम्
दैर्घ्यं कुण्डार्धमानेन कुण्डैकैकंठसमोदराः पूर्वाग्नेय
स्यकुण्डानांयोनिःस्यादुत्तराननना पूर्वाननान्यशे
षाणामैशान्येः स्मृतद्वयोः कुण्डानांपंचविंशो
योभागः सांगुलस्सकः विभज्यानेनकर्तव्या
मेखलाः कण्ठनाभयः सलौऽवरकास्वस्यग
दुत्तोरणाः क्रमात् पूर्वादितो विधातव्याय
ह्राश्वत्थविपर्ययात् शांतिपुष्टिबलारोग्यनामा
न्येषांयथाक्रमम् अलाभादेकमेवैषांसर्वासां
विनिवेशयेत् पंचषट्सप्तहस्तानितोरणानि
कनीयसाम् त्रीणिमध्यमलिंगानिहृद्ध्याथांगु
लयः क्रमात् चतुरंगुलयाहृद्ध्यातोरणानिम
हीयसाम् पूर्वंनवकरैर्लिंगैतन्स्यार्धपंचकरंभ
वेत् खातोहस्तप्रमाणः स्यात्तोरणानांकनीयसा
म् मध्यमानांक्रमेणाथचतुरंगुलवृद्धितः त्रया
णामुत्तमानांतुखातः सार्धकरोमतः क्रमाद्यं
गुलयावृद्ध्यामोहवोरैर्नरेखनः सर्वेषांतुसमां

शेनभागः कार्य इतीरितम् विस्तारं तत्कुर्यात्सार्धं
तस्तोवाधारिकाः समाः वा हस्तं पंचहस्तस्य तोर
णस्य षडंगुलम् शेषाणां वर्धयेद्व्यक्रमादंगुलमं
गुलम् प्रथमेद्व्यंगुले शाखोच्छ्रयमेषामंगुलोत्तरम्
विद्याद्द्वारवेणनामापिंडं च तत्समम् उच्छ्राय
पंचमांशेन मूलपत्तांशनिर्गमः निजोच्छ्रायत्रिभा
गेन मूलपत्तांशनिर्गमः निजोच्छ्रायत्रिभागेन मू
लपत्र प्रविस्तृतिः प्रवेशं षडंगुलं चास्य क्रमादेकां
गुलोत्तरम् ललाटे स्वस्तिकं पद्मं लक्ष्मीं वा परिवेश
येत् लंभारंभा प्रतिहारं मालां चास्य देवगतां वार
येत्पश्चिमद्वारं पिदध्याद पराणि तु इंद्रायुधोपमार
क्ताकृष्णा पृथ्वी शशिप्रभा शुक्ला भा हेमवर्णा च
पताकाः स्फटिकप्रभाः पूषादिना विधातव्या व
क्रा च त्रिलक्षणाः पटे नीलानंतस्यैनं नृत्यां मध्ये चित्र
यवाक्सिता पंचहस्तध्वजास्तदक्रार्याद्विकरविस्तृ
ताः हस्तप्रवेशिनादंडध्वजानां पंचहस्तिकाः स
प्तहस्ताः पताकास्तु विंशत्यंगुलविस्तृताः दश
हस्ताः पताकास्तु पंचमांशप्रवेशिनाः सप्तभि
र्दशभिः कार्या विंशत्या वा करैर्ध्वजाः कन्यसे
मध्यमे ज्येष्ठे हस्तद्विनयविस्तृताः अथवाष्टक
राश्चेष्टा द्विस्तारेण द्विहस्तिकाः अथंदानिक्रमा

सो॰
शा॰
७२

72

क्षेपा इति दृष्टं शिवागमे द्विगुणं ब्रह्मणो भागात्पी
ठस्तीरत्नसम्भवम् पंकजं कांचनं पाद्मं सौख्याय
षोडशांगुलम् अथवोक्तसमुच्छ्रायं विस्तारं द्विगु
णं ततः विस्तारं द्विगुणं यावत् भद्रपीठं कनीयसम्
चतुरंगुलं यावत् स्यात् दृश्यमेषाम् अनुक्रमात् नवानां
श्रीलिपीठानि दृष्टं पद्मे विस्तरागमे पद्मभागान्तपा
द्वारान्तदीर्घता तद्वदाकृजात् वाल्मीकारं तिदन्ताग्रा
… पद्मवेश्म हदराहोश्व गोष्ठादपि चतु
ष्पदात् मृत्तिका … न्यग्रोधोदुंबराश्वत्थ
चूतजम्बूत्वगुद्भवम् कषायपंचकं ग्राह्यमानेवेच
फलाष्टकम् तीर्थाम्भांसि सुगन्धीनि तथा सर्वौष
धीजलम् सुसमुत्पन्नया स्वर्णरत्नगोशृङ्गवारिच
स्नानार्थोपहृतं सर्वं च गव्यं पंचामृतं ततः पिष्टानि दि
नवज्रादि दिव्यं निर्मल्यं नाग च सहस्रसुषिरं कुम्भ
मंगलाय च रोचनम् शतमोषधिमूलानां विजया
लतणाभया गुडूश्यतिबलापाठासहदेवा शता
वरी सुवर्चला तथा हृद्दिः स्नानयोग्यात्यकल्पक
रताद्यैति लदर्भाद्यैः वस्त्राणां भस्म केवलम् यवगो
धूम बिल्वानां चूर्णानि च विचित्राणि विलेपनं सक
पूरं स्नानार्थं गातुकुम्भकान् मेउपानां वितानं देवकु
र्याश्विचैः सदस्यैः एवं हायत्तलिकाद्युपसोपा

ध्यानं सर्वसूक्तकम् । ॐ यथाविभवानुसारेण शयनेतत्स
कल्पने हृतस्तोद्रष्टुतेपात्रं ॐ यान्स्वर्णशीतलाकि
काः त्रिपिष्टकमाषकास्ताश्चक्रमाज्ज्येष्ठादिवृत्तिषु
वाध्यानीशितॐ भं वलोकपालपदानपि एवंनिश्च
कृते ॐ भं शानमथं ॐ ऽसंख्येया द्वारपालादिथमोदि
प्रशान्तादिवदानपि ध्यानमंजकृताधाराः सर्वस्ताः
स्वर्णविभूषिताः सद्दिरणाः समालभ्यागन्धपानीय
पूरिताः प्रणीपात्रफलाधाराः सर्वस्ताः स्वर्णविभू
षिताः पल्लवास्याः सलतणाः ॐ भाः सर्वेतिथा
नेभ्यः सर्वस्ताः ॐ भनोरमाः वस्त्रेणाच्छादयेत्
ॐ भानाहरेत्सौरसर्षपान् विकिरार्थं ततो लाजां
जानवेक्षेनषवन समिधानां चरुस्थालीदर्वी
चमसनिर्मितानाम् हृतस्तोद्यापितपात्रेपादाभ्यं
गकृतेतथा विष्टरंवासिंशालादर्भैः वाद्यमाण
चन्द्रालदद्वमलाशाखारिधीनपि
तिलपात्रं दविष्याद्रमधुपात्रं सर्वं त्रकम् एतवि
शतिमानानि दद्याधूपप्रदानकम् स्कन्दतो
पिटकास्पीठंव्यंजनंशुष्कसिन्धनम् शुक्लासुक्ता
निशुभ्राणि विल्वपत्राणि गुग्गुलम् चंदनं ॐ ॐ
मंधूपंप्रदीपान्कृतपूरितान् शवन्तानिसिमृन्धीव

गव्यमाज्यं यवास्तिलान् कुशाश्चातिदीर्घोष्ठ
शाखैतमधुरत्रयम् पायसं यज्ञवृक्षोत्थाः स
मिधो दशपर्विकाः ॥ अंगुलत्रितयं ज्ञेयं षड्गुवादि
प्रमेदनः ॥ प्रथमे मध्यमे ज्येष्ठे स्रुकुर्वीत यथाक्र
चि षड्विंशत्यंगुलैर्दीर्घा स्रुक् चेवावाह्नसम्मिताम्
ज्येष्ठां मध्याधमां कुर्याद् एकैकांगुलिह्रासितः ॥ अष्ट
कसमभि स्तस्य वेदीकं ठौ स्रुविक्रमात् अनाहाया
स्तेनोद्देशेन सविंशतिभिर्भवेत् तामेव दंगुलः कं
भागं जैघुगनयमागुलम् ख्योनैव दंगले हृतं द्वि य
वेद्यंगुलख्वेनेत् शवाग्रके ठये रम्यावेदी अंशे
न विस्तृतिः कनिष्ठांगुलिविस्तीर्णा वृतनिर्गम
पद्धतिः मेखलाद्यंगुला वृत्ता स्रुकवायामोजिनं
गुलः द्वाविंशत्यंगुलो दंडो वृत्तमस्यकन्यांगुलम्
कार्षिको यंगुलः खातः पंगोमगपदाकृतिः मू
ले चाग्रे च दंडस्य गजेकं कणावद्भवेत् श्रीपर्णी
शिंशिपाहारुबीजकाग्रविकंकितः स्रुकविहिताः
प्रशस्ते किंशुकायाश्वयान्विताः सर्वार्थेत्रस्वाश्वा
न्यश्चे समिधोऽर्कपलाशजाः खदिरोऽस्थायामागोपि
प्पलोऽवरोद्भवाः शमीदूर्वाकुशोद्भूता अष्टादश
तो मिताः ॥ आहरेत यथासंख्येन रभावेयवास्ति

लान् एतानि विष्टरादीनि प्रतिकुंडं निवेशयेत्
गृह्योपकरणं यत्र स्थाली [illegible] पिधानकम्
प्रस्तरोलूखले चैव स्त्रुरिकाछत्रचामरे शिरो
पेत [illegible] यंतिकापादुकायुगम् दर्पणं
सूत्रपात्रं च सिन्दूरांजन [illegible]
योगपट्टं पट्टं च विनिवेशयेत् स्थानेऽधिवासह
नार्यां प्रतिष्ठायां च वाससम् द्रव्याणुगमानि देवा
यष्टलवेदी हृषायच मुद्राप्तुऊर्ध्वासादिहार
कुंडलकंकणाम् ऊर्ध्वाद्वारसज्जार्थं विनशा
खविवर्जिताः उत्पादपादहीनां शमूर्तिहूरस्रशा
पिनाम् पूजास्याज्ञापिभिस्तस्या विश्वदैवनशि
स्पिनाम् वेज्जाकंकोतनीलानि नीलसूक्ष्माफ
लानिच पुष्पपत्रादि रागी च वेदूर्यं रत्नपुन्नमम्
उशीरमाधवाक्रांतारक्तचंदनकागुरुम् श्रीखं
डे शारिवाकुष्ठं शोविनीस्योषधीगणः हेमता
म्रमयोरकंतारस्नांरसकांस्यकम् पन्नगं चेतिलो
हानि हरिताले मनःशिलाम् तोरिकं दस साती
केपारंतवक्षिगैरिकम् गंधकोष्ठकामिस्पष्टौ
धातवो व्रीहयस्तथा गोधूमान्सतिलान्माषा
न्मकुलनष्पाद्हरेयवान नीवारंपणामकानेवंवी

सो॰ शां॰ ८४

75

द्वयोर्ष्टौ प्रकीर्तिताः एतस्मिं चाष्टके भावे पंचद
शास्तु धारयेत् फेरुकं सद्र देवांच स्वर्णं तालेय
वाल्कमात् सर्वेषां तथा द्राभावः पारते द्देमवा
तथा कूर्मभूत्रयपद्मानामेकं द्दोमादि निर्मित
म् द्रास्तिके मासिकं ऊर्णाहृष्टैकेन रथाननः।
ज्येष्ठलिंगे ग्रहैर्मासैरिति सर्वे समारयेत् स्वात्वा
नित्यदर्पं कृत्वा प्राणवाचं करोगुरुः मूर्तिपिंजौ
पिभिर्विधेः सद्गच्छन्मखालयम् शांत्यादिलो
श्लोकास्त्र पूर्ववत्स्तं नयत्कमात् प्रदक्षिणक्रमा
द्देषाशाविचाद्वीरणालकम् प्राविश्री

धाम्नो भृंगेशनायकौ
वाहणौ वृषभास्करौ तच्छाखामूल
देशस्थौ शांताशीशिरोद्रौ
भूतसंजीवनामृतौ धनदश्रीद्रदौ द्वौ द्वौ
पूजयेदत्र पूर्वशः स्वनामभिश्च तन्मंत्रैः प्रण
वादिनमोन्तगैः लोकपद्दवसद्रोस्य सर्वेनोन
द्वयेद्वयम् भानुचंद्रगौवैरौ लक्ष्मीगणपतिस्त
था रतिदेवा भ्राजागारे ते निष्ठति प्रतिष्ठितम् वि
घ्नसंतापनोदाय जाताः संरक्षणाय च वज्रं श
क्तिं तथा दंडं खड्गं पाशं तथा गदाम् त्रिशूलचक्र

संभोजं पत्राकामर्चयेत्क्रमात् गें हूं हः वज्राय
हूं फट् इत्यादिमंत्रैः ऊर्ध्वः ऊर्ध्वदात्तस्य पुंडरी
कोऽथ नामतः शंखकर्णस्तथा पद्मनेत्रः संपु
लसत्तकः सुप्रतिष्ठितनामा च ध्वजानामष्टदे
वताः पूज्याः पूर्वादिकाष्ठासु भूतकोटिभिरा
वृताः गें कौमुद्राय नमः इत्यादिमंत्रैः देहकं त्रि
पुरश्चैव च वस्त्राश्चैयमजिह्वकम् कालं करालिने
षष्ठमेकजिह्वं तथाष्टमम् तथैव पूजयेद्दिक्लोक
पालानतु क्रमात् बलिभिः कुसुमैर्दीपैस्तन्दा
त्वाभिभावयेत् ८ तद्गोष्ठवर्ण्यपुंवेशस्थानेपात्र
क्रमात् पंचविंशादितत्त्वानि संयोज्यान्तादिभिर्य
जेत् सदाशिवपरं व्यापिमं तु पंधामशंकरम् पा
ताला शक्तिसंयुक्तं तत्त्वदृष्ट्यावलोकयेत् दिव्या
न्तरितभूमिस्थान्विघ्नांस्तु तस्मार्यं पूर्ववत् प्रविशे
त्पश्चिमेद्वारे शेषद्वाराणि च द्वयेत् प्रदक्षिणक्र
मात्कृत्वानि विशेद्वेदद्दक्षिणे उत्तराभिमुखो वा कु
र्याद्भूतशुद्धिं यथा पुरा ग्रंथयोगं विशेषाद्वै मेदड्
व्याटशोधनम् कुर्वीत स्वात्मनः पूजां पंचगव्यं
च पूर्ववत् साधारमकलमस्मिन्निम्ये तदनन्त
रम् शेषाय शिवतत्त्वाय तत्त्वत्रयमतु क्रमात्

ललाटपट्टपार्श्वं तं शिवविद्यात्मकं परम् हृन्नाग
यणब्रह्मदेवैर्निजशाम्बरैः ॐ ह्रौं श्रीमूर्तीस्त्रीश्व
रोऽस्तु पूर्वं वह्निनिवेशयेत् तद्व्यापकं शिवं सांगं शि
वहस्तं च मूर्धनि ब्रह्मरंध्रप्रविष्टेन तेजसा बाह्यमं
तरम् तेजःपटलमाहृत्य प्रद्योतितदिगंतरम् स्वा
त्मानं मूर्तिपैः सार्धं हस्तगर्तं ऊर्ध्वादिभिः भूषयि
त्वा शिवोऽस्मीति ध्यात्वा दोर्ध्याक्षिमुद्रया चतुष्पदं
नमस्कारैः संस्कृत्यान्मलमेडपम् विलिप्य विकि
रादीनि क्रमशः कुर्याचोपसंहरेत् आसनी कृत्वा वाधा
मावास्त्रादीन् सर्वं व यजेत् शिवकुंभास्त्रवर्धन्योः
सजयेद्वास्थिरासने स्वदिक्कलशाह्रूं लोक
पालानत्र क्रमात् नानायुधादिसंयुक्तान् सजये
द्विपिनानया ऐरावतं गजारूढं स्वर्णवर्णं कि
रीटिनम् सहस्रनयनं शक्रं वज्रपाणिं विभावये
त् समाधिं च विधाणमत्तमालाकमंडलम्
ज्वालामालाकुलं रक्तं शक्तिहस्तं चकासनम् कृ
ताञ्जलिं महिषारूढं दंडहस्तं भयानकम् कालपा
शधरं कालं ध्यायेद्दक्षिणदिक्पतिम् रक्तनेत्रं शि
वारूढं नीलोत्पलदलप्रभम् कृपाणपाणिम
सौद्यपिवंतं गात्मेश्वरम् नराहूढं करालास्यं

रक्तमाल्यरतविग्रहम् नागपाशधरं हृष्टं रक्तौघद्यु
तिविग्रहम् शशांकधवलं ध्यायेद्वरुणं मकरा
सनम् आपीतं हरितच्छायं विलोलध्वजधारिण
म् प्राणभूतं च भूतानां हरिणस्थं समीरणम् ॐ
वीरं मेषसमासीनं सगर्वं खर्वविग्रहम् स्वर्णाभ्रच्छा
यं गदाहस्तं गुह्यकाधिपतिं स्मरेत् ईशानं वृषभा
रूढं त्रिशूलव्यालधारिणम् शिरश्चन्द्रार्धधारी
च वेदमौलिं त्रिलोचनम् अनन्तं कुंडलीकारं कूर्मा
रूढं प्रपूजयेत् पीनं पीनचतुर्बाहुं ब्रह्माणं चतुरा
ननम् हंसयानं च बिभ्राणं दक्षतस्स्रुक्कमंडलम्
स्तंभमूलस्य ॐ भें पूर्वे योधर्मादिकान्यजेत् रित्वक् ॐ
भें पुनं नादीन्सुजनं यपि केचन शिवात्त्वं आवये
त्कं भंभ्रमेट स्थालशृतः पूर्ववत्स्थापयेदादौ ॐ
भंनदत्रवर्धनीम् शिवास्थिरासने ॐ भें शास्त्राल
वर्क्रवासने पूजयित्वा यथापूर्वं स्पर्शेउडवमर
या निजयागं गन्गान्ताधारं तभक्तानुकम्पया १
ति संस्थाप्यास्त्राणं ॐ भें लिङ्गं निवेशयेत् दीत्वाष्णा
पनयोः ॐ भें स्थण्डिले मंडले थवा ॐ भ्मं पवयजेदी
शमिस्त्रं ॐ पिंगलामते अथ मंडलमार्गोपि मन्त्रा
गुदिश्यते यथा तन्मध्ये षट्दलं पद्मं नस्यांशकं ।

र्णिकादिमे द्वितीयेके सराणि स्वस्तनीयेदलसंध
यः चतुर्थेतदलग्राणि गात्राणि चलसन्धयः चतु
रंगुलकाः कार्याः यथाशोभं यथाक्रमम् दलाग्रा
दंगुलं स्यात्काश्रतिवारणमंडलम् समन्तादंगुलार्धे
लिविधातव्यं विवर्तनैः आसने देवदेवस्य वीस्ना
दिसहिते क्वचित् ह्रारमाना भवेच्छोभा तदर्धेन क
पोलको श्वेते रक्ते रजः कृष्णं लिपेत्पीतं विधान
तः केसराणि दलाग्राणि गात्रकाणि दलानि च ॐ
वेत्स्यंगुलान्यस्येकर्णिकां चषडंगुलम् तत्र सं
पूज्य देवेशं वज्राद्यैः ॐ भसान्निधौ ॐ उनाभिपु
रस्कृत्य निविष्टा मूर्तिधारिणः गुरोरादेशतः क्र
ष्टुर्निजं ॐ भस्य संस्कृती जपेयुर्जापिनः सांख्य
मष्टमत्यापि संस्कृतम् पठेयुर्ब्राह्मणाः शान्तिसू
क्ता वा वेदपारगाः श्रीसूक्तं पावमानीयं च नामह
त्वं सवाजिनम् वामदेव्यं ऋग्वेदी पैतृकं च
वृषाकपिम् सेप्तः सर्वेदिग्भागे सर्वमेतत्स
मुच्चरेत् देवव्रते च भारुंडं ज्येष्ठसाम रथंतरम् पु
रुषं गायतिमेत्राणि सामवेदी तदक्षिणे रुद्रं पुरुष
सूक्तं च श्लोकाध्यायं च सप्तकम् आलिंगपेत्र
मेरं च पश्चिमा घां समप्रोत् आचार्यस्त्वग्रिपूजा

यप्रतिकुंडं प्रदापयेत् वह्नेः पूर्वादिकान्भागा
न्देवेकुंडादिभिः क्रमात् दीपधूपं च कुर्णां च कु
तेवह्निंसमुद्धरेत् पूर्ववह्निरमध्येशिवाग्नौ
मंत्रतर्पणम् देशकालादिसंपत्तेर्निमित्तप्र
शांतये होमंकृत्वा तन्मंत्रेणापूर्णांदत्वाशुभावहाम्
पूर्ववच्चरुकंकृत्वाप्रतिकुंडंनिवेदयेत् पूर्वोक्ताभ
रणाद्यैश्चयजमानेनपूजिताः शुद्धमनसःस
वेवन्नेयुःस्नानमंडपम् भद्रपीठेसपर्यांकेश
रवर्यांप्रणवासने विधायतत्रदेवेशंतारयित्वा
वगुंठयेत् स्नापयेन्मार्जयित्वातन्मृदाकषाय
वारिणाम् गोमूत्रैर्गोमयेनापिवारिणाचांतरा
त्मना भस्मनागंधतोयेनफडंतास्त्रेणवारिणा
दैशिकोमूर्तिपैःसार्धंकृत्वाचकरशोधनम् व
मजेनेनसच्छायपीनवर्णेनवाससा संपूज्यसि
तसुपेस्तनयेद्गत्वावेदिकाम् तत्रदंतासनाद्या
तशय्यायांसन्निवेश्यच कुंकुमालिप्तसूत्रेणवि
भज्यगुरूणालिखेत् शलाकयास्ववर्णंस्पर्शा
स्त्रद्देहेनकर्मणा कृतकर्माचशास्त्रेणलक्ष्मीशि
त्पीमनुक्तिरेत् मधुरार्ध्यंवापादाग्र्च्चंयात्र
धतोथवा सर्वकामप्रसिद्ध्यर्थंशुभलक्ष्मावता

मो॰
शा॰
८०
77

रकम् लिंगदेशे ··· विभक्ते भागवर्जे
नात् विस्तारेण तस्यैव स्यात्तेन लिङ्गेषु सर्वतः
यवस्यार्द्ध ··· भागैरष्टभिराश्रिता हा
लिके लक्षणे वाच गाम्भीर्यां द्विस्तारतः एवम
ष्टांशहृद्यं तल्लिङ्गेषु द्विकरादिषु भवेदष्टयवादि
ष्टिगाम्भीर्यान्नवहस्तान्तिके सान्तरेषु च लिङ्गेषु पादवृ
द्धिषु सर्वतः तस्यैव स्याद्विष्कम्भो भवेद्धि यववर्धना
त् गाम्भीर्यं त्वष्टयुक्ताभ्यां रेखाभ्यां पिण्डांशहृद्वितः पूर्वे
षु व भवेत्तस्य लिङ्गमस्तकमस्तकम् तस्य तेषु
धा भक्ते मूर्ध्नि भागद्वयायते षडंशागपरिवर्तनेन षु
क्ता भागद्वयं त्वथः रेखात्रयेण संवर्धकारयेत्तत्
देशातः वत्ततिधा यमभ्यर्स हृद्द्वेशपट्टितः
रत्नजैर्लक्षणोद्धारेन रोदेण स्यात्भवे ईशानच
ललोदृष्टुनदृष्टः कचिदागमे स्वरूपलक्षणं तेषां
प्रभारत्नेषु निर्मला नयनोन्मीलने व्यक्ते सन्नि
धानाय लक्षतत् लक्षणोद्धारे वाच व्यक्तेन तम
प्रनातथा सम्यक् तथेन संस्पृश्य शिरसोदेशानि हृ
नये अंचये च्युततो लिङ्गस्थापयित्वा मरदादिभिः
शुद्धिकापानशय्याभिर्वासयेभिः स्वशलाकया शि
ल्पिनोत्तो यथित्वा दत्वा गां गुरवे शुभाम् सम भा

ध्येनतो लिंगं धूपदीपतन्नादिभिः गायंत्यो मंगलं
नार्यो जीवत्सुताः सभर्तृकाः सव्येन चापसव्येन
सूत्रेण च कुशेन वा स्पृष्ट्वा च रोचनां दत्वा कुर्यंत्रिमं
स्नानादिकम् गुग्गुलवणधान्यैकदानेन विसृजेत
तः गुरुस्तन्मूर्तिपैः साधं हृदा वा प्रणवेन वा मन्त्रा
वामदग्गाम्नत्रभस्मभिः सलिलैनरम् स्नापयेत्सं
चगव्येन पंचामृतपूरःसरम् विरूत्लणकषायैश्च
सर्वौषधिजलेन च तीर्थोदकेन सांगेन चंदनेन च
वारिणा तोर्याणवादिभिः कुंभैः शिवकुंभजलेन
च विरूत   स्रगंधपुष्पंदनादिभिः संपू
ज्यब्रह्मभिः पुष्पैः वर्मणारक्षधीवौः बहुरूपेण
नीराजनत्ततिलकपूर्वकम् गीतवाद्यप्रभृतिभि
र्वेलाघोषादिमंगलैः नीरदीरकुशाग्राणिदूर्व्वेरा
गारिसूत्रकैः जयस्तन्वादिभिस्तुष्टुमर्घयेत्सुरुषा
णना समाचम्य हृदा देवं ब्रूयाडुन्योयतां विभोः दे
वर्ध्ये समारोप्य मंउपे स्थापयेद्वा आचार्यः प्रोक्ते
तैरेशे पर्मकारी स्यात्ततः ब्रजेत्शिल्प्यादिभिः सा
धं रथमार्गानुसारिभिः हिरण्यकोस्पवासोसिस
भक्षीद्विकपैरकान् ऊसमानिस्तगंधीनिगीनवा
द्यादिमंगलैः लिपज्ञितानुसारेण परिभ्रामयेत्

सो.
श.
७८

78

ततः पश्चिमं मंडपद्वारं तत्र कृत्वासने स्थितम् हृदा
संपूज्य देवं शंकृतेनस्व स्थापयेन्मति प्रविश्य वेदि
कामध्ये वह्निद्वारं पद्धकेश्यवा विम्बस्य तूलिकेतदु
सोपधाने स्कन्धेन च शङ्कादिशक्तिपर्यन्ते विन्यसे
दात्मने शुभे प्रासादे पश्चिमास्ये च मध्यान्तर्वाञ्छिता
दिशम् पश्चिमेपि दिकान्त स्वन्तसे द्वलाशिलांततः
पूर्वास्ये च भवेत्तस्मिन्सर्वमेतद्विपर्ययात् प्रस्पर्श
त्रशनालब्धं निद्राकुंभं शिवासनम् प्रकल्प्य शिव
कोणे वदत्वा हृद्येन च उत्थाप्यनासने लिंग
शिरसा पूर्वमस्तकम् समारोप्य न्यसेत्तस्मिन्नध्व
व्रतारणेचं देनम् दद्याद्रूपं च संपूज्य तथा वासांसि
व भ्रमेण नैवेद्यं च यथादिष्टं हृद्योपकरणादिकम्
पत्न्यादीनि तस्य वै हृदा दद्यात्स्वशक्तितः स्पृतलौ
द्रव्युतं यादच्छमध्यं गायपदान्तिके देशिकः स्थितः ।
स्तत्र वह्निं शन्तत्वमजयम् शङ्कादिभूमिपर्यन्तं स
तत्त्वाधिपसंयुतम् विम्बस्य पश्चमालाभिष्ठिवे
द्वयी कल्पयेत् मायासदेशशान्तं ....
.... तत्रात्मतत्त्वं विद्याख्यं शिवं सृष्टिक्रमेण च
एकशः प्रविभागेषु ब्रह्मविष्णुहराधिपान् वि
न्यस्य मूर्तिमूर्तीशान्पूर्वादिक्रमतो यथा त्मावद्य

यजमानार्कजलवायुनिशाकरान् सर्वपञ्चगा
तिं चोग्रं भवं रुद्रमथेश्वरम् महादेवं च भीमं च मं
गात्स्रहा चकारमे यत्सर्वपार्श्वे च रकारश्च विमा
त्रिकः प्रणवो हृदयाणवो मूलमंत्रोऽथवा क्वचित्
पंचब्रह्मांगनिके योगयुक्तैः पंचाथवाभ्यसेत् पृथि
वीजलतेजांसि वायुराकाशमेव च क्रमान्तदधिपा
श्चात्र ब्रह्माणं परमेष्ठिनम् रुद्रमीशं समाख्यं च स
ष्ठिं न्यासेन मंत्रवित् श्रुत्वा वक्तं निवृत्याद्याः प्रजानां
पालं दीपकाः चिंतनं वा यस्य सर्वेन्न्यासे ध्यान्यासका
रणम् शुद्धवाधनिविधेया प्रतिज्ञानायास्तदीपकाः
चिंतनं वा यस्य सर्वे शुद्धलोकनायकाः पंचविंशतथै
वाष्टौ पंचशीतियथाक्रमम् पदांतलं तदीशानं मंत्र
दिङ्मात्रमतोपया ओं हां शक्तितत्त्वाय नमः ओं हां श
क्तितत्त्वाधिपाय नमः इत्यादि ओं हां त्मामूर्तये नमः
ओं त्मामूर्त्यधिपतये ब्रह्मणे नमः ओं हां शिवतत्त्वाय
नमः ओं हां शिवतत्त्वाधिपतये रुद्राय नमः नाभि
कन्दात्समुत्थाय चैतन्यनादविसर्पिणम् ब्रह्मादिका
रणान्यागात् द्वादशान्तसमाश्रितम् मंत्रं च मनसा भि
न्नं प्राणानन्तरमोहमात् द्वादशान्तात्समानीय नि
ष्कले व्यापके शिवम् अष्टात्रिंशत्कलोपेतं सदाशिकि

सो॰
शा॰
७९

79

मणोज्ज्वलम् सर्वशक्तिमयं सांगं ध्यात्वा लिंगे नि
वेशयेत् जीवन्यासो भवेद्देवे लिंगेऽस्मिन्वीर्यसाध
कम् पिण्डिकादिषु वन्यासं ... संप
दस्तथा पिण्डिकां च कृतस्नानां विलिप्तां चन्दना
दिभिः पंचरत्नादिसंयुक्तां लिंगस्योत्तरतः स्थिता
म् लिंगवत्कृतविन्यासं विधिवत्संपूजयेत् कृत
स्नानादिकां सद्बालिंगमूले शिवे न्यसेत् कृतस्ना
नादिसंस्कारां शाक्तं तद्वृषभेन तथा प्रणवपूर्वं ह्रीं
मध्यादमनेन च क्रियाशक्तिनिभां पिण्डीं शिला
माधाररूपिणीम् भस्मदर्भतिलैः कुर्यात्प्राका
रत्रितयं ततः रक्षायै लोकपालांश्च सायुधान्पूज
येत्ततः ॐ ह्रीं क्रियाशक्त्यै नमः ॐ ह्रीं महागौरि
रुद्रदयिते स्वाहेति वा पिण्डिकायां ॐ क्ष्मीं आधार
शक्त्यै नमः ॐ ह्रां वृषभाय नमः धारिकादीप्तम
नाग्रंज्योत्स्नामेता वलोत्करम् तथाधात्री पवित्री
च मसे हायं च नायिकाः वामाज्येष्ठाक्रियाज्ञानी ह
ष्टाति स्वाध्यवान्न्यसेत् क्रियाज्ञानी तथेच्छा च पूर्व
क्तांतिभुक्तिषु तमोमोहात्तथा निद्रा मृत्युर्माया
जराभया पंचाथ गात्रमामो धोरारतिरपन्यरानि
स्नोध्यवाक्रियाज्ञानी तथेच्छावापिनायिकाः श्रामा

दिक्षु वितत्त्वेष्वतीव्रमूर्तिषु विन्यसेत् अथापि
पिंडिकाब्रह्मशिलादिषु यथाविधि शोधी
दिशान्वरैरेव पूर्ववत्सर्वमाचरेत् एवं विध
यविन्यासमगत्वा ॐ ॐ तिकं ततः ॐ उ मध्ये
परेशानमेव लासच पुष्करम् क्रियाशक्ति
तथा नाभौ नादं चोर्ध्वे च विन्यसेत् षट्स्थं
डिलव ह्रीं श्रौं नौ रौ शान्वरकं ततः पञ्चतत्त्वा
समाशक्तिं तत्कृतेन समुत्कृतान् उतन्मश्रपू
न्यमार्गेणाविशन्तीतस्य चिन्तयेत् एवं सर्व
त्रसंधिं मूर्तिपञ्चपरस्परम् संपूज्य धारि
कां शक्तिं ॐ उं सेन तर्प्य च क्रमात् तत्वतत्त्वेश्व
रामूर्तीमूर्तीशान् स्वहृतादिभिः संपूज्य तर्प
यित्वात संहितो सन्निधापणाभिः शतं सहस्र
मेवं वा पूजया सह होमयेत् तत्वतत्त्वेश्वराम्
ति मूर्तीशांश्च मन्त्रकांस्तथा

न्यष्टाया मूर्तिपानपि ततो ब्रह्म
भिरंगैश्च द्रव्यकालानुरोधतः संतर्प्य शान्ति
ॐ भां भः प्रोक्षितेन कुशामूलतः लिंगमूले च
संस्पृश्य जपेत् होमसंख्यया सन्निधानेह
राकृपा हर्षेणारोपयेत्तठने एवं संशोध्य पत्र

सो०
शा०
८०

80

स्नाणं विष्णुं चापि विशुद्धये विधाय पूर्ववत्
सर्वं होमसंस्कारजपादिकम् ऊशामध्याग्रयो
गेन लिंगमध्यावर्गं स्पृशेत् यथा यथा वसं
धानं तदिदानीं निगद्यते ॐ ह्रां ह्रां वा ॐ ॐ ॐ वा
ॐ ह्लूं ह्लूं वा स्वामूर्त्तये नमः ॐ ह्रां ह्रां वा ॐ ॐ ॐ
वा ॐ ह्रूं ह्रूं वा वह्निमूर्त्तये नमः एवं यजमान
मूर्त्तिरपि संस्थाप्य पंचमूर्त्त्यात्मके ह्येवमेवं संधा
नं हृदयादिभिः मूलेन स्वीयवीजैर्वा तेयं नत्वश्रेणा
त्मकम् शिलापिंडवृषेष्वेवं पूर्णांगुष्ठैर्वेः सशाम्ब
वैः भागकार्यं विशुद्ध्यर्थं होमं कुर्याच्छतादिकम्
स्नाति दोषशान्त्यर्थं शिवेनापि हितं शिवम् कृ
त्वाथ यत्कृतं कर्म शिवस्तोत्रे निवेदयेत् एतस्य
मर्पितं कर्म त्वत्प्रसादेन मया प्रभो ॐ नमो भगव
ते रुद्राय रौद्र रौद्रं नमोऽस्तु ते विधिपूर्वमपूर्ववा
स्वशक्त्यापार्दधृतनाम् ॐ श्रीशंकरेश्वराय स्वा
हा इति पिंडिकायां इति लिंगमध्ये ह्यानीकृ
यात्वोपपीठविग्रहे ग्राधाररूपिणीं शक्तिं न्यसेद्
ह्यशिलोपरि निरुद्धं सप्तरात्रं वा पंचरात्रं त्रिरात्र
कम् एकरात्रमथो वापि यद्वा सद्योधिवासनम्
विना विवासनं यागः कृतोऽपि न फलप्रदः स्वयं

त्रैः प्रत्यहं देवमर्चनीनां शान्तेशानम् शिवकुम्भा
दिपूजां च दिग्बलिं च निवेदयेत् श्रीमत्सोम
शिवेनायमधिवासविधिर्ब्रूतः प्रातर्नित्यवि
धिं कृत्वा द्वारपालस्य पूजनम् प्रविश्य वास्तुवि
धानेन देहशुद्ध्यादिमाचरेत् दिक्पालोक्षस
मभ्यर्च्य शिवकुम्भं च वर्धनीम् ग्रहशाक्रिक
या . . . . शिवास्नात
स्ततो गच्छेत्प्रासादं प्रासमुच्चरन् उद्घाट्य
स्तिपट्टिकां तु फट्कारेण शरारणुना नमध्येस्था
पयेल्लिंगं वेदद्दोषविशंकया तस्मान्मध्याव
रिमाज्य यवाधेन यवेन वा किंचिदीशानमाश्रि
त्य शिलामध्ये निवेशयेत् मूलेन तास्व नेता
[illegible]सर्वाधारस्वरूपिणीम् ओं नमो व्यापिने
स्थिरे अचले ध्रुवे लं ह्रीं स्वाहा तयाशिवास्तया
शक्तेस्थानव्याप्तिर्हसंततम् रत्नकाच समभ्य
र्च्यानि रुद्राक्षहोमपञ्चरत्ना वज्रादीनि च रत्नानि
नवौषधीः धान्यौषधीः लोहान्लोमादिकान्धा
तून् हरितालादिकं तथा धान्यप्रभृति सर्वांश्च
सर्वं सुक्तानं तत्क्रमात् प्रभारोग्यत्वदेहत्व
त्वमि शक्तिमनामयम् भावयन्त्रेकचित्तस्तु
लोकपालेशशंवरैः सर्वादिवस्तुगातैभ्यसै

सो०
श्री०
८१

81

न्यसेदेकैकशः क्रमात् हेमजं ताम्रजं कूर्मे
चोवादारसंभवम् सरित्राादेः समायुक्ते घटे
नद्यमृदाथवा शुक्तिपन्नप्रगर्भितायां घटाम्भेकं
सर्वौषजम् सप्तकाष्ठनसंयुक्तं मंजनेन सम
न्वितम् पृथिवीराजनीपहायघटादेमसमुत्
थाम् सर्वबीजसुवर्णाभ्यां समायुक्तां निति
येत् सुवर्णकुसुमायुक्तं पंचवानेन ततो न्यसेत्
देवदेवस्य शाक्त्यादेः शक्तिपर्यन्तमासनम् प्र
कल्प्यापायसेनाथतिलमाषगुडैर्नाथवा
धूपमाछाद्य वस्त्रेण तन्तुवेणास्त्ररक्तिनम् दि
क्पतिभ्यो बलिं दत्त्वा समाचान्तस्तु देशिकः
स्त्रीवेनवाशिवोस्तुमंगदोषनिहृतये शा
स्त्रेण च   मस्याप्त्र्यास्त्रांयासह प
केकाद्यतिदानेन संतर्प्येष्टदेवताः समुद्घाष्ट
ष्ट्वा चैवमानयेन्मंगलादिभिः गुरुदेवाग्रतो
गच्छेन्मूर्तिपैः सह्यदासितैः बंधुभिः सह ध
र्मोपदेवयानस्य पृष्ठतः प्रसादादिपरिभ्रम
महाक्षेत्रासंभवम् लिंगं संस्थाप्य रत्नाद्येश्व
सादेव प्रवेशयेत् प्रथमेवविधिर्नैयोज्यो क्रान्ते
गेपि सर्वतः गृहप्रवेशनेहारलोके सापि समी
तितम प्रासादरप्रवेशेन विद्वगीत्वं संयगतः

तत्कृते च विनाशान्तिमतः शान्तिं समाचरेत्
जीर्णादिदोषदुष्टः स्यात् यद्वारे विनिर्गतम् अ
ष्टपीठे संस्थाप्य लिंगद्वारस्य सम्मुखम् तूर्यम
ङ्गलनिर्घोषैर्वितानसमन्वितान् समुत्तिष्ठ रु
द्रेत्यृचा महापाशुपतिं पठन् अपनीय यद्दृष्टं श्वभ्रादे
शिको मूर्तिपैः सह यत्रस्थं कारयित्वा च विलिंपे
त्कुंकुमादिभिः शक्तिशक्तिमतोरैक्यं ध्यायेत्स्व
नन्तिनम् तयोर्नमेत्र मध्याये स्पृष्ट्वा पश्ये निवे
शयेत् अंशेन बलभागस्य यद्वांशद्वयेन वा
र्द्धेनाधीष्ठमांशेन सर्वस्याथ प्रवेशनम् विधा
यामोभिर्दीर्घाभिः ससमाहितः शु
भ्रंवालुकया पूर्यं भवेदिति त
तोलिंगस्थिरीभूते ध्यात्वा सकलरूपिणीम् मू
लमन्त्रमाधेयशक्तिं तं स्पृष्ट्वा तं निष्कलं न्यसेत् स्था
प्यमाने यदा लिंगं याम्यादि शत्रुपाश्रयेत् ताव
द्विगीशमन्त्रेण पूर्णान्तं दक्षिणान्वितम् शाबो
स्याने चवक्रेण प्रोतेन स्फटिनोपि च जुहुया
न्मूलमन्त्रेण बहुरूपेण वाशतम् किंचान्यबापि
देशोपशिवशांतिं समाश्रयेत् उक्तन्यासविधि
लिंगऊर्ध्ववेवे वनत पीठवेपमतः कृ

त्वालब्ध्वागमस्पर्शलक्षणम् गौरीमंत्रीलयंनीत्वा
स्पृष्ट्वापिरेशेविन्यसेत् सहयेणाशासंपिबवा
लकावक्त्रलेपतः ततोमूर्तिपरैःसार्धंगुरुः
शांतिचरुदाधनः संस्नाप्यकलशैरन्यैस्तद्वत्पंचा
मृतादिभिः विलमैश्चदनाद्यैश्चसमभ्यज्यगंधैश्च
रम् उमामहेश्वरमंत्राभ्यां तां स्पृशेल्लिंगमुद्रया त
तस्मिंस्तत्त्वविन्यासं षडध्वादिपुरःसरम् कृत्वाम्
र्तिंदिगीशानांमंगानां ब्रह्मणांसह तानीलिंगकि
कांपीठेविन्यस्यस्थापयेत्ततः सद्भृतेगुग्गुलेद
त्वाध्यापित्वेनशिवंन्यसेत् स्नानधूपदीपनैवेद्य
हृदयेनफलानिच हृदयेनयथाशक्त्यासमाच
रमहेश्वरि दत्वार्घंचजपंकृत्वानिवेद्यपवरद
वेद् संस्थाकंतारकंयावन्मूर्तीशेमूर्तिपः सह
स्तेस्तुत्यैवजगन्नाथस्यानव्यमिहमंदिरे प्रा
सादंवह्निगत्वाहुत्वाचाग्रणेवेनवा संस्थाप्यवृष
भंपश्चात्सर्वंवह्नित्याचरेत् मूलादिदोषमोक्षा
र्थं ततोस्त्रमुजितागतम् शिवेनसन्निधौदत्वाशां
सर्वंपायसेनवा तानातान कृतेयमतन्मरायम
हाविभो हिरण्यपशुभूम्यादिगीतवाद्यादिहेत
वे ग्रामकेशायतज्ञ्याशक्त्यासर्वंनिवेदयेत् दा

नं महोत्सवं पश्चात्कुर्याद्दिनचतुष्टये विसर्जं
विद्दिने मे श्री होमयेन्मूर्तिपैः सह चतुर्थेह्नि सं
पूर्णां चरुकेवहूह्रूपिणा ॐ गीतसर्वं ॐ उभसं
पाताद्धृति शोधितम् दिनचतुष्टयो पावत्र निर्मा
ल्येतस्थतः निर्माल्यापनयनं कृत्वा स्नापयित्वा
प्रपूजयेत् प्रथमं मातृलिंगभूकार्यो साधारणा
णभिः विहायलिंगमध्ये न कुर्यात्स्थाणे विसर्ज
नम् आवाहनमाभिव्यक्ति विसर्गः शिवरूप
तः प्रतिस्थाने रुचि … स्थिरावाहनंतिस
मकम् स्थिरासनया प्रमेयस्थानादिवोपस्थे
वच नित्ये यसंवगश्चैव विनाशीत्समपवच प
नेगुणमहेशस्य सन्निधानाय कीर्तिताः ॐ न
मः शिवाय स्थिरो भव नमः स्वाहा स्थापयाद्धति
क्रमः एवमेतत्त्वसंपाद्यनिधाय शिवकुंभवत्
कुंभदृद्यं चतन्मध्यादेवकुंभोभसाहरेत् संस्था
पनदिनीयंत कर्मस्थानाय धारयेत् दत्वाब
लिसमावस्यवाद्दिगंच्छोच्छिवाज्ञया जागती
त्वाहुनश्चंडमेशमादिशीमंदिरे धामगर्भप्र
माणेन स्वपीठकल्पितासने पूर्ववन्यासदे
मादिविधाय ध्यानपूर्वकम् संस्थाप्यविधि

सो॰
श॰
८३

83

वस्त्रब्रह्मांगैः पूजयेत्ततः अंगानि पूर्वोक्तानि
ब्रह्माणि त्वधुना यथा ओं चैं सद्योजाताय हूं फ
ट् नमः ओं चैं तत्पुरुषाय हूं फट् नमः ओं ईशा
नाय हूं फट् नमः जपं वै यस्तत्पश्चाद्विज्ञाप्यं ततिष्ठ
वेकम् देवः सन्निहितो यावद्यावत्त्वं सन्निधी भव
न्यूनाधिकं च यत्किंचित्कृतमज्ञानतो मया त्व
त्प्रसादेन चैवेशान तत्सर्वं परिपूरय बाणलिंगे च
लौहे सिद्धलिंगे स्वयंभुवि प्रतिमासु च सर्वा
सनं वै आपि कृतिर्भवेत् सहैव भावनायुक्तं स्थ
ण्डिलेशविधावपि एवं संस्थाप्य चैवेशं चैव दोषनि
वृत्तये यजमानेन सर्वं च सभार्येण परिग्रहम्
एवं स्थापितं ओं भेन स्थापयेत्स्थापकद्वयम्
स्थापकं यजमानोपि संपूज्य च महेशवत् वित्त
शाठ्यं विना दद्याद्भूरि हिरण्यादिदक्षिणाम् यथा
संतोषमायाति तथा पूज्यो गुरुस्ततः प्रसन्नेश
गुरौ यस्मात्त्रकर्त्ता तत्फलं भवेत् मूर्तिपालांश्च
पि वस्त्रस्थापका ब्राह्मणांस्तथा दैवज्ञशिल्पि
नो भक्त्या संपूज्य दद्याद्ये ततः कर्मिणो नान्यक
क्लिष्टान्सर्वानेतान्प्रभोजयेत् स्थापक

प्रतिमालिंगवे

रीनां यावंतः परमाणवः तावद्युगसहस्राणि क
द्वैभोगभुजः फलम् यदत्र संस्तुतो भावैर्वोपितो
भगवन्मया तमस्त्वनाथनन्तसर्वेकरूपेण तुनि
येमम इतिविज्ञाप्य गुरुर्यजमानाय सद्गुरुः
प्रतिष्ठापूर्णसंस्कारं स्फुरत्तारकसप्रभम् कुशपु
ष्पाक्षतोपेतं स्वकरेण समर्पयेत् ततः पाशुपतं ज्ञ
त्वाशरणमापरमेश्वरम् ततोपि बलिभिर्नानासन्नि
धानाद्यैरोधयेत् स्थानके भवनातावद्यावत्सान्निदि
तो हरः श्रुतवस्त्रादिसंयुक्तं गृहाणीयाद्यागमंडपम्
अन्ये देवादयः स्थाप्या मंत्रैस्त्वागमसंभवैः ग्रादिम
वर्णभेदाद्दासत्वं तत्र व्याप्तिभाविताः साध्यप्रभृतिदे
वा अप्सरसो नागयक्षास्तथा देवपाः किन्नराद्याश्च
पृथिवीतत्त्वमाश्रिताः स्थाने सरस्वती लक्ष्मीदे
ता मांसिकचित् भुवनाधिपतीनां च स्थानं यत्र
व्यवस्थितिः श्रीकंठरुद्रप्रधानां तत्तत्त्वमेकं विकं हरेः
नरीशगणमातॄणां यत्र भाष्यादिजन्मनाम् श्रीकं
पी रुद्रवियांतं त्रितत्त्वं परिकीर्तितम् मायासादै
व शक्त्यंते विततं ब्रह्मणः परम् तन्मात्रादिप्रधा
नांतं तत्त्वमेकं विकं हरेः यदमीश्वरपर्यंतं व्यक्ता
चोत्सच कीर्तितम् कर्मोद्यं कीर्तिते यश्च यश्चरा।

त्वारिकीर्तितम् प्रतिपत्पीठगर्भांतश्चब्रह्म
शिलांविना षड्भिर्विभाजिते गर्भेत्यक्त्वा भागं च ष
ष्ठतः स्थापने पंचमांशेन यदिवाष्टभाजिते
स्थापनं सप्तमोभागे प्रतिमास्वप्यलावदम् धा
रणाभिर्विशुद्धिः स्यात्स्थापने लेपचित्रयोः स्ना
नादिमानसंतत्र शिलारत्नादिवेशनम् नेत्रोद्धाट
नमत्रेष्टमासनादिप्रकल्पनम् स्रजोनिरस्तुभिः उ
क्षैर्यथा चित्रेणतु ष्ठाति विधिस्तबाललिंगेष्वसंप्र
त्येवनिगद्यते पंचभिर्वा त्रिभिर्वापिदृष्टयकर्याद्वि
भाजिते भागद्वयेन चार्धांशोभवेद्भागत्रयेणवा स
पीठस्थापितत्स्माल्लिंगेषु किंतुभेदतः इष्टमंत्रे
ण संस्कारो विधेयः स्फटिकादिषु किंचिदुत्पाशि
लात्तत्र प्रस्तरेष्वनिवेदयेत् योजनेपिंडिकायाश्च
मनसापरिकल्पयेत् स्वयंभूवाणलिंगानां निय
मः पीठसंस्कृतौ मूर्तिप्रभृतिविन्यासेनदृष्टोनि
यमः क्वचित् स्नपनं संहितामंत्रन्यासं होमं च
कारयेत् नदीसमुद्रतीरेषु स्नपनं पूर्ववन्म
तम् यद्विकंमृण्मयं लिंगं मैष्टिकादिचतत्त्वा
म् कृत्वा संपूजयेत्कुर्वीतणादिविशुद्धितः
समाधायततो मंत्रान्तान्संस्थाप्य निधायच तज

तेप्रोक्तयेलिंगंवस्वस्मात्कामदंभवेत् उक्तं
चस्थापनेशंभोः श्रीमतासोमशंभुना गौर्या
दिस्थापनेयत्रविहितानीतिनिगद्यते अथगौरी
प्रतिष्ठायांनिगद्यतेध्यानमभिधीयते संस्था
प्यपूर्ववद्देवीशय्यायामधिरोप्यच शिलामाल
म्बलंभांतेनमन्त्रंहृदयात्तुराम् हृदयान्नाभिप
र्यन्तमस्त्रादिविनिवेशनम् शक्तिंपरापरांस्वस्य
हृत्वाजस्माचपूर्ववत् संधायचततथापिंडीक्रि
याशक्तिस्वरूपिणीम् प्रवेशव्यापिकांध्यात्वा
मस्तरत्नादिकोनथा एवंसंस्थाप्यतांपश्चाद्देवीत
स्यांनियोजयेत् पराशक्तिस्वरूपांतांस्थापनेनास
क्षियोगतः ततोऽम्बसोक्तियाशक्तिंपीठंतानेवावि
ग्रहम् ततोपिव्यापिनीशक्तिंसमावाह्यनियोज
येत् अष्टकीशीतिनाभेवसमालभ्यप्रपूजयेत्
ततोमन्त्रः ॐ ह्रां आधारशक्तयेनमः ॐ ईंकन्दा
यनमः ॐ हूंनालायनमः ॐ रंधर्मायनमः ॐ
रंज्ञानायनमः ॐ लंवैराग्यायनमः ॐ लंऐश्व
र्यायनमः ॐ लंअधर्मायनमः ॐ अज्ञानायन
मः ॐ लंअवैराग्यायनमः ॐ लंअनैश्वर्याय
नमः ॐ ह्रः ऊर्ध्वछादनायनमः ॐ हांपद्माय

नमः ॐ ह्रं केसरेभ्यो नमः ॐ ह्रं कर्णिकायै न
मः ॐ ह्रं पत्रेभ्यो नमः ॐ ह्रं श्राद्धो नमः ॐ ह्रीं
ज्ञानवत्यै नमः ॐ ह्रूं क्रियायै नमः ॐ ह्रूं वामा
यै नमः ॐ ह्रूं नागेश्वर्यै नमः ॐ ह्रूं ज्वालिन्यै न
मः ॐ ह्रां ज्येष्ठायै नमः ॐ ह्रां रौद्र्यै नमः इति
सर्वशक्तयः ॐ गं गौ यो मन्त्राय नमः ॐ यौ म
नवे नमः ॐ ह्रीं सः महागौरि रुद्रदयिते स्वाहा
इति मूलमन्त्रः ॐ हां हृदयाय नमः ॐ ह्रीं शिरसे स्वा
हा ॐ ह्रूं शिखायै वषट् ॐ ह्रैं कवचाय हुम् ॐ ह्रौं नेत्रे
भ्यो वौषट् ॐ ह्रः अस्त्राय फट् ॐ ह्रीं ज्ञानशक्तये
नमः ॐ ह्रीं क्रियाशक्तये नमः लोकपालमन्त्रास्त
त्पूर्वोक्ताः ॐ ह्रं सुभगायै नमः ॐ ह्रीं ललितायै
नमः ॐ ह्रीं कामिन्यै नमः ॐ ह्रीं काममालिन्यै
नमः इत्येता गौरीसमानसत्त्वाः अथादित्यशक्ति
च्छायां पूर्ववन्मंडलादिकम् स्थानादिकं च संपू
ज्य पूर्वोक्तविधिनाननः विघ्ननाशनशीघ्राया
संगावि म स्वभावकरम् त्रिनवविम्बसेनं च षष्ठ
रादिपंचकम् शक्तांश्च सर्वतो गुप्ता संस्थाप्य वि
धिनाननः स्नानादिविधिवत्सर्वं शक्तिं तत्स्थापये
द्गुरुः स्नातं तमथ वाद्यघोषादितेन नामधारयेत स

यैमंत्रास्त्रश्रूवैक्राद्यैर्व्यासस्थापनेनच ॐअग्न्य
संस्थापनेविधयेः प्रोक्तंमंत्रन्यादिकम् ऊर्यां
स्नानादिकेतत्रभद्रपीठेतुहास्तिकम ॐग्रंश्रीं
तथापिचॐचश्रुत्वाफट्वादिकाः सचतुर्थीत्र
एषन्तः पयंचहृदयशिराः शिखाचकवचेने
त्रमात्रमेतत्तमध्यमैः मंत्राभवंतिपद्यायाः कृ
मात्तमैवतेयथा ॐनमः सभवेदादौमध्येभ
गवतेनमः वासुदेवायइत्यंते मूलमंत्रः प्रकी
र्तितः अथानेनरूपेणयोवैमंत्रः समीरितः स
एवानेनमंत्रेणविधाः सात्त्वतस्थितः मंत्रपा
दिसुसंस्कारादिगीशावाहनादिके कृत्वाहृदाह
दस्त्रेणगायत्र्याकवचेनच देवस्यस्थापनेतत्स
प्तनः स्नानेयथाक्रमम् विधायपरिधानंचद
त्वापूर्ववदासनम् मूर्तिरूपंचशय्यायांनिवेश्य
तदनंतरम् द्वादशांतरमंत्रस्पृष्टत्वान्यासमनंत
रम् ज्वालामालाकुलन्यस्तेनमेचकादिप्रपसप्रभ
म् पीनस्तब्धाकृष्णरूपेणविद्युत्पीतसितारुणाम्
ॐकारादियकारांतान्वर्णान्द्वादशविन्यसेत् स्व
यंभूपंचरात्रेचसर्वमेतदुदीरितम् ततःस्वेङ्गंशी
र्षायांचसमकेशाङ्क्रमेवच चतुर्थ्यंतनमोंतेन

सो॰
शा॰
८९

86

स्वनामाद्यक्षरयोगिना नमोन्तेनाणुनाचक्रेणा
भोजठरपृष्ठयोः ऋक्षसर्वेणचैसंवेशंकाद्यच
नमोणुना घ्रेनेनशिखमेध्रेशात्रुघ्नःशंकेनिवे
शयेत् प्रणवपूर्वेवेचंद्रायंगदायैनमोनमः
पद्मंचपद्ममंत्रेणगुल्फपादेषुनिक्षिपेत् शिरसि
केशवंचक्रेनारायणंचमाधवम् ऊर्वोस्त्रिविक्रमं
कट्यांवामनंजंघयोःपुनः श्रीधरंचहृषीकेशंप
द्मनाभंचपादयोः दामोदरंचसर्वेतान्स्मृतिभूतान्
विनिक्षिपेत् द्वादशान्तरमंत्रेकोकान्तरादि
सत्तया द्वितीयंहृदयादौन्यसेत्तेनसाम्प्रतंयथा
हृदयादिनमोन्तेषुरंकुरत्यादिकेस्तथा मंत्रोहृ
दयस्तत्तःस्याद्दक्षिणेवचनमःपुनः शिरोविधान
कोमंत्रःप्रसिद्धश्चशिवागमे प्रणवान्तनमोन्तेच
ब्रह्मणोनिरूपवेतिच शिवोवरकुमारद्वंगेचके
तिफडन्तगम् ˙ ˙ ˙ ˙ क्रमेचगायत्रीसावित्रीम
भिधायच प्रणवादिनमोन्ताश्चत्तरूपायेतिमध्य
गाः पिंगाक्षमितिविक्तेयोमंत्रःसमान्तरःश्रमः
चतुर्थ्यन्तचतुर्थ्यन्तान्मंत्रानेतान्हृदादिकान् गाय
त्रीमयसावित्रीनेत्रयोर्वामदक्षयोः विन्यस्यतदिन
स्त्रक्रंद्वादशारंसभास्वरम् तस्यमध्येपुनर्देयंपद्म

मध्येदलेततः हृदंतंकर्णिकायांचशिरः पूर्वदले
स्थितः शिखांचदक्षिणपार्श्वेकवचंपश्चिमेऽस्त्र
मेत् अस्त्रमुत्तरतोन्यस्य गायत्रीमग्निपत्रके सा
वित्रीमीशपत्रेचपिंगलाख्यंविनिक्षिपेत् गर्भाव
रणमित्युक्तमधुनावरणंततःपरम् द्वादशारेचचक्रे
स्मिन्केशवाद्यान्यथाक्रमम् पूर्णवाद्यैर्यथाका
लमुक्तरूपंस्वनामभिः प्रागादितस्त्रविन्यस्यैव
मुद्गदामनेनतरम् शंखंचचक्रंचपद्मंचदलेचमुसलं
ततः शार्ङ्गंचविन्यसेद्देवंतत्तीयावरणंभवेत् पु
ष्पधूपस्वनैवेद्यैर्वस्त्रालंकारणादिभिः ततःस
मादितोमंत्रीसांगंदेवंचपूजयेत् पंचमूर्त्यात्मके
न्यासेमूलमंत्रंभवेद्यथा नमोनेवासुदेवाय ॐ
रस्यादिकास्तथा ॐ श्रीरित्यथा ॐ ज्ञः ॐ ॐ पुरुष
पूर्वतः संकर्षणप्रद्युम्नानिरुद्धनारायणाः क्रमा
त् नमोन्ताश्चचतुर्थिकान्मूर्तीशान्मूर्तयः पुनः
पंचाविन्याद्येयोगानांविन्यासोऽत्रापिपूजनम् अ
मूर्त्यादिपदेतिपोक्तापवनदीश्वराः सहस्रमूः
लमंत्रस्यतदर्थमथवागुरुः पूर्णाभिषानकंद
त्वाजप्त्वाश्रीगुणमंत्रवित् पूर्ववच्चबलिंदत्त्वाया
गादोषनिवृत्तये कृत्वाचव्याहृतिंतत्तत्संस्कृर्या

त्सिद्धिकां ततः लक्ष्म्यै नमो व स्नाने वक्त्रौं धं वफमा
दिका मंत्रेणानेन संचिंत्य लक्ष्मीधृतां च षड्वक्त्र
एतेन षड्वं पंचसंख्याकैरेतन्मंत्रव्यवस्थितैः प्रत
रैर्हृच्छिरश्शिखावर्मनेत्रास्त्रविधायकैः इंफट्रैः ततः सा
मासेन संप्रदायेन वा क्वचित् संस्कृतानामिमा
श्रावत्यासमादेन शयेन ततः प्रकृतिं व्यापिनीं न्यस्य
लक्ष्मीमंत्रेण पीठिकाम् षड्वन्यस्तमंत्रौघस्ततत
श्चद्वादशान्ताम् पुरुषोत्तमं संस्थापयेत् पीतवासं च
तुर्भुजम् शंखचक्रगदाशार्ङ्ग पाणिं च वनमालि
नम् विष्णुं संस्थापयेन्न चक्रं पद्मासने ततः न
मोऽकं व्यापकं तत्र मूर्तिमूर्त्यंगकां तथा तन्मात्रं स्वा
त्मतत्वं च विद्यातत्वं प्रधानकम् पुरुषोत्तमं वेदी
शं विभाव्येवमतः परम् परापरं समावाह्य देवं मा
धारणान्वितम् संपूज्य विधिवद्भक्त्या शेषं षड्वेद
दाचरेत् स्नाप्यं ते साधनांते च कर्मणा स्नाच संपुत
म् द्वारानिम्नप्रतिष्ठायामिदानीं विधिरुच्यते
द्वारांगानि कषायाद्यैः संस्कृत्य शयनेन्यसेत्
मूलमध्याग्रभागेषु त्रयमात्मादिसंपुरम् विन्य
स्य संविरोध्याय हृत्वा जमानरूपतः द्वाराद्यो
पजेद्वास्तं तत्र वांतरमंत्रतः रत्नादिपंचकं न्यस्य

शांतिहोमं विधाय च यवसिद्धार्थकाक्रांताक्ष
द्धिश्चहिमहातिलाः गोमूत्ररदनागेंद्रमोहनील
स्वर्णामृता रोचनाश्चधात्रीमाषांदर्भश्चपे
ह्लीम् कृतस्तंभयेद्द्वारंतार्थंप्रणवेनवा
हारमंत्रतः किंचिदाश्रितेसन्निवेशयेत् आत्मत
त्त्वमथोमम्प्रविद्यातत्त्वंचशास्त्रेयः शिवमा
काशदेशंचव्यापकं सर्वमुहले ततोमहेशना
थेचविन्यसेन्मूलंमंत्रतः द्वाराश्रितांश्चवेधा
दीन्कुंभसंयुक्तः स्वनामभिः जङ्घाच्छुतमधं
वाद्द्विगुणाशक्तितोथवा न्यूनातिरोधमोवा
धंहेतितोजङ्घाच्छतम् दिग्बलिंस्वेनोद
त्वा पश्चाद्दक्षिणादिकम् अथप्रासादचैत
न्यसंबोधोदर्पितोपना छुकनामासमाश्रीत
पूर्ववेद्यामध्यतः आधारशक्तितः पद्मवि
न्यासप्रणवेनतु स्वर्णादेकतमोभूतंपंच``
`` शानं `` `` मपुत्तोरगतं ॐ मन्यसेत्स्वा
दिपंचकम् छेत्रादिपल्लवासंचहृदाहृन्य
सेद्विन्यसेत् मूरकेनसमादायसकलीकृ
तविग्रहः सर्वाम्नाग्निन्नमाम्नानंस्नाणेनाभि

क्रमाहृतः श्रीनाथायाबोधयेच्छंभोरेवकेनततो
गुरुः द्वादशान्तान्तमादाय स्फुरद्धृत्कर्णिकापद्म
म् निविष्टं भमध्ये च न्यस्य तन्मात्रेणैवान्तरिकम्
विग्रहेन हृणाणां च बोधकं चकत्वादिकम् सांगं च
मध्यं तत्र ज्ञानेन च निवेशयेत् दशनाडी दशशाला
निर्दिष्यानि च योदश नदीपिकाश्च सहस्रपञ्चबाणैः
स्वनामभिः स्वकार्यकारकत्वेन मायाकलानिया
मिकः विशेषाम्बरकोशं व्यापिनेच स्वशवैः
श्रुमानिच विविनिविष्यानि हृथ्याद्योधमुद्रया स्व व
र्णात्मकं ब्रह्मयद्द्वाश्वरूपं शृंगाघातगम् पंचगव्य क
षायायैः इतवं वस्त्रत्वकतनेनतः श्राद्धायां चममा
रोप्यध्यात्वा हृदयमापतिम् तस्मिन्धशिवमंत्रेण
व्योमकत्वेन विन्यसेत् सन्निधानाय होमं च प्रो
क्षणं स्पर्शनं जपम् सान्निध्यं शोधनं सर्वं भागत्रय
विभागतः विधायैवं प्रकुर्वीत कुंभे तं विनिवेश
येत् इति दृष्टप्रतिष्ठा मूलके ध्वजदंडे च ध्वजे रवे
कुलेनधा प्रतिष्ठा च यथादिष्टा तथैवेदानीं निग
द्यते केभागार्धप्रदेशाद्वास्तवीं सर्वं प्रवेशनम्
पाष्टिके दारुजे भूले शैलजे धातुशैलजम् क
तं व्यं लिंगमानेन लिंगं वा प्रोक्तमानतः पौभु

त्रिशूलयुक्तस्तु ग्रहणालाविधौ - - - एषमू

लः समाख्यातो मूर्ध्नि लिंगसमन्वितः बीज।

पूरकयुक्तो वा शिवशास्त्रे श्रुतद्विधः वेदेध

जश्वजं वा ते यद्वा जेद्यातनो भवेत् - - - -

- - - - - यद्दिवा च यद

ष्टेच्छया महाध्वजः समाख्यातो यस्तु - - -

- - - - - कार्यः शुभलुङ्को वा सम्भवे

त्सर्वकामदः अथ मारोप्यमाणस्तु भंगमाया

ति वा यदि राहेन ष्टे विजानीयाद्यजमानस्य वा

तदा मंत्रेण बहुरूपेण पूर्ववच्छान्तिमादिशेत्

द्वारपालादि पूजां च मंत्राणां तर्पणं तथा विधा

य चूलकं देवं स्नापयेदस्त्रमंत्रतः अनेनैव तु मंत्रे

ण ध्वजं संशोध्य देशकः मृत्कषायादिभिः स्ना

नं प्रासादं कारयेत्ततः विलिख्य च समाच्छाद्य

शय्यायां न्यस्य पूर्ववत् चूलको लिंगवन्न्यासो।

न च ज्ञानी न च क्रिया विशेषान्तं च तत्त्वो च न च

चेतुष्कल्पना चेतस्तथात्मतत्त्वं च विद्यातत्त्वं

द्वितीयकम् सद्योजातादिवक्त्राणि शिवतत्त्वे

शुनध्वजे निष्कलं च शिवं तत्त्वमस्यांगानि प्रयो

जयेत् चूलकं च ततो मंत्री सान्निध्यं संदिताण

सो॰
प्रा॰
८९

४९

भिः होमयेत्तन्निभागांतं ध्वजेनेनैव फडंतगा
अस्त्रव्याप्तिकृतं पश्चाद्ध्वजसंस्कारणं क्वचित् अ
स्यैवांगे विधायैवं तत्सर्वं समुपदर्शितम् प्रासादे
कारितस्नाने स्वस्वस्त्यादिविभूषिते जंघावेदित
दृढे शुचिनित्यादिनिवेशयच होमादिकं विधा॰
याथ शिवं संपूज्य पूर्ववत् सर्वतत्त्वमयं ज्ञात्वा॰
शिवं च व्यापकं न्यसेत् अनंते कालभद्रे च वि॰
भाव्य च पदांबुजे कूष्मांडहाटकौ पीठे पाताल
नरकैः सह भुवनैर्लोकपालैश्च शतरुद्रादि
भिर्वृतम् ब्रह्माणकमिति ध्यात्वा जंघायां च
विभावयेत् वारिते जानलव्योमपंचाष्टकसम
न्वितम् सर्वावरणसंज्ञं च भद्रि · · · ष्टकान्वि
तम् योष्टकसमायुक्तं नाम्नोपरि गुणत्रयम्
वास्तुपरूपसिद्धेन नच · · परिभावयेत् मंज
रीवेदिकायां तु विद्याष्टकचतुष्टयम् · · ·
· · · · दंडेनादं विभाव्य च ध
जे च ॐ ह्ली शक्तिमिति तत्र विभावयेत् मंज
रीवेदिकायां तु विद्याष्टकचतुष्टयम् जगत्साधा
मं सधाय लिंगे पिंडिकयाथवा पूर्ववत्सर्वमं
गादिविधानमुपकल्प्य च तूर्यमंगलनिर्घोषै

वैदयनिसमन्वितैः शिवमूलं ध्वजं दंडं गुरु
मूर्तिधरैः सह समुत्थाप्य समग्रे श्रविमले
शान्तिपंकजे स्वस्त्यात्मादिके तत्र स्वाधारे
विनिवेशयेत् यजमानो ध्वजे लग्ने बंधुमि
त्रादिभिः सह ग्रथितान्वस्त्रपुष्पांश्च रत्ना
ण्यपनियोजयेत् स्नानादि दोषशांत्यर्थं रु
द्रादत्त्वा चदिग्बलिम् गुरवे दक्षिणां दद्याद्या
गदोषनिवृत्तये प्रतिमालिंगवेदीनां यावं
तः परमाणवः तावद्वर्षसहस्राणि कर्तुः
भोगभुजः फलम् तत्कोटिगुणितं पुण्यं प्रा
प्रोक्तिध्वजरोपणात् जीर्णेपि संस्कृते पुण्य
मेतदेव प्रकीर्तितम् इति ध्वजरोपणविधिः
जीर्णानां चललिंगानां मुद्धारो विधिरुच्यते
जीर्णोद्धारं विना यस्मात् लिंगे भूताश्रयं भवेत्
जीर्णो यः तद्देवस्नानं महापुण्यसमीहया
तत्र जीर्णं कृशं दग्धं हीनं मानादिकं तथा ल
क्ष्माग्निकृतं च भग्नं च स्थूलं वज्रहतं तथा संपु
टस्फुटितं व्यंगं लिंगमिमेवमादिकम् इमा
दिसर्वलिंगानां त्याज्यापिंडीतथाह्यषम् चलि
तं चालितं विवमसङ्गे विषमास्थितम् दिक्षा

सो॰ श॰ १

१०

देवालितं लिंगमथ स्थंपतितं तथा एवं वि
धं च संस्थाप्य निर्व्रणं च भवेद्यदि नयादिकम्
वाहेनन्तदपि क्रियते यदि ततोन्यदपि संस्था
प्य विधिदृष्टेन कर्मणा शतेन स्थापनं कुर्या
त्सहस्रेण तु चालनम् पूजादिभिश्च जीर्णमप
मपि सुंदरम् पूजया रहितं तत्वेत्तत्रस्थमपि
दुःस्थितम् सहस्राधिकहोमेन चालनं तत
स्तमतम् परिमज्य शिलायोगे निर्व्रणं चल
लिंगम् संयुक्तमुद्धरेन्मंत्री तेनैव स्थापनाय
च विधिना वस्ततो यश्च प्रागुक्तफलहृदये
यामेव मंडपमीशाने प्रमद्द्वारे कृतोरणम् वि
धाय द्वारपूजादि स्थंडिले च प्रपूजनम् मंत्रान्सं
पूज्य संतर्प्य वास्तुदेवं च पूर्ववत् दिग्बलिं च
ततो दत्वा समाप्य च ततो गुरुः लिंगिनो भोज
येच्छैवान्द्विजान्वा तत्र कर्मणि विज्ञापयेत्ततः
शंभुं लिंगे दुष्टमिदं विभोः [illegible]स्य चोद्धरणे शांतिः
स्यादिव्याक्तिभवद्वचः तस्मादत्र विधानेन म
मापि तिष्ठ शंकर एवं विज्ञाप्य देवेशं शांतिहो
मं समाचरेत् मधाज्यक्षीरदूर्वाभिर्मूलेनाष्टा
धिकं शतम् उभौ लिंगे च [illegible] पूजयेत्तस्य

ङ्लेद्यथा ॐ व्यापकेश्वरायेति मंत्रं शिववा
दिना ॐ व्यापकेश्वरहृदयाय नमः ॐ व्याप
केश्वरशिरसे स्वाहा ॐ व्यापकेश्वरशिखायै
वषट् ॐ व्यापकेश्वरकवचाय हुं ॐ व्यापके
श्वरनेत्रेभ्यो वौषट् ॐ व्यापकेश्वरनेत्रेभ्यो वौषट्
ॐ व्यापकेश्वरअस्त्राय फट् ततः स्नात्वाग्निं तत्र सं
वेश्यावयेत् स्वयमेव ततः ततः कोपीठयः काश्चिल्लिं
गमाश्रित्य तिष्ठति लिंगमन्त्रकाशिवानाभियथेष्ट
तत्रगमस्थनाम् विधाविधेश्वरैर्गुरुः शंभुरत्र भवि
ष्यति सहस्रं प्रतिभागेन ततः पाशुपतागना
कृत्वा शंसंभुनाश्रोस्य स्नात्वादर्भं जपेत् ततः दत्वार्घं
च विलोमेन ततस्तत्त्वानि पिवेत्ततः मूर्तिमूर्तीश्व
रौ लिंगपिण्डिकासंस्थितानुगुरुः विसर्जयेत्क
पाशेन वृषस्कंदास्थितानपि रत्नैर्वद्धान्ततो ने
त्रं ...... स्नगृह्य तज्जलेन दीपेन्मंत्री
पुष्पार्घं ...... विधिवत् स्नापयेद्गुरुः
श्रमरैर्मुनिभिः सिद्धैस्तत्त्वविद्भिः प्रतिष्ठितम् जी
र्णं वाप्यथवा भग्नं विधिनापि विचालयेत् एष
एव विधिः कार्यो जीर्णधामसमुद्धृतौ एवं मंत्र
गणान्सम्यक्कारयेत्संदिग्रादिकम सेकोचेमराणां

सो॰
प्र॰
९१

91

प्रोक्तं विस्तरेण धनञ्जय: तदूर्ध्वं श्रेष्ठरत्नं वा त
त्क्वाथितस्वर्णकम् ॥ इति जीर्णोद्धारविधिः
प्रतिष्ठा वामदेवादीनां क्रमशो वाभिधीयते मंड
पादि विधायाथ शिवकुम्भं च तत्कृतम् विलिख्य तो
मध्ये तेनैव मन्त्रवार्षाभ्यन्तरे पदम् पुष्पस्तवकशो
भाढ्यं कृत्वा तोरणशोभितम् सवन्धयेजमा
नस्य देशिकादिपुर:सर: वस्त्रयुग्माहृतं स्कन्द
शिवकुम्भो द्विजन्मन: वेदवादरवैर्दिव्यै: पठन्
कृत्वा प्रदक्षिणाम् किंचिद्दिलेवानताध्यायेदेशी
कस्तापसान्वित: प्रतिष्ठा च यथाशास्त्रं पुष्करि
णानि गद्यते तत्रादौ पूजयेद्धारलं वेद्यां श्रेष्ठरुद्र
भाजिते कोणेषु त्रिपदा: सूत्रपार्श्वेशाग्निपितृवा
यव: एकैकं पदमाहूता: पजेन्मायायथाक्र
मम् आपायाकारकेष्ठस्यामरीच्याघाद्या
पदा: ब्रह्ममध्ये प्रदेशे तत्पंचविंशतिकोष्ठके
पजेदास्तत्र तिष्ठायो वाकुण्डमण्डपे शुभे परि
गृहीतभूमध्ये प्रारंभेत यथाविधि ततो मूर्त्तिं गा
संयुक्तं निजनाम्ना भवादिना श्रेष्ठपत्रे सितां भो
जे कालाग्निमध्यतो यजेत् हरकेशवलोपाति
वलानयमहोदरम् महाविकलपाभोधिपवि

हृत्पालं च पूजयेत् पूर्वपत्रक्रमादीशोऽक्रु
शीघ्रामहमम् अनंतादीस्तनोगभेकार्कोटं
तान्निजातराभिः यन्नमंडलवासेन पूजयेच्छ्रा
कीम्बुल्रम् अस्त्रं लोकाधिपाश्चाथ शेष्यं नागाष्ठ
केतथा तेजानंतेन महापद्मेन तक्षकेन कुलिकाह्वय
म शंखं च वासुकिं पद्मं कार्कोटं चाष्टमं स्मरतम्
शृंगाणि शाकोदिनः कृत्वा न्यसेन्नस्तोमहौषधीः
वल्लान्धश्रीरसर्पान्ती महायज्ञमृत्तादिपिया क
मष्टपंचरत्नानि रसं संयोज्य पंकजम् अर्घ्यं
पुष्पं च गंधं च पुष्करिणीपापीतिपेत् खातलो
द्विगुणं पादहीनमधेन चाधिकम् दत्त्वा लो
चनसंयुक्तं मालसंदारिकाग्निजाम् स्नापये
त्तासमभ्यर्च्य सद्वाषे सूर्योक्तिः सवैः अनंता
मणिनाम ध्येनिलिपेदिह्यष्टिकाम् ॐ सहस्र
भोगजूटाय विस्फारशिखिनाय च हूं हूं मने
ननाथाय नागाधिपतये नमः अभ्युत्थाता
स्तुनायापुष्पतास्रोणापिवासयेत् दर्शिका
यावत्तायाध्यदिपेद्वासेनवारिणि शेष्यं पा
शंसमादायकपिलापृष्ठसंगतः यजमान
स्तेनस्तोत्रः पापपतं पठेत् तत्रसंतरणा

सो॰
प्र॰
९१

92

स्नेनजीर्णांवैतरणानदी प्रातंस्नाष्टमवारेणद्रु
त्वासंतर्प्यब्राह्मणान् देवंचवामदेवाख्यंच
कृतेनैवसाधयेत् ब्राह्मणोशिवमंत्रेणद॰
त्वापूर्णाहुतिंगुरुः गोद्वयंगुरवेदेयंवस्त्रस्व
र्णभूषणानिच अथमेवविधिंकुर्याद्रुकार्पी
नरुकयोः ॥ अथकूपप्रतिष्ठा संक्षेपादुपदि
श्यते अत्रापिपूजयेद्ब्रह्मंविम्बेभास्करभा
जिते ईशानोग्निमरुगश्चैवपितृभोगमरुन्म
तिः ईशादीशानुकोणेषुसार्धद्विपदनायकाः
पर्जन्याद्यास्तुपादस्थाअपापचः पादयुग्मगाः
भानुभाद्यामरीच्याद्याब्रह्माषट्ट्विंशदंशगाः
चरक्याद्यावहिः पूजास्कंदाद्याश्चापिपूर्ववत्
यजेत्स्नात्वाग्निमेभोजेत्कूपाद्ब्राह्मणमंडपे एवं
वैक्रमेनविधानेनरौप्यनागाष्टकंहृदत् कृत्वा
तेभ्योवलिंदत्वाकूपंरत्नादिनिक्षिपेत् प्रोक्ता
च्छायांतुनाशांतायजमानेनतोगुरुः गुरुं
संतोषयेत्कर्तागोहिरण्यांशुकादिभिः भोज
नानिततोदद्याद्यथासामर्थ्यमर्थिनाम् कू
पवत्सर्वखातानांविधिः कार्योविजानता ॥१
तिकूपप्रतिष्ठा अथवृक्षप्रतिष्ठायांदेवंतंस

गुनैस्त्रिलैः अशामो यानयोहृत्त्वान्यवें चदि
क्षिमंडले स्नपनं पूजनं मासं स्वेन स्वेनाग
नाचरेत् हृदादिदेवतासोम्येद्यामूर्णाद्
तिग्रहः कांते संतोषयेत्य श्चादाचार्यान्माल्य
णानपि वंधुमित्रतपस्वीनां भोजयेत्तोषयेद
पि ॐ श्रीशैवशासन महाम्बुधिरत्नभूतम
वैत्नमाधिकरणैकरणैकचेताः गार्ग्येकुलेम
सुदितो विनत्नवदान्तविद्याविशेषकुशलश्रु
तशीलवान्यः श्रीमान्समो सोमशिवाभिधा
नो दिक्चक्रवालोदरगीतकीर्तिः शैवागमते
भ्यपभूत्ववंयवश्च क्रियाकांडपदक्रमावलीम्
कृतानुकारागमवेदिविक्रवाहृयं शैवागम
सारपद्धतिम् स्पष्टव्यचैनां खलसर्वकारणं त्व
दिष्टयैवेति शिवत्तमस्त्वमे श्रीविक्रमार्कनृप
कालसमुद्रवेषु भून्याग्निभिः समधिकेषु चत
च्छतेषु एकादशाधमलशास्त्रमिदं समस्तं
श्रेयस्यदैशिकमतस्य सहस्त्रयुग्मम् ईशान
नामा शिवतत्वधामा तस्यापि शिष्यो विमले
शनामा तस्यापि शिष्यः सशिवाभिधानस्त

सो॰
शं॰
९३

93

स्याद्विशिष्यः खलु सोमशंभुः ॥ इति श्रीसोम-
शंभुसंगृहीता कर्मक्रियाकांडिका समस्ता स-
माप्तेयम् ॥ ॐ अथान्त्यं पकमादाय स्नापितं पु-
ष्पशालितम् स्वर्गादिशीतले कृत्वा तिलाज्यम-
धुमिश्रितम् दर्भाग्रेणासितया शनैः सर्जरसा-
न्वितम् एलालवंगककोलकर्पूरत्वग्विमिश्रि-
तम् कृत्वा पीठादिलिंगान्ते पूजयेत्परमेश्वरम्
इत्येकपादस्मरणे ॥ ॐ अथ प्रोच्यते व्रतविधिया-
मयः प्रत्ययदायिनी शिवः श्रीभूतिराजो या-
मस्मभ्यं प्रत्यपादयत् सर्वेषामेव भूतानां मरणे
समुपस्थिते यथा पठितयोत्क्रमजीवो यातिनि-
रंजनम् यास्यति नोपि संमूढकृत्यस्यापि कृता
सतो प्राणादिस्फुटमामस्वव्याप्तासयोः कृपो
द्भूति यामाकर्ण्य मरणमोहविवशोपि क्रमाद्रू-
तः प्रबोधं व्रजमाप्तव्यमव्यातिरभ्मात्तयम्
ॐ परमपदात्मसिद्धागतः स्पृयातिन स्वंजरी-
तिदेहांतम् पादांगुष्ठादिविभोनिबंधनं बंधनं
त्रयम् १ गुप्तांतेजांगुनेजत्रुस्थं बंधनं तथा
मेढे जंहदि प्राणग्रंथ्याधिश्चन्त्यघात्वं समस्तति

ष्टु १ हंसहयग्रीवविभोसदाशिवस्वरूपतोसि
जीवाख्यः रविसोमवह्निसंचहबिंदुदेहोद्द
हंसमुत्क्राम ३ हंसमहामंत्रमयः सनातनः
स्वंशुभाशुभोपेतो मंडलमध्यनिविष्टः शक्ति
महासकलकारणमहार्थः ४ कमलोमध्यनिवि
ष्टः प्रबोधमायादिदेवतादेह अज्ञानात्त्वबद्धः
प्रबोधितोनिष्ठदेवादे ५ अजनालसाहयोन्ते
सांबरवह्निंमहाद्वारम् प्राणप्रयादिहंसो
हंसोवावामदेवपदम् ६ ग्रंथीश्वरपरमात्म
सांतमहानालेरंध्रमाश्रय उत्क्रमहेदेहस्थ
रनिरंजनोशिवपदेप्रयासाशु ७ शुक्लस्वम
ध्यमार्गंप्राणापानौसमाहृत्यपरमार्थमौत्मक्क
नारायणयादिशानान्तम् ८ हेबलिन्दुवि
धारोहरुहशिवोसिवासुदेवस्त्वम् अग्नीषो
मसनातनमहापिंडजहृदिहेमहाकाश ९ अं
गुष्ठमात्रमलमलमावरणजहृदिहेमहात्म
१० पुरुषस्त्वंप्रकृतिमयेवेहोहंकारतत्त्वना
वद्धः अभवाभवनिस्तोदितपरमात्मंस्त्यज
सरागमध्यानम् ११ क्लींह्रंमंत्रशरीरमविलं
वमाशुत्वमहिदेहान्तम् १२ तदिदंगुणाभ्

मो॰
शा॰
९४

94

तमयंत्यजस्वबाह्वोःशिक्यंपिद्धम् १३ मादे
हंभूतमयंप्रगृह्यतांशाश्वतंदेहम् १४ मंद
लमलमनंतंत्रिधास्थितंगच्छामित्वेतत् १५
सकलेयंब्रह्मविद्यासारंसंचदशभिः स्फुटैः
वाक्यैः पंचान्तरात्मस्यानिष्कलापरिकीर्त्यं
ते श्रुतिवाक्यंयथायेनयोजितापरिपठ्यते
नारोमायावेदकत्तोमाननारोनवात्मकः इ
तिपंचान्तरात्मस्थः श्रोकृव्याख्यानुसारतः ॐ
ह्रीं हूं ह्रैं हसतमलवरयऊं इतिश्रीब्रह्मवि
द्यासमाप्ता ॥ ॐ हूं शांतज्ञानस्वरूपाय ह्रां
ह्रीं हूं ह्रैं ह्रौं हः सर्वसमयलोपनिवारकाय ह्रीं
स्वाहा इतिश्रीस्वच्छंदसमयविद्या ॐ अ
घोरेभ्योथघोरेभ्यो ह्रीं घोरघोरतरेभ्यो ह्रीं सर्वतः शर्व
सर्वेभ्यो ह्रीं रुद्ररूपेभ्यो नमस्ते इतिसमयविद्या